

Smaakmakers voor landschappen op basis van recreatiemotieven

Eerste aanzet om belevingsferen in landschappen te creëren

C.M. Goossen
J. Kruit
J. Donders
B. van Rooij

Smaakmakers voor landschappen op basis van recreatiemotieven

In opdracht van het Ministerie van VROM en Staatsbosbeheer en in het kader van onderzoeksprogramma “Inrichting en gebruik groene en blauwe ruimte”, kennisbasis (KB_01)

Smaakmakers voor landschappen op basis van recreatiemotieven

Eerste aanzet om belevingssferen in landschappen te creëren

C.M. Goossen

J. Kruit

J. Donders

B. van Rooij

Alterra-rapport 1932

Alterra, Wageningen, 2009

REFERAAT

Goossen, C.M., J. Kruit, J. Donders & B. van Rooij 2009. *Smaakmakers voor landschappen op basis van recreatiemotieven. Eerste aanzet om belevingsferen in landschappen te creëren*. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1932. 122 blz.; 15 fig.; 37 tab.; 14 ref.

Hoe kan een landschap recreatief aantrekkelijk worden gemaakt, waarbij rekening wordt gehouden met verschillende recreatiemotieven? Er zijn 5 motieven onderscheiden: gezelligheid, even tussen uit, interesse, opgaan in andere wereld en uitdaging. In een enquête is aan 117 recreanten wonend in en rond Midden-Delfland gevraagd om per motief foto's op te sturen met daarop een belevings sfeer dat past bij het motief. Op basis van de foto's, de redenen en elementen uit de literatuur is in samenwerking met landschapsarchitecten een eerste aanzet gemaakt tot een schematische verdeling van ontwerpconcepten en eigenschappen. Deze zijn vertaald naar bepaalde additieven en attributen. Hiermee krijgen ontwerpers, maar ook beheerders en beleidsmedewerkers inzicht hoe diversiteit in het recreatieve aanbod kan worden bevorderd.

Trefwoorden: landschap, motief, recreatie, beleving, ontwerp, diversiteit

ISSN 1566-7197

Dit rapport is gratis te downloaden van www.alterra.wur.nl (ga naar 'Alterra-rapporten'). Alterra verstrekt geen gedrukte exemplaren van rapporten. Gedrukte exemplaren zijn verkrijgbaar via een externe leverancier. Kijk hiervoor op www.boomblad.nl/rapportenservice.

© 2009 Alterra

Postbus 47; 6700 AA Wageningen; Nederland

Tel.: (0317) 480700; fax: (0317) 419000; e-mail: info.alterra@wur.nl

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

Woord vooraf	7
Samenvatting	9
1 Inleiding	15
1.1 Probleemstelling	15
1.2 Achtergrond	15
1.3 Projectdoelstelling	17
1.4 Projectafbakening	17
1.5 Werkwijze	18
1.6 Leeswijzer	19
2 Methode van onderzoek	21
2.1 Inleiding	21
2.2 Methode	21
3 Vraag en aanbod	25
3.1 Situatieschets	25
3.2 Aantrekkelijkheid van het landschap	26
3.3 Motieven	28
3.4 De vraag in en rond bufferzonegebied Midden-Delfland	29
3.5 Het aanbod	33
3.6 Vraag en aanbod	36
4 Additieven en belevingsferen	37
4.1 Inleiding	37
4.2 Overeenkomstige eigenschappen bij het beeldmateriaal	37
4.3 Redenen bij het beeldmateriaal	40
4.4 Eigenschappen per motief	42
4.4.1 Eigenschappen bij het motief “gezelligheid”	43
4.4.2 Eigenschappen bij het motief “Tussen uit”	46
4.4.3 Eigenschappen bij het motief “Interesse”	48
4.4.4 Eigenschappen bij het motief “Opgaan”	51
4.4.5 Eigenschappen bij het motief “Uitdaging”	53
5 Animatiefilmpjes en waardering	57
5.1 Inleiding	57
5.2 Algemene stellingen zonder relaties met de filmpjes	58
5.3 Filmpje Gezelligheid	61
5.4 Filmpje Tussen Uit	63
5.5 Filmpje Interesse	66
5.6 Filmpje Opgaan	69
5.7 Filmpje Uitdaging	71

6	Conclusies en aanbevelingen	75
6.1	Conclusies	75
6.2	Aanbevelingen	79
	Literatuur	81
	Bijlage 1 Toepassing Social Values	83
	Bijlage 2 Niet vervulde wensen Midden-Delfland	85
	Bijlage 3 Gebieden en/of locaties genoemd door de experts per motief	87
	Bijlage 4 Overzicht gebieden en locaties genoemd door respondenten per motief	91
	Bijlage 5 Redenen bij de foto	97
	Bijlage 6 Opmerkingen van de respondenten bij de filmpjes	107
	Bijlage 7 Algemene opmerkingen van de respondenten over het onderzoek	111
	Bijlage 8 Deelnemers workshops	113
	Bijlage 9 Uitkomsten workshop beeldmateriaal	115

Woord vooraf

Recreatie heeft lange tijd weinig aandacht gekregen in de kennisontwikkeling. De groeiende behoefte aan meer kwantitatieve onderbouwing van de noodzaak tot investeringen in ruimte voor recreatie, de sterke groei van de omvang van en de differentiatie binnen de recreatiemarkt, en het toenemende belang dat aan kwaliteit van de recreatieve beleving wordt gehecht, roept nog onbeantwoorde basale kennisvragen op. Dit project is dan ook onderdeel van het onderzoeksprogramma “Inrichting en gebruik groene en blauwe ruimte”. Deze kennisbasis (KB_01) richt zich op het ontwikkelen van strategische kennis en methoden gericht op het operationaliseren van de principes van duurzame ruimtelijke ontwikkeling van de groenblauwe ruimte, in Nederland, Europa en de rest van de Wereld.

Dit onderzoek zou echter niet volbracht kunnen worden zonder de inspanningen die de respondenten hebben geleverd. Er werd heel wat van ze gevraagd. Niet alleen twee enquêtes invullen, maar ook beeldmateriaal uitzoeken en opsturen en filmpjes bekijken. Daarvoor willen we ze ook van harte bedanken.

Maar ook de inspanningen van medewerkers van Groenservice Zuid-Holland, Staatsbosbeheer, Dienst landelijk Gebied en Wageningen Universiteit was waardevol. Ook daar gaat onze dank naar uit.

Dit onderzoek kon alleen op deze manier worden uitgevoerd doordat het Ministerie van VROM het onderwerp op de strategische kennisagenda heeft gezet en de bijdrage uit het programma Mooi Nederland van het Ministerie van VROM.

Dit onderzoek is uitgevoerd dankzij de financiële bijdrage van het Ministerie van VROM en Staatsbosbeheer.

Martin Goossen
projectleider

Samenvatting

Het landschap is een belangrijk onderdeel bij de waardering van een wandel- of fietstocht. Ingrepen in het landschap kan grote gevolgen hebben voor deze waardering. De rijksoverheid én burgers willen een aantrekkelijk en toegankelijk landschap. De centrale probleemstelling luidt:

Hoe kan een landschap recreatief aantrekkelijk worden gemaakt, waarbij rekening wordt gehouden met verschillende recreatiemotieven?

De beleidsopgave van de toekomst is om in te spelen op de diversiteit van de vraag en afwisseling in het aanbod te creëren. Dit kan door recreanten in te delen naar hun motieven om te recreëren. Deze motieven zijn 'gezellig samen', 'even tussen uit', 'interesse', 'opgaan in de natuur' en 'sportieve uitdaging'. Het motief "even tussen uit" is het meest populair (34%), gevolgd door "gezelligheid" (27%). De motiefgroepen "interesse" en "opgaan" zijn ongeveer even groot (15%) en het motief "uitdaging" is in omvang het kleinst (9%). Mensen gaan steeds met andere motieven recreëren. De ene keer gaan ze voor de gezelligheid en de andere keer willen ze volledig opgaan in de natuur. Dit betekent dat er gebieden moeten zijn die een belevingssfeer aanbieden die passen bij het motief.

Het doel van dit project is dan ook het komen tot een lijst met eigenschappen waarmee een landschap met een bepaalde belevingssfeer ontworpen kan worden die past bij het recreatiemotief en ook als zodanig door recreanten wordt beleefd.

De studie richt zich uitsluitend op dagrecreatief gedrag en bezoek van de lokale bevolking. Als bestemmingsgebied voor deze lokale bevolking is gekozen voor een hemelsbrede afstand van 15 km rond het centrum van bufferzonegebied Midden-Delfland. In totaal hebben 117 mensen die wonen in en rond het buffergebied Midden-Delfland een vragenlijst ingevuld. Aan de respondenten is ook gevraagd om beeldmateriaal op te sturen en te beschrijven wat ze een aantrekkelijke sfeer vinden behorend bij een motief.

Op de website www.daarmoetikzijn.nl kunnen bezoekers de gewenste hoeveelheid van een bepaald landschapstype aangeven. De meerderheid van de websitebezoekers die in of rond Midden-Delfland wonen, kiezen voor bossen, heide-, zand en duingebieden en rivieren, kanalen, beekjes en plassen in hun ideale landschap. De gemiddelde hoeveelheid bos is 34%, 21% voor heide-, zand- en duingebieden en 14% voor rivieren en plassen. Het huidige landschap in de directe woonomgeving van de respondenten wordt gewaardeerd met een gemiddelde van een 5,5 als rapportcijfer.

De verdeling naar motieven van de respondenten uit de enquête is duidelijk afwijkend van het regionale of landelijke beeld. Het motief "gezelligheid" wordt door de respondenten veel minder genoemd dan in het regionale of landelijk beeld. De motieven "uitdaging", "Interesse" en "Opgaan" zijn meer gekozen. De gemiddelde leeftijd is 56 jaar en circa 62% heeft een HBO of Universitaire opleiding. Er kan

gesteld worden dat de respondenten geen representatieve groep vormen. Dit was in eerste instantie ook niet het streven. Het streven was om voldoende beeldmateriaal per motief te krijgen om relaties te kunnen onderzoeken.

Op de vraag in welke streek men meestal gaat recreëren, valt op dat voor bijna alle motieven “ergens anders in Nederland” relatief veel wordt gekozen. Voor het motief “Uitdaging” kiest men echter wel vooral Midden-Delfland. Midden-Delfland doet het ook redelijk voor de motieven “gezelligheid” en “tussen uit”. Men wil blijkbaar dicht bij huis blijven als men gaat recreëren met deze motieven. Bij het motief “gezelligheid” wordt ook vaak de eigen stad of het eigen dorp genoemd. Opvallend is dat zeer veel respondenten ergens anders in Nederland kiezen om te gaan recreëren met het motief “Interesse”. Een meerderheid (65%) geeft aan dat ze alle activiteiten kunnen ondernemen in Midden-Delfland. Toch geeft bijna een derde aan dat er activiteiten zijn die men in Midden-Delfland niet kan ondernemen omdat daarvoor de mogelijkheden ontbreken of te weinig ontwikkeld zijn of verboden zijn, terwijl men deze wel wilt ondernemen.

In een workshop is met experts achterhaald welk aanbod in en rond Midden-Delfland aanwezig is waar recreanten met een bepaald motief naar toe kunnen. De experts hebben in totaal 110 gebieden genoemd. Een meerderheid (53%) van de genoemde gebieden worden door de experts geschikt geacht voor het motief “Tussen uit”. Volgens de experts zijn er ook relatief veel gebieden voor het motief “Interesse”. Relatief weinig is er voor het motief “Opgaan”. Volgens de experts zijn er 21 gebieden die geschikt zijn voor meer dan één motief.

De respondenten noemen veel meer gebieden dan de experts: in totaal 262 verschillende gebieden en locaties. Blijkbaar schatten de respondenten de belevings sfeer anders in dan de experts. 49% van de gebieden trekt respondenten aan die met het motief “gezelligheid” gaan recreëren, gevolgd door gebieden die het motief “tussen uit” (42%) aantrekt. 33% van de gebieden wordt gebruikt door respondenten met het motief “opgaan” en 28% met het motief “interesse”. Van de gebieden trekt 26% respondenten aan die met het motief “uitdaging” gaan recreëren.

De opgestuurde foto's verschillen duidelijk tussen de motieven. De inhoud van de foto's komt redelijk overeen met wat verwacht mag worden op basis van de literatuur. Mensen, zitten en terrasjes bij “Gezelligheid”. Wandelen, landschap en water bij “Tussen uit”. Wandelen, cultuurhistorie en landschap bij “Interesse”. Dieren, micro-opname en water bij “Opgaan” en mensen, reliëf en allerlei activiteiten bij “Uitdaging”.

Een analyse van de redenen laat zien dat bij elk motief het woord “genieten” wordt gebruikt. De respondenten genieten echter van andere elementen. Het woord krijgt bij elk motief een andere betekenis. Ook de woorden “heerlijk”, “natuur” en “stilte” worden bij elk motief genoemd. Opvallend is dat de respondenten min of meer dezelfde woorden gebruiken bij verschillende motieven. Dit lijkt er op te wijzen dat de motieven geen afgescheiden eenheden zijn, maar in elkaar overlopen. Het kan er ook op wijzen dat respondenten met verschillende motieven een uitstapje maken.

Op basis van de foto's, de redenen en elementen uit de literatuur is in samenwerking met landschapsarchitecten een eerste aanzet gemaakt tot een schematische verdeling van ontwerpconcepten en eigenschappen. Deze zijn vertaald naar bepaalde additieven en attributen. In de stap van eigenschappen naar productattributen kan de landschapsarchitect zijn of haar creativiteit benutten. Toevoegingen aan het landschap worden in dit onderzoek additieven genoemd of ook wel smaakmakers. Additieven kunnen landschappen verbeteren of in bepaalde mate veranderen. Het per motief opgestelde schema moet niet opgevat worden als een blauwdruk; andere landschapsarchitecten zouden tot andere additieven en attributen kunnen komen.

Het blijkt dat dezelfde "smaakmakers" bij meer motieven worden gebruikt. De eigenschappen en redenen op en bij de foto's zijn dus niet exclusief gekoppeld aan één motief. Er is meer sprake van een continuüm.

De belangrijkste smaakmakers bij het motief "Gezelligheid" zijn:

- samen activiteiten kunnen doen
- leuke activiteiten
- ontmoetingsplekken

De belangrijkste smaakmakers bij het motief "Tussen uit" zijn:

- rust
- mooi
- dicht bij
- een contrast met (meestal stedelijke) dagelijkse omgeving

De belangrijkste smaakmakers bij het motief "Interesse" zijn:

- interessant
- cultuurhistorisch en authentiek
- biodiversiteit
- waar iets te leren valt

De belangrijkste smaakmakers bij het motief "Opgaan" zijn:

- Uniek
- biodiversiteit
- waar iets te ontdekken valt

De belangrijkste smaakmakers bij het motief "Uitdaging" zijn:

- uitdagen
- doel hebben
- fysieke prestatie

Om het schema met ontwerpconcepten te toetsen, is er per motief een 3D animatiefilmpje met een inleidend verhaaltje gemaakt. De respondenten vinden dat alle filmpjes passen bij het motief waarvoor het gemaakt is. Blijkbaar is het gelukt om een sfeer te creëren dat past bij het motief. De respondenten herkennen de smaakmakers van de motieven in het filmpje. Alleen bij het motief "Interesse" iets minder. Er is echter geen relatie gevonden tussen de mate waarmee respondenten met een motief recreëren en de passendheid van het bijbehorende filmpje. Dit betekent dat een filmpje niet expliciet aan één motief kan worden toegeschreven, maar dat de respondenten elementen van verschillende motieven herkennen. Dit ondersteunt de gedachte dat de motieven in elkaar overlopen. Dit kan ook de reden zijn waarom er nauwelijks een relatie gevonden is tussen het motief waarmee respondenten recreëren

en de aantrekkelijkheid van het bijbehorende filmpje. De filmpjes waren blijkbaar niet exclusief genoeg voor één motief. Deze relatie is alleen gevonden bij het motief “Interesse” en het daarbij horende filmpje. Een negatieve relatie is gevonden tussen het motief “gezelligheid” en het filmpje dat voor het motief “opgaan” gemaakt is. Van alle filmpjes wordt het filmpje dat voor het motief “Opgaan” is gemaakt gemiddeld het meest gewaardeerd en het filmpje voor het motief “Interesse” het minst.

Het ingeleverde beeldmateriaal had sterk de betrekking op het landschap en in rond Midden-Delfland. Een deel van de schema's met concepten is hierop gebaseerd. Een ander type landschap (bijvoorbeeld droge zandgronden) zou mogelijk andere schema's hebben opgeleverd. Het is daarom nu te vroeg om te concluderen dat deze schema's voor elk gebied in Nederland toegepast kunnen worden.

Vraag en aanbod

Op basis van dit onderzoek kan niet beoordeeld worden of Midden-Delfland nu volledig aan de recreatievraag voldoet, omdat de onderzoekspopulatie niet representatief is. De twee motieven “gezelligheid” en “even tussen uit” zijn regionaal de grootste “vragers”. De noodzaak om gebieden aan te bieden met een belevings sfeer die passen bij deze motieven is dan ook essentieel. Met name omdat uit het onderzoek blijkt dat hoe meer de respondent met het motief “Tussen uit” recreëert, hoe meer hij/zij aangeeft niet alle activiteiten te kunnen ondernemen. Dit betreft vooral wandelen over dijken en in polders, rustig kunnen fietsen en zeilen. De regionale vraag naar dit motief is groter dan het aanbod dat de respondenten (kunnen) gebruiken. Terwijl het aanbod aan gebieden dat met de motieven “Interesse”, “opgaan” en “uitdaging” gebruikt wordt, groter is dan de vraag. De grote groep recreanten die met het motief “Tussen uit” gaat recreëren, zou dus beter bediend moeten worden in en rond het bufferzonegebied Midden-Delfland. De belangrijkste smaakmakers voor dit motief zijn een mooi landschap, rust, dichtbij en een contrast met de stedelijke omgeving. Dit kan zich vertalen in een betere ontsluiting in en naar het gebied om rust te creëren, geluidswallen en bossen om stilte te creëren en een afwisselend landschap met meer bos, water en open plekken met wandel- en fietspaden. Uit de analyse van de bezoekers van de website www.daarmoetikzijn.nl in dit gebied, blijkt dat er een voorkeur is voor 34% aan bos in hun ideale landschap. Het huidige areaal aan bos in het landelijk gebied van 30 km rond het centrum van Midden-Delfland bedraagt echter 12%. De bossen ten zuiden van Delft en ten noorden van Schiedam zouden uitgebreid kunnen worden. Deze bossen zouden tevens een functie kunnen vervullen om de geluidsbelasting van de komende verlengde A44 te beperken.

Beleid

Uitgaan van een meer vraaggerichte planning, inrichting en beheer betekent dat de vrager (een recreant) centraal staat. Zijn of haar recreatielandschap zal 10 à 15 km rond zijn/haar woning liggen. Binnen dit gebied moet er dus een scala aan belevings sferen worden aangeboden, zodat er wat te kiezen valt. Hiermee wordt tevens de vrijetijds mobiliteit afgeremd, omdat recreanten voor een bepaalde sfeer niet naar een ander deel van Nederland hoeven te rijden. Daarbij moet echter wel

bedacht worden dat de ultieme inrichting voor iedereen niet bestaat. Dit betekent dat in het recreatiebeleid moet worden gestreefd naar een diversiteit van het recreatieve aanbod conform de verdeling van de (regionale) recreatieve vraag.

Het beleid zal zich vooral moeten richten op de belevingssferen “gezelligheid”, “tussen uit” en “uitdaging” in de directe omgeving van stedelijke agglomeraties. De belevingssferen “Interesse” en “opgaan” kunnen iets verder van de stad tot ontwikkeling worden gebracht.

Met de resultaten van dit onderzoek heeft het Rijk een basis voor de gesprekken over recreatie en landschapsbeleving met de regio's in het kader van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport, het programma Mooi Nederland en het meerjarenprogramma Vitaal Platteland. Een nadere uitwerking van regionale vraag-aanbod verhoudingen kan als input dienen bij het onderbouwen van een financiële investeringsopgave.

Beheer

De keuze voor een bepaalde belevingssfeer door een beherende instantie hangt af van het overig aanbod aan belevingssferen in de regio. Mogelijk zal een in het ene gebied meer moeten worden gekozen voor “gezelligheid” omdat gebieden voor “even tussen uit” al veelvuldig voorkomen. In een ander gebied zal een beherende instantie kunnen kiezen voor bijvoorbeeld “opgaan” omdat “gezelligheid” al voldoende (in de actieradius van een potentiële recreant) wordt aangeboden. Nader onderzoek moet duidelijk maken wat “voldoende” is. De omvang van de motiefgroepen zou bijvoorbeeld wel richtinggevend kunnen zijn voor de omvang (aantal ha) van gebieden met een bepaalde belevingssfeer.

Voor beheerders van natuur- en recreatiegebieden zou van de schema's met concepten een vertaling moeten worden gemaakt naar concrete beheersmaatregelen en de kosten daarvan.

1 Inleiding

1.1 Probleemstelling

Wandelen en fietsen zijn de meest beoefende recreatieactiviteiten (Goossen, 2009) in Nederland. Het landschap is een belangrijk onderdeel bij de waardering van een wandel- of fietstocht. Ingrepen in het landschap kan grote gevolgen hebben voor deze waardering. De rijksoverheid én burgers willen een aantrekkelijk en toegankelijk landschap. Het rijksbeleid met betrekking tot recreatie heeft zich jarenlang vrijwel geconcentreerd in aanbodgericht denken. Door middel van het aanleggen van voorzieningen wordt vanzelf aan de recreatievraag en waardering voldaan, zo was de redenering. Langzaam maar zeker komt de vraaggerichte planning meer in de belangstelling te staan waarbij beleving een steeds belangrijkere rol in het denken over recreatie speelt. De zoektocht naar “belevissen” wordt steeds meer beschouwd als de primaire drijfveer achter veel recreatieactiviteiten. Wat willen recreanten beleven? Naar welke ervaringen en betekenissen zijn ze op zoek? Wanneer wordt een landschap aantrekkelijk?

De centrale probleemstelling luidt:

Hoe kan een landschap recreatief aantrekkelijk worden gemaakt, waarbij rekening wordt gehouden met verschillende recreatiemotieven?

1.2 Achtergrond

De mogelijkheden voor recreatie lijken een zwaarder beleidsaccent te krijgen. Dit blijkt onder andere uit de brief “genieten van buiten” aan de Tweede Kamer over de beleidsvoornemens van het ministerie van LNV die volgen uit de recreatiedialoog, de Toerismebrief van het ministerie van EZ en het programma Mooi Nederland van het ministerie van VROM. Het ministerie van VROM besteedt hierin aandacht aan onder andere het verhogen van de recreatieve waarde van Rijksbufferzones. Rijksbufferzones zijn open groene gebieden met veelal landbouw en natuur tussen steden. Ze hebben twee belangrijke functies: behoud van het open landschap en ruimte voor recreatie. Als open landschap zorgen ze ervoor dat steden niet aan elkaar groeien (buffer tussen de steden). En ze bieden mensen uit de stad een plek om van dat open landschap te genieten, te ontspannen en hun vrije tijd te besteden. Er zijn in totaal 10 bufferzones. Op drie na liggen ze allemaal in West-Nederland. In Noord-Holland liggen er vier en in Zuid-Holland liggen er drie. Gezien de nog grote tekorten aan dagrecreatiemogelijkheden in de nationale stedelijke netwerken wil het Rijk de bufferzones een grotere betekenis geven voor de dagrecreatie. Hiertoe moeten de bufferzones worden getransformeerd naar duurzame recreatielandschappen (Kenniscentrum Recreatie, 2008).

Het recreatiegedrag is sterk gedifferentieerd geworden en de moeite van het onderzoeken waard. De moderne recreant weet wat er te koop is en eist kwaliteit, ook van de groene ruimte. Deze groene ruimte moet mogelijkheden bieden voor

verschillende soorten van belevingen. Pine en Gilmore (1999) wijzen op de enorme betekenis van de beleving als verhandelbare waar. Toerisme en recreatie behoren al tot de grootste economische groeisectoren en de sector wordt ook wel eens vergeleken met een nieuwe industriële revolutie, namelijk de productie van belevissen. Rolf Jensen (1999) stelt dat de industriële maatschappij zover is ontwikkeld dat het de fysieke inspanning sterk heeft geautomatiseerd. De informatiemaatschappij heeft dat vervolgens gedaan met de geestelijke inspanning. Daarmee ontstaat ruimte voor emoties en verbeelding. We hechten steeds meer waarden aan verhalen en belevissen. Eenzelfde gebeurtenis kan echter door mensen zeer verschillend beleefd worden, afhankelijk van karakter, kennis, ervaring, leeftijd, humeur etc. Belevingen en belevingswensen over de groene ruimte lopen daardoor sterk uiteen. Het werkt daarom niet om beleid te maken en te ontwerpen vanuit een soort gemiddelde mensenwensen (Brinkhuijsen et al, 2003).

De beleidsopgave van de toekomst is dan ook om in te spelen op de diversiteit van de vraag en afwisseling in het aanbod te creëren. Dit kan geoperationaliseerd worden door recreanten in te delen naar hun motieven om te recreëren. Uit de literatuurstudie van dit project (Goossen en de Boer, 2008) blijkt dat er vijf motieven te onderscheiden zijn. Deze motieven zijn ‘gezellig samen’, ‘even weg om de batterij weer op te laden’, ‘er tussenuit en ook nog iets leren’, ‘opgaan in de natuur’ en ‘sportieve uitdaging’. Het motief ”even tussen uit” is het meest populair (34%), gevolgd door “gezelligheid” (27%). De motiefgroepen “interesse” en “opgaan” zijn ongeveer even groot (15%) en het motief “uitdaging” is in omvang het kleinst (9%). Belangrijkste conclusie uit de literatuur is dat mensen steeds met andere motieven gaan recreëren. De ene keer gaan ze voor de gezelligheid en de andere keer willen ze volledig opgaan in de natuur. Dit betekent dat als men verschillende doelgroepen wil aanspreken men deels bij dezelfde personen terecht komt. Dit neemt niet weg dat als men tot een (tijdelijke) groep behoort, daar een voorkeur voor een bepaalde activiteit in een bepaalde omgeving uit voortvloeit. Dit betekent dat er gebieden moeten zijn die een belevingssfeer aanbieden die passen bij het motief. Uit de literatuur blijkt ook dat recreanten bepaalde gebieden opzoeken behorend bij bepaalde motieven. Ruimtelijk vertaald betekent dit een diversiteit van belevingssferen in het aanbod waaruit recreanten kunnen kiezen, bij voorkeur binnen de directe omgeving van hun woon- en/of verblijfplek. De vraag is echter wat kenmerkend is aan die verschillende belevingssferen. Deze discussie is niet nieuw en speelt ook op internationaal niveau.

In een Zweeds onderzoek (Office of regional planning and urban transportation, 2005) worden zeven social values onderscheiden die min of meer vergelijkbaar zijn met de motieven. In het Zweedse onderzoek worden de values gekoppeld aan een belevingssfeer. Dit doen ze door de social values te koppelen aan de dimensies verwachtingen, habitat en passende omgeving, kenmerk, activiteit en verstoring (zie bijlage 1). Dit rapport is mede geïnspireerd door het Zweeds onderzoek. De recreatiemotieven kunnen gebruikt worden om bepaalde belevingssferen te creëren in een recreatief landschap. Daarvoor moeten ontwerpconcepten met hun eigenschappen opgesteld worden. Deze kunnen voor de verschillende belevingssferen anders zijn. Dit project richt zich op het achterhalen en verbeelden van deze eigenschappen.

1.3 Projectdoelstelling

In een bufferzone moet meer ruimte zijn voor recreatie, maar we hebben nog weinig zicht op wie we nu waarmee een plezier doen, waaraan een gebied met recreatief gebruik moet voldoen. Inzicht in de recreatiemotieven geeft handvaten, om de valkuil te vermijden dat ontwerpers (en opdrachtgevers) vooral aan hun eigen verwachtingen ten aanzien van een recreatiegebied voldoen. Een programma van eisen voor een recreatiegebied kan objectiever, zakelijker en breder worden opgesteld. Dat maakt de keuzes makkelijker bediscussieerbaar (welke doelgroep/motiefgroep bedienen we hier). Dit is nodig om overheidsgeld doelmatig in te zetten.

Het doel van dit project is dan ook het komen tot een lijst met eigenschappen waarmee een landschap met een bepaalde belevingssfeer ontworpen kan worden die past bij het recreatiemotief en ook als zodanig door recreanten wordt beleefd.

1.4 Projectafbakening

Eén van de doelstellingen van het KennisBasis-onderzoeksprogramma “Inrichting en gebruik groene en blauwe ruimte” (KB_01) waarmee dit onderzoek mede is gefinancierd, is om de gebruikswaarde van kennisvernieuwing uit te testen. Daarom is dit onderzoek naar de vertaling van de recreatieve vraag naar concepteigenschappen samen met partijen “in het veld” uitgevoerd aan de hand van één concrete opgave.

Enkele grote beheerorganisaties (Groenservice Zuid-Holland en Staatsbosbeheer) en Dienst Landelijk Gebied zien het recreatief gebruik van hun terreinen cq ontwerp en inrichting als een actuele en urgente opgave en hebben aangegeven behoefte te hebben aan een visie op en onderbouwing van toekomstige beheer- en inrichtingsmaatregelen, mede gezien hun ligging in een grotere ruimtelijk eenheid welke recreatief gebruikt wordt.

Door wetenschappelijke kennis te koppelen aan de praktische kennis van deze terreinbeheerders, is op een heel directe manier de vertaalslag van theorie naar toepassing gemaakt en werkbare ontwerpconcepten ontwikkeld.

Er zijn in Nederland 10 bufferzonegebieden en vele, speciaal voor recreatie ingerichte recreatiegebieden. Deze kunnen niet allemaal aan een studie worden onderworpen. In overleg is daarom gekozen voor het bufferzonegebied Midden-Delfland als uitgangspunt.

Tevens is gekozen om toeristen (zowel binnenlandse als buitenlandse) geen onderdeel te laten zijn van deze studie. De studie richt zich uitsluitend op dagrecreatief gedrag en bezoek van de lokale bevolking in en rond deze bufferzone. Deze lokale bevolking kan echter ook andere bufferzones en/of recreatiegebieden bezoeken. Als bestemmingsgebied voor deze lokale bevolking is daarom gekozen voor een hemelsbrede afstand van 15 km rond het centrum van Midden-Delfland.

1.5 Werkwijze

De recreanten zijn op verschillende manieren benaderd:

- website daarmoetikzijn
- nieuwsbrief van Groenservice Zuid-Holland
- abonnees op Onverwacht Nederland van Staatsbosbeheer

Uit het bestand van de website daarmoetikzijn hebben 110 mensen uit de geselecteerde postcodegebieden hun email opgegeven. Deze mensen zijn benaderd om met dit project mee te doen. De respons was 20%.

Groenservice Zuid-Holland heeft naar 270 mensen een nieuwsbrief gestuurd met de oproep om mee te doen aan dit onderzoek. Hierop hebben 25 mensen positief gereageerd. Staatsbosbeheer heeft naar 1903 abonnees op Onverwacht Nederland een brief gestuurd met eveneens de oproep om mee te doen met het onderzoek. In totaal is aan 2283 mensen die wonen in en rond het buffergebied Midden-Delfland gevraagd om mee te doen met het onderzoek. Hierop hebben 206 mensen positief gereageerd. Daadwerkelijk hebben 117 mensen de vragenlijst ingevuld. Het merendeel van de respondenten is via abonnees van Staatsbosbeheer afkomstig. De vragenlijst is via internet afgenomen via www.studentenonderzoek.com en door middel van een schriftelijke vragenlijst per post aan respondenten verstuurd die niet over internet beschikken. De antwoorden zijn met SPSS geanalyseerd.

Daarnaast is gevraagd om beeldmateriaal op te sturen. Dit hebben 35 mensen gedaan, dat een aantal van 250 foto's heeft opgeleverd. Er is gevraagd om beeldmateriaal te verzamelen voor elk motief waar in de vragenlijst 1% of meer is ingevuld. Er is gevraagd om niet meer dan 2 type beeldmateriaal (foto of illustratie) per motief op te sturen. Respondenten konden hun digitale foto's plaatsen op de website www.yo2.nl waarop speciale folders waren gecreëerd. De foto of illustratie moest een sfeer oproepen die volgens de respondent past bij het motief. De foto of illustratie hoeft niet in Midden-Delfland te zijn genomen; het kan een foto of illustratie zijn van een situatie ergens in heel Nederland of zelfs in het buitenland.

In een workshop zijn op basis van deze foto's overeenkomstige kenmerken gehaald. Op de workshop waren medewerkers van Staatsbosbeheer en Groenservice Zuid-Holland (beheer en beleid), Dienst Landelijk Gebied en van ontwerpbureau Freelanderschap (ontwerp), landschapsarchitecten en onderzoekers van WUR (ontwerp en onderzoek) aanwezig. De landschapsarchitecten van Alterra en van ontwerpbureau Freelanderschap hebben op basis van de overeenkomstige kenmerken per motief een ontwerp geschetst van bepaalde gebieden in Midden-Delfland. Deze ontwerpen zijn vervolgens in een driedimensionaal animatiefilmpje vertaald. Aan de respondenten is naar hun mening over deze filmpjes gevraagd in een tweede enquête. Aan deze enquête hebben 65 respondenten deelgenomen. De filmpjes waren te zien op www.youtube.com/martingoossen.

Alle respondenten hebben een presentje ontvangen van Groenservice Zuid-Holland of van Staatsbosbeheer als dank voor hun medewerking.

1.6 Leeswijzer

Een groot deel van dit rapport beschrijft een methode om te komen tot smaakmakers. Wellicht is dit deel alleen interessant voor onderzoekers. Interessante resultaten voor beleidsmedewerkers staan vooral in Hoofdstuk 3 (Vraag en aanbod) en in Hoofdstuk 6 (conclusies en aanbevelingen). Deze hoofdstukken zijn ook voor beheerders interessant, maar ook paragraaf 4.4 in Hoofdstuk 4.

2 Methode van onderzoek

2.1 Inleiding

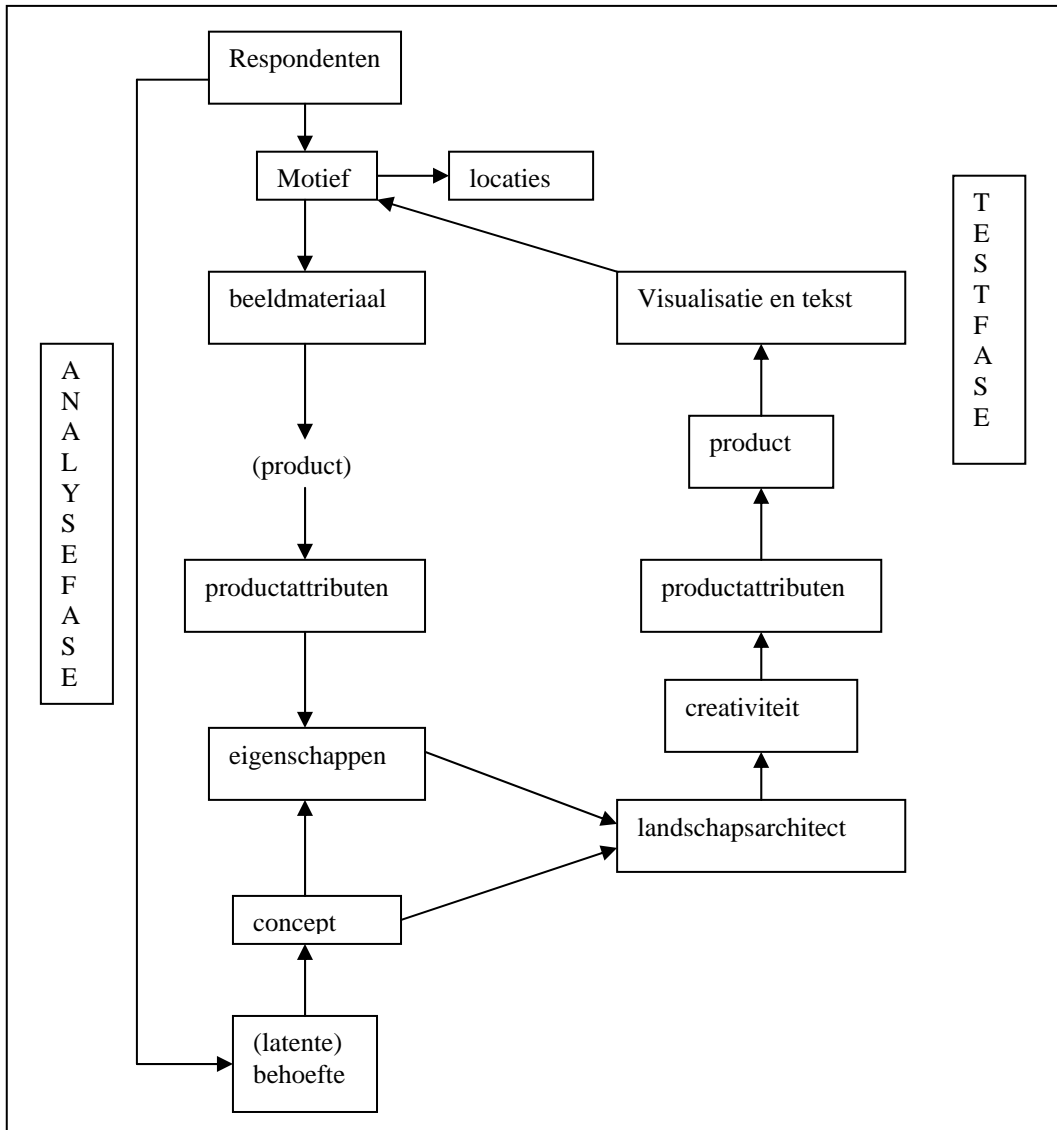
Uit onderzoek blijkt dat afwisseling in type landschappen zeer gewaardeerd wordt (Goossen et al, 2007, Goossen et al, 1997). Als gebieden teveel op elkaar gaan lijken, dan komt dit de beleving niet altijd ten goede. Landschapsarchitecten hebben de gave om creatieve nieuwe elementen in een landschap te brengen of bestaande elementen op steeds andere wijze te gebruiken, zodat er telkens nieuwe landschappen ontstaan. Veelal maken ze gebruik van de basiselementen die een landschap heeft. Zo kan een bos op zandgronden op verschillende locaties er toch anders uitzien en een andere belevings sfeer oproepen, door bijvoorbeeld gebruik te maken van aanwezige cultuurhistorische elementen of het benadrukken van bepaalde flora en fauna. Vanuit recreatief oogpunt zal er altijd een relatie moeten zijn tussen de inrichting van gebieden en de verschillende motieven waarmee recreanten gaan recreëren. Als mensen gaan recreëren doen ze een bepaalde *ervaring* op. Dit kan te maken hebben met het onderhoud van paden of het gemakkelijk bereiken van een gebied of je auto ergens veilig kunnen parkeren. Vaak zijn dit elementen die onder de noemer gebruikswaarde worden gevat. Het gebied kan ook een bepaalde *sfeer* hebben die recreanten kunnen ervaren. Dit wordt vaak belevingswaarde genoemd. Daarnaast kan de narratieve waarde, ofwel de verhalen over en in het landschap bij de ervaring een rol spelen. Een ervaring kan door ingrepen in een landschap bereikt worden doordat landschapsarchitecten verschillende *additieven* toevoegen aan het landschap. Het recreatieve uitstapje krijgt daardoor een bepaalde *betekenis* dat gekoppeld kan worden aan een motief.

De focus van dit onderzoek zit in de belevingswaarde en niet in de gebruikswaarde of narratieve waarde. Beleving heeft betrekking op alle zintuiglijk waarneembare elementen en contactpunten met het landschap. Door middel hiervan kunnen mensen het landschap waarnemen, herkennen, ervaren, evalueren en beoordelen. Beleving kan een belangrijke bijdrage leveren aan het proces van associatievorming, informatieverwerking en geheugenopslag – resulterend in imago- en reputatie-ontwikkeling.

2.2 Methode

Een recreatief uitstapje is niet meer en niet minder dan een bepaald type productmarktcombinatie. Het ontwikkelde product voor een bepaalde markt (of marktsegment) bestaat uit een aantal productattributen, waarvan landschap (en daarbinnen verschillende typen en subtypen) er een is. Productattributen worden geselecteerd op basis van een concept dat bij het ontwikkelen van een product wordt gehanteerd. Een concept is een mentale voorstelling van een of meer ideeën die worden samengevat in een hogere klasse van gelijkaardige of verwante verschijnselen of abstracte relaties (Wikipedia, 2009). Een concept wordt gekenmerkt door een definitie waarin de eigenschappen ervan worden beschreven en waarmee het van

andere begrippen wordt onderscheiden. Een concept heeft weer relaties met de (latente) behoefte van een recreant die met een bepaald motief wil gaan recreëren. Het verschil tussen een attribuut en een eigenschap is dat een attribuut bij een concreet product hoort en een eigenschap bij een concept. Het verschil tussen een additief en een attribuut is dat een additief in dit onderzoek gekoppeld is aan landschap(elementen) en een attribuut niet (het kan ook een wandelpad zijn). De uitdaging van dit onderzoek is om de sprong te maken van eigenschap naar attributen en additieven. In figuur 1 is de onderzoeksmethode schematisch weergegeven.

Figuur 1 Schema van de methode van onderzoek

Aan de respondenten is gevraagd om locaties te noemen in en rond Midden-Delfland waar ze regelmatig met een bepaald motief heengaan. Ook is gevraagd om beeldmateriaal op te sturen en te beschrijven wat ze een aantrekkelijke sfeer vinden

behorend bij een motief. Het beeldmateriaal is afkomstig van respondenten die tijdens het maken van een recreatieve tocht een foto hebben genomen. Of die door middel van knipsels een tochtje in hun gedachte hebben gesimuleerd. Die tocht is het product dat toen geconsumeerd werd. De toegestuurde foto is een kenmerkende plek van die tocht. Maar het product bestond uiteraard uit meer plekken, de route tussen de plekken etc. In dit onderzoek wordt niet gevraagd naar de omstandigheden waaronder dat product werd geconsumeerd, zoals het weer, de duur van de tocht, met welk gezelschap, de route, onderdeel van een vakantie etc. Dit kan echter wel invloed hebben op de belevingssfeer. In dit onderzoek beperken we ons vooral tot het landschap.

Het beeldmateriaal is in de analysefase van dit onderzoek onderzocht op hun productattributen en vervolgens beschreven in kenmerkende eigenschappen. Vervolgens hebben landschapsarchitecten in een testfase deze eigenschappen gebruikt om productattributen te benoemen. Op basis van een selectie is een product gemaakt; het imaginaire recreatieve uitstapje. Dit product is in een driedimensionaal ontwerp gevisualiseerd en beschreven en vervolgens weer getest op passendheid bij de respondent. Er is getest op zowel een overall waardering als een herkenning van de eigenschappen. Dit laatste is via stellingen onderzocht. De afzonderlijke productattributen die de landschapsarchitect heeft gekozen zijn niet onderzocht. De reden hiervoor is dat de attributen meer te maken hebben met de aantrekkelijkheid van het product. In dit onderzoek gaat het meer om de passendheid bij een motief. De aantrekkelijkheid van het product als totaal is wel onderzocht, maar dus niet de afzonderlijke attributen. In de stap van eigenschappen naar productattributen kan de landschapsarchitect zijn of haar creativiteit benutten. Andere architecten zouden mogelijk andere productattributen hebben gekozen en tot een andersoortig product zijn gekomen.

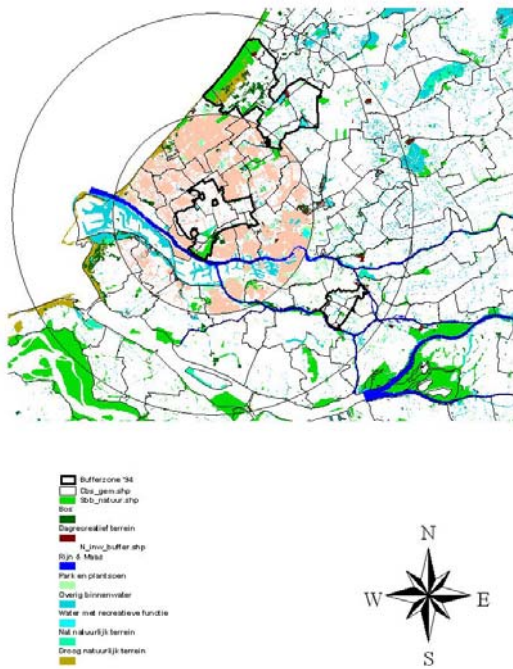
In dit onderzoek gaat het niet om volledig nieuwe producten te ontwikkelen, maar om wat je aan landschappen kunt toevoegen zodat het een belevingssfeer oproept dat past bij een motief. Zoals gesteld is landschap slechts één van de attributen van een product¹. Toevoegingen aan het landschap worden daarom in dit onderzoek additieven genoemd of ook wel smaakmakers. Additieven kunnen landschappen verbeteren of in bepaalde mate veranderen. Additieven, zowel natuurlijke als kunstmatig geproduceerde, kunnen worden toegelaten als blijkt dat het de kwaliteit van een product verbetert. Het product zal een bepaalde “markt” moeten bedienen. Dit betekent dat bij een programma van eisen voor een te (her) ontwikkelen gebied, expliciet de keuze wordt gemaakt welke recreanten met een bepaald motief op welke plek bediend wordt. In dit rapport wordt beschreven welke productattributen of verrijkende additieven per motief onderscheiden kunnen worden.

¹ Waarbij het landschap vervolgens weer verdeeld kan worden in verschillende categorieën.

3 Vraag en aanbod

3.1 Situatieschets

Uit het Continu Vrije Tijds Onderzoek (CVTO, 2008) is bekend dat de auto (44%) het meest wordt gebruikt om een recreatieactiviteit te ondernemen. Tevens blijkt dat 53% van de recreanten niet verder dan 10 km met de auto reist en 65% niet verder dan 15 km. Het bufferzonegebied Midden-Delfland als bestemmingsgebied ligt dus hemelsbreed circa 15 km vanuit het centrum van de bufferzone. In dit gebied wonen 1,56 miljoen mensen. Behalve het Midden-Delfland kunnen deze mensen ook andere gebieden kiezen als recreatiebestemming. Ook deze alternatieve gebieden kunnen 15 km ver weg liggen. Dit betekent dat een gebied van 30 km rond het centrum van Midden-Delfland bestudeerd moet worden om te achterhalen welk recreatief aanbod deze mensen tot hun beschikking hebben (zie figuur 2).

Figuur 2: Bestemmingsgebieden binnen 15 en 30 km rond Midden-Delfland

Binnen een straal van 15 km rond het centrum van bufferzonegebied Midden-Delfland liggen de gemeenten Den Haag, Westland, Midden-Delfland, Rijswijk, Delft, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Berkel en Rodenrijs, Bergschenhoek, Maassluis, Rotterdam, Rozenburg, Schiedam, Vlaardingen, Spijkenisse, Albrandswaard en Brielle. Bij de laatste drie gemeenten is het de vraag of inwoners Midden-Delfland als bestemming kiezen, gezien de mogelijke (mentale)

barriere van de Nieuwe waterweg en Nieuwe Maas. Deze waterweg is daarom ook als zuidelijke grens gekozen. Dit is mede ingegeven door het feit dat uit recreatieonderzoek naar het bezoek aan Midden-Delfland, relatief weinig mensen uit Spijkenisse, Albrandswaard en Brielle komen (bron, 2006).

De viercijferige postcodegebieden binnen de 15 km cirkel rond het centrum van bufferzonegebied Midden-Delfland zijn geselecteerd als herkomstgebied van de deelnemers. Deze inwoners hebben naast Midden-Delfland ook het strand en de duinen en hun eigen (stads)parken als recreatiebestemming tot hun beschikking. Daarnaast nog de bufferzonegebieden Oost-IJsselmonde en Den Haag-Leiden-Zoetermeer en de recreatiegebieden De Balij, Delftse Hout, Rottmeren, Oude Maas, Brielse Meer, Oostvoornse meer, Vlietlanden, Reeuwijkse Plassen en Zoetermeerse Plas.

3.2 Aantrekkelijkheid van het landschap

Ruim 1450 mensen uit deze postcodegebieden hebben de website www.daarmoetikzijn.nl bezocht waar ze hun ideale landschap hebben samengesteld. Tabel 1 geeft aan in welke gemeente deze mensen wonen.

Tabel 1: Aantal bezoekers aan daarmoetikzijn obv geselecteerde postcodegebieden per gemeente en gemiddelde aantrekkelijkheid van het landschap in directe woonomgeving

Gemeente	N	%	Landschap
Delft	219	15.0	5.1
Den Haag	425	29.0	6.0
Lansingerland	54	3.7	5.2
Leidschendam-Voorburg	59	4.0	5.4
Maassluis	38	2.6	5.6
Midden-Delfland	27	1.8	6.7
Pijnacker-Nootdorp	57	3.9	5.4
Rijswijk	68	4.6	5.3
Rotterdam	254	17.4	4.8
Rozenburg	10	0.7	6.3
Schiedam	69	4.7	4.7
Vlaardingen	51	3.5	5.9
Westland	106	7.2	5.7
Zoetermeer	26	1.8	5.8
Totaal	1463	100.0	5.5

De meeste bezoekers van de website wonen in Den Haag. Maar ook veel inwoners uit Rotterdam en Delft hebben de website gevonden. Ook inwoners uit het Westland zijn goed vertegenwoordigd. Relatief weinig bezoekers van de website wonen in Rozenburg.

De gemiddelde leeftijd van deze inwoners is 43 jaar. De leeftijdsgroep tussen 26 en 35 jaar komt het meeste voor. Tabel 2 geeft een overzicht van de leeftijdsverdeling in klasse.

Tabel 2 Leeftijd (%) naar klasse

Leeftijdsklasse	Website	Nederland
6-15	0,9	13,2
16-25	11,0	12,9
26-35	23,6	15,0
36-45	19,8	17,2
46-55	21,5	15,1
56-65	17,4	12,3
66-75	4,8	8,0
76-110	0,9	6,2
Totaal (N)	1430	15.091.822

Op de website kunnen bezoekers de gewenste hoeveelheid van een bepaald landschapstype aangeven. Ook kunnen ze aangeven of ze een landschapstype absoluut niet willen hebben, of dat het ze niet echt uitmaakt. Het is een vraag die algemeen gesteld is en niet gerelateerd is aan hun eigen woonomgeving. Het kan dus heel goed zijn dat iemand graag bos wil hebben in zijn of haar ideale landschap, maar niet in zijn/haar eigen woonomgeving. Desondanks geeft het enig inzicht in de landschapspreferenties. Tabel 3 geeft hiervan een overzicht.

Tabel 3: Verdeling (%) naar landschapspreferenties

Landschapstype	Wil het hebben (>0)	Absoluut niks (0)	Maakt niet uit
	Gemiddelde hoeveelheid		
Bos	73	34	4
Heide-zand & duin	64	21	6
Rivieren, kanalen, plas	58	14	8
Natte natuur	49	17	7
Zee & grote meren	43	24	8
Bewoning	36	16	11
Halfopen agrarisch	34	17	8
Open agrarisch	28	16	11
Kleinschalig agrarisch	28	18	11
Industrieterreinen	11	14	21

De meerderheid van de websitebezoekers die in of rond bufferzonegebied Midden-Delfland wonen, kiezen voor bossen, heide-, zand en duingebieden en rivieren, kanalen, beekjes en plassen in hun ideale landschap. De gemiddelde hoeveelheid bos is 34%, 21% voor heide-, zand- en duingebieden en 14% voor rivieren en plassen. Samenhangend hiermee is dat relatief weinig mensen aangeven absoluut geen bos, heide-, zand en duingebieden en rivieren, kanalen, beekjes en plassen te willen hebben.

Daarnaast kunnen de bezoekers hun preferenties van aanvullende kenmerken aangeven. Tabellen 4a en 4b geven hier een overzicht van.

Tabel 4a verdeling van aanvullende kenmerken

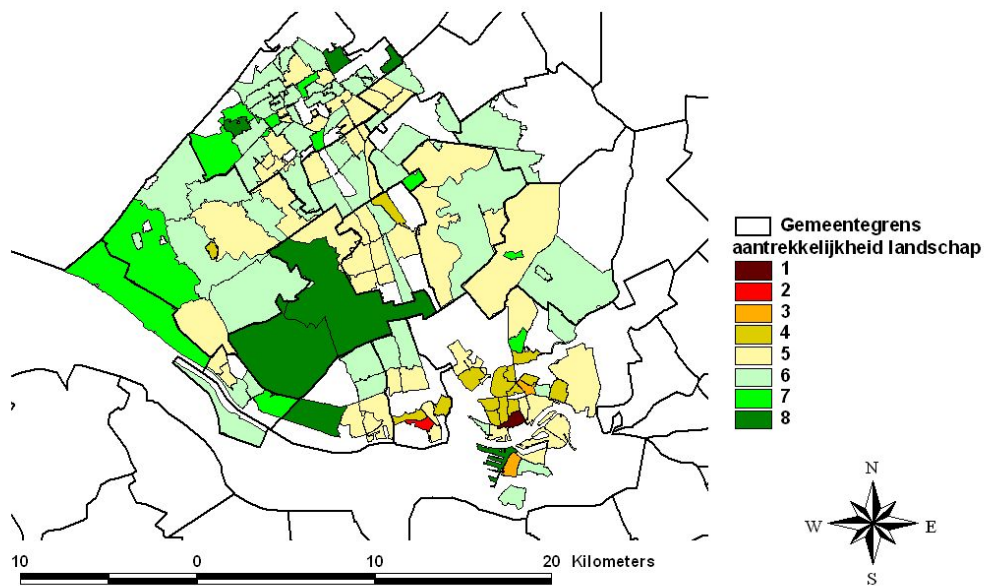
Aanvullende kenmerken	Wil het hebben	Absoluut niks	Maakt niet uit
Relief	62	4	34
Bezienswaardigheden	64	4	32

Tabel 4b verdeling van aanvullende kenmerken

Aanvullende kenmerken	Storend	Niet storend	Maakt niet uit
Geluid van auto, trein, vliegtuig	80	3	17
Horizonvervuiling	74	4	22
Drukke met recreatieve fietsers	61	6	33

Figuur 3 geeft aan hoe het landschap in de directe woonomgeving van de respondenten wordt gewaardeerd. Het gemiddelde heeft een rapportcijfer van een 5,5. Opvallend is dat inwoners van Delft-Zuid hun omgeving gemiddeld met een 5 waarden, terwijl de groengebieden die grenzen aan Delft-Zuid onderdeel uitmaken van hun omgeving. Delen van centraal Midden-Delfland krijgen een positieve waardering.

Gemiddelde aantrekkelijkheid van het landschap in rapportcijfer rond postcodegebied van respondent

Figuur 3: Gemiddelde aantrekkelijkheid landschap direct rond de woonplaats

3.3 Motieven

Onderzoeksbureau Motivaction heeft in opdracht van Staatsbosbeheer een onderzoek gedaan naar onder andere de verdeling van recreatiemotieven en dit via een weegfactor representatief gemaakt voor de Nederlandse bevolking. In de geselecteerde postcodegebieden hebben 108 inwoners aan dit onderzoek deelgenomen. Tabel 5 geeft aan wat de gemiddelde verdeling over de motieven is.

Tabel 5 Gemiddelde verdeling (%) naar motieven en de hoeveelheid (%) mensen dat nooit met het motief gaat recreëren in de geselecteerde postcodegebieden en landelijk (gewogen) via Motivaction

Motief	Midden-Delfland		Landelijk	
	Gemiddeld	Nooit	Gemiddeld	Nooit
Gezelligheid	29	14	27	9
Even tussen uit	35	2	34	3
Interesse	13	14	14	14
Opgaan in andere wereld	15	18	15	19
Uitdaging	8	39	9	40
N	108	108	1016	1016

Uit het onderzoek van Motivaction blijkt dat de inwoners van de geselecteerde postcodegebieden in en rond de bufferzone Midden-Delfland het motief “even tussen uit” het meest gekozen hebben, gevolgd door het motief “gezelligheid”. Landschappen die een dergelijke belevingssfeer oproepen zijn dus erg belangrijk voor deze inwoners. Het motief “uitdaging” scoort het laagst. Ongeveer 18% van de inwoners zegt nooit met het motief “opgaan in andere wereld” te gaan recreëren en slechts 2% gaat nooit met het motief “even tussen uit”. De verdeling van bufferzonegebied Midden-Delfland wijkt niet af van het landelijk gemiddelde. Uiteraard zijn er combinaties mogelijk. Een combinatie is bijvoorbeeld wanneer één motief 50% of vaker genoemd wordt in combinatie met andere motieven (>0%). Tabel 6 geeft een overzicht van dergelijke combinaties. Opvallend is dat de combinatie gezelligheid met een ander motief veelvuldig gekozen wordt, met name de combinatie waarbij in ieder geval het motief “even tussen uit”² gekozen is. Ook de combinatie “even tussen uit” met een ander motief komt regelmatig voor. Andere combinaties komen nauwelijks voor. Een reden hiervoor is dat niet vaak minimaal 50% van het betreffende motief gekozen is.

Tabel 6 Combinatie (N) van motieven

Combinatie (≥ 50%)	Gezelligheid	Tussen uit	Interesse	Opgaan	Uitdaging
Gezelligheid met	-	27	23	19	17
Tussen uit met	19	-	16	13	9
Interesse met	1	1	-	1	0
Opgaan met	2	5	4	-	0
Uitdaging met	0	1	0	1	-

Er is een significante relatie (op 0,01 niveau) tussen stedelijkheid en het motief “even tussen uit”. Hoe meer stedelijk de postcode van de inwoner is, hoe meer men met dit motief gaat recreëren (Pearson = 0,297).

3.4 De vraag in en rond bufferzonegebied Midden-Delfland

In paragraaf 3.3 is een meer algemeen beeld geschetst van de verdeling van de motieven in en rond bufferzonegebied Midden-Delfland. In deze paragraaf wordt ingegaan op de resultaten van de enquête die in dit gebied is gehouden. 117

² Naast “tussen uit” kan er ook nog een derde, vierde of vijfde motief gekozen zijn. Dus bijvoorbeeld 50% gezelligheid en 50% tussen uit als ook 50% gezelligheid, 10% tussen uit en 30% interesse etc.

respondenten hebben de enquête volledig ingevuld. De verdeling naar motieven van de respondenten is duidelijk afwijkend van het regionale of landelijke beeld (tabel 7).

Tabel 7 Gemiddelde verdeling (%) naar motieven van de respondenten en de hoeveelheid (%) respondenten dat nooit met het motief gaat recreëren

Motief	Gemiddeld	Nooit
Gezelligheid	15	16
Even tussen uit	34	4
Interesse	19	11
Opgaan in andere wereld	19	20
Uitdaging	13	35
N	117	117

Het motief “gezelligheid” wordt door de respondenten veel minder genoemd dan in het regionale of landelijk beeld. De motieven “uitdaging”, “Interesse” en “Opgaan” zijn meer gekozen en ook daarmee afwijkend van het regionale of landelijk beeld. De verdeling van respondenten die aangeven nooit met een bepaald motief te gaan recreëren, komt overeen met het regionale of landelijk beeld.

Onderstaande tabellen geven resultaten over enkele algemene kenmerken van de respondenten. De gemiddelde leeftijd is 56 jaar en loopt van 26 jaar tot en met 81 jaar (tabel 8) en daarmee een redelijk oude onderzoekspopulatie.

Tabel 8 Verdeling (%) leeftijdsklasse

Leeftijdsklasse	%
26-35 jaar	2,6
36-45 jaar	15,7
46-55 jaar	30,4
56-65 jaar	29,6
66-75 jaar	17,4
76 jaar en ouder	4,3
Totaal (N)	115

Er hebben evenveel mannen als vrouwen meegedaan. Het opleidingsniveau is hoog (tabel 9). Circa 62% heeft een HBO of Universitaire opleiding.

Tabel 9: Hoogst voltooide opleiding (%)

Opleiding	N	%
lagere school en/of LBO	2	1,7
middelbare school en/of MBO	40	34,5
HBO of Universiteit	72	62,1
geen antwoord	2	1,7
Totaal	116	100,0

Een ruime meerderheid (73%) woont met twee volwassenen. Circa 28% heeft thuiswonende kinderen. De leeftijdsverdeling van het jongste thuiswonend kind staat in tabel 10. Een ruime meerderheid zit in de tienerleeftijd wat te verwachten is met de hoge gemiddelde leeftijdsverdeling van de onderzoekspopulatie.

Tabel 10 Verdeling (%) leeftijd jongste thuiswonend kind

Leeftijd	%
0 jaar	3,1
1 t/m 2 jaar	9,4
3 t/m 5 jaar	3,1
6 t/m 11 jaar	21,8
12 t/m 15 jaar	37,6
16 jaar en ouder	25,0
Totaal (N)	32

Al met al kan gesteld worden dat de respondenten geen representatieve groep vormen. Dit was in eerste instantie ook niet het streven. Het streven was om voldoende beeldmateriaal per motief te krijgen. Wel moeten de resultaten met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd bij een beleidsmatige vertaling van de resultaten uit dit onderzoek. Een meer representatieve groep zou mogelijk een andere verdeling van een type beeldmateriaal opleveren.

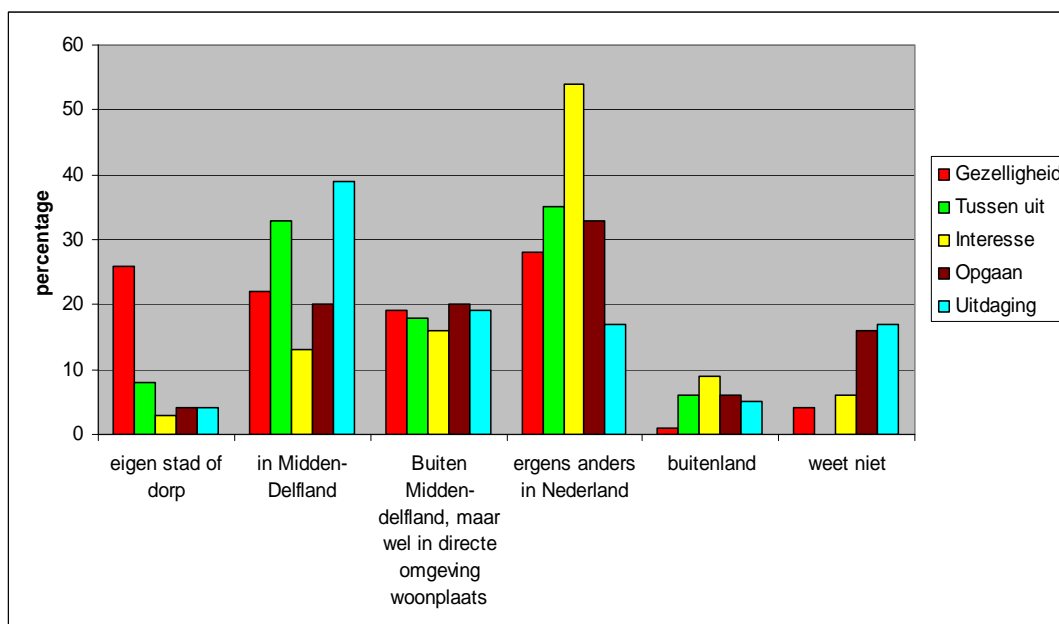

Fig. 4: Verdeling (%) bestemming per motief

Op de vraag in welke streek men meestal gaat recreëren, valt op dat voor bijna alle motieven “ergens anders in Nederland” relatief veel wordt gekozen. Mogelijk is het rapportcijfer van 5,5 voor de aantrekkelijkheid van het landschap direct rond de woonomgeving hier de reden voor. Voor het motief “Uitdaging” kiest men echter wel vooral Midden-Delfland. Midden-Delfland doet het ook redelijk voor de motieven “gezelligheid” en “even tussen uit”. Men wil blijkbaar dicht bij huis blijven als men gaat recreëren met deze motieven. Bij het motief “gezelligheid” wordt ook vaak de eigen stad of het eigen dorp genoemd. Opvallend is dat zeer veel respondenten ergens anders in Nederland kiezen om te gaan recreëren met het motief “Interesse”. Dit kan zijn omdat ze de (verhalen over) Midden-Delfland al goed kennen en op zoek zijn naar nieuwe ervaringen. Het kan ook zijn dat de informatie over Midden-Delfland niet interessant gebracht wordt of slecht gecommuniceerd.

Een meerderheid (65%) geeft aan dat ze alle activiteiten kunnen ondernemen in Midden-Delfland (tabel 11). Toch geeft bijna een derde aan dat er activiteiten zijn die men in Midden-Delfland niet kan ondernemen omdat daarvoor de mogelijkheden ontbreken of te weinig ontwikkeld zijn of verboden zijn, terwijl men deze wel wilt ondernemen. Er is een significante relatie (0,284 op 0,01 niveau) met het motief “Tussen uit”. Hoe meer de respondent met dit motief recreëert, hoe meer hij/zij aangeeft niet alle activiteiten te kunnen ondernemen. Dit betreft vooral wandelen over dijken en in polders, rustig kunnen fietsen en zeilen. In bijlage 2 staan de “tekortkomingen”. Het betreft niet alleen activiteiten, maar ook type landschap.

Tabel 11 Verdeling niet kunnen ondernemen van activiteiten in Midden-Delfland

Mening	Frequentie	Percentage
Kan alles ondernemen wat ik wil	72	64.9
Kan niet alles ondernemen wat ik wil	32	28.8
recreëer nooit	1	0.9
weet niet/kom er niet	6	5.4
Totaal	111	100.0

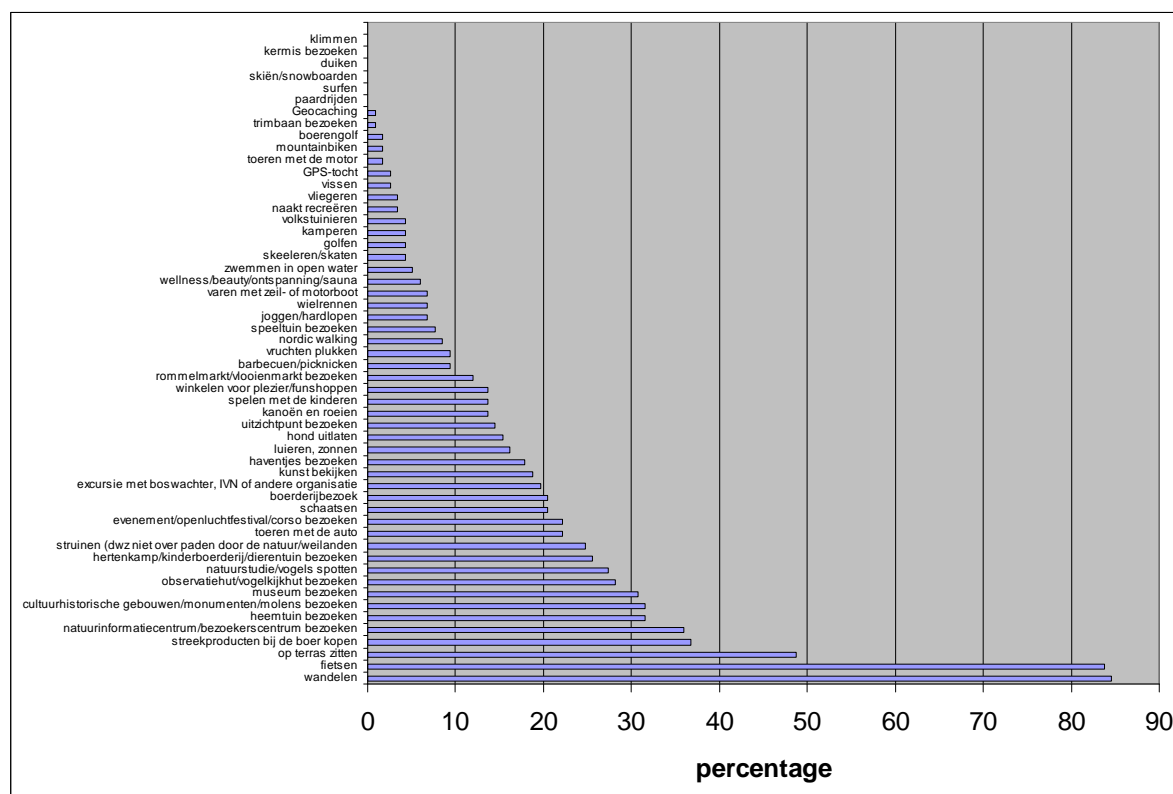

Fig. 5 Verdeling (%) activiteiten in Midden-Delfland

Fietsen en wandelen zijn de activiteiten die het meest worden gedaan (figuur 5). Maar ook op het terras zitten en streekproducten kopen worden veel genoemd, evenals het bezoeken van een heemtuin of bezoekerscentrum. In de top 10 van activiteiten staan activiteiten die wellicht onder het motief “interesse” kunnen worden geplaatst. Dit past bij het relatieve hoge aandeel van het motief “Interesse” waarmee recreanten

zeggen te gaan recreëren. Het is daarom opvallend dat een groot gedeelte toch aangeeft ergens anders in Nederland met dit motief te gaan recreëren.

Er blijken enkele significante³ relaties te zijn tussen het motief van de respondenten en de ondernomen recreatieactiviteit (tabel 12). De meeste relaties zijn niet erg sterk, maar er zijn enkele relaties die wat sterker zijn⁴.

Tabel 12 Relaties tussen motief en activiteit

Activiteit	Gezelligheid	Tussen uit	Interesse	Opgaan	Uitdaging
Toeren met auto	0,264**	-0,229*	-0,194*		
Toeren met motor	0,211*				0,209*
Boerengolf	0,237*				
Funshoppen	0,220*			-0,248**	
Natuurstudie/vogels spotten		-0,191*		0,542**	-0,219*
Observatiehut		-0,188*		0,244**	
Vliegeren			-0,213*		0,214*
Spelen met kinderen				-0,184*	
Luieren/zonnen				-0,206*	
Terrasbezoek				-0,217*	
Nordic Walking					0,255**
Joggen/hardlopen					0,211*

** p< 0,01; * p<0,05

Niet opvallend is de sterke relatie tussen “Opgaan” en natuurstudie/vogels spotten. Dit betekent dat hoe meer het motief “opgaan” is gekozen, hoe meer een respondent de activiteit natuurstudie onderneemt. Deze activiteit hoort echt bij dit motief, evenals het bezoeken van een observatiehut/vogelkijkhut. Ook de sterke negatieve relatie tussen dit motief en een activiteit als funshoppen past in dit beeld. De sterke relatie tussen het motief “Uitdaging” en een activiteit als nordic walking past in het beeld, evenals de activiteit toeren met de auto en het motief “gezelligheid”.

Ten slotte valt op dat bij de motieven “tussen uit” en “interesse” er alleen negatieve relaties zijn met enkele activiteiten.

3.5 Het aanbod

Er kan op drie verschillende manieren naar het aanbod aan recreatiemogelijkheden gekeken worden:

- het aanbod zoals door experts wordt aangeboden
- het aanbod dat recreanten gebruiken
- het aanbod dat een potentie heeft om te worden gebruikt.

Het aanbod dat een potentie heeft om gebruikt te worden met een bepaald motief, zal niet in dit rapport behandeld worden.

In een workshop is met experts (medewerkers van Groenservice Zuid-Holland en Staatsbosbeheer in dit gebied) achterhaald welk aanbod in en rond Midden-Delfland

³ Dit wil zeggen dat het geen toeval is

⁴ De relatie kan een waarde hebben tussen -1 en 1. Tussen -1 en 0 wordt gesproken over een negatieve relatie; tussen 0 en 1 over een positieve.

aanwezig is waar recreanten met een bepaald motief verondersteld worden naar toe te kunnen gaan.

De medewerkers hebben in totaal 110 gebieden/plekken genoemd (zie bijlage 3).

Tabel 13 Verdeling (%) genoemde gebieden in en rond Midden-Delfland per motief door experts

Motief	N	Percentage
Gezelligheid	31	28
Tussen uit	58	53
Interesse	36	33
Opgaan	10	9
Uitdaging	15	14
Totaal	110	

Tabel 13 laat zien dat de meerderheid (53%) van de genoemde gebieden in en rond Midden-Delfland geschikt worden geacht voor het motief “Tussen uit”. Volgens de experts zijn er ook relatief veel gebieden voor het motief “Interesse”. Volgens de experts is er relatief weinig voor het motief “Opgaan.”

Van de 110 gebieden hebben de experts 32 gebieden in Midden-Delfland aangewezen en 78 gebieden rond Midden-Delfland. Bufferzonegebied Midden-Delfland heeft volgens de experts vooral gebieden voor het motief “even tussen uit”, namelijk 44%. Circa 37% van de gebieden is geschikt geacht voor het motief “interesse” en 16% voor het motief “gezelligheid”. Circa 9% is voor “uitdaging” en de regio kent volgens de experts 1 gebied voor alleen het motief “opgaan”, namelijk de Vlietlanden.

Volgens de experts zijn er in en rond Midden-Delfland gebieden die geschikt zijn voor meer dan één motief. In totaal worden 21 gebieden genoemd, ofwel 19% die voor meer motiefgroepen geschikt zijn. Het recreatiegebied de Bleiswijksezoom heeft volgens de experts voor alle motieven een aanbod. Twee gebieden hebben volgens de experts een belevingssfeer voor twee motieven, namelijk Broekpolder (“tussen uit” en “uitdaging”) en zorgboerderij Ackerdijksepad (“tussen uit” en “interesse”).

Opvallend is het relatief grote aandeel met een belevingssfeer voor “tussen uit” en vooral “interesse” en “uitdaging” en relatief weinig voor “opgaan”, wanneer de percentages uit tabel 13 vergeleken worden met de vraag (zie tabel 5).

De respondenten zijn in de enquête gevraagd om per motief maximaal 5 locaties op te schrijven waar ze heen gaan. Opvallend is dat de respondenten veel meer gebieden noemen dan de experts. Respondenten noemen ook gebieden en plekken in de stad. De experts noemen bijna alleen gebieden en plekken in het landelijk gebied. Dit komt waarschijnlijk omdat de stad buiten hun beheersgebied ligt. Voor het totale recreatieaanbod blijkt de stad ook relevant en vinden de respondenten bepaalde sferen ook in de stad.

Er zijn in totaal 262 verschillende gebieden en locaties genoemd waar respondenten die in en rond Midden-Delfland wonen naar toe gaan om te recreëren (zie bijlage 4). Gemiddeld hebben de respondenten 2,2 gebieden genoemd.

Tabel 14 Verdeling aantal keren dat een gebied genoemd is door respondenten

Keren	N	%
1	150	57,2
2	33	12,6
3	29	11,1
4	12	4,5
5	9	3,4
6	4	1,5
7 of meer	25	9,5
Totaal	262	100

Van 25 gebieden kan gesteld worden dat ze een goede mate van bekendheid hebben, want ze worden minimaal 7 keer genoemd (tabel 14). Delftse Hout is het meest bekend en wordt 39 keer genoemd. Hierna wordt “fietsen in heel Midden-Delfland” vaak genoemd (29 keer), Meijendel (26 keer), het strand en Abtswoudse Bos (beide 19 keer) en De Balij (18 keer).

Van de 262 gebieden liggen 37 gebieden (15%) niet in of rond Midden-Delfland, maar ergens anders in Nederland. Deze 37 gebieden worden in de analyses niet verder meegenomen. Van de overgebleven 225 gebieden wordt meer dan de helft slecht 1 keer genoemd als gebied waar recreanten met een bepaald motief heen gaan (tabel 15). Deze gebieden hebben blijkbaar een belevings sfeer dat maar bij één motief past.

Tabel 15 Verdeling aantal gebieden over de motieven door de respondenten

N motieven	N gebieden	percentage
1	170	65
2	34	13
3	29	11
4	22	8
5	7	3
	225	100

Er zijn 7 gebieden waar alle motieven zijn genoemd. Dit zijn de gebieden Kraaiennest/de Lier, poldergebied tussen Schipluiden en Maassluis, de Balij, Delftse Hout, fietsen in heel Midden-Delfland, Meijendel en Abtswoudse Bos.

De respondenten die het motief “gezelligheid” hebben genoemd, noemen het meest (34%) maar 1 gebied en/of locatie waar ze naar toe gaan om te recreëren. Opvallend is dat het in zeer veel gevallen een puntlocatie betreft (zoals een café of heuvel) en weinig gebieden worden genoemd. Bijna 21% noemt maar 1 gebied en/of locatie indien het motief “tussen uit” is gekozen. Voor de motieven “interesse” en “opgaan” is dit beide 16% en voor uitdaging 13%.

Uit tabel 16 blijkt dat 49% van de gebieden respondenten aantrekt die met het motief “gezelligheid” gaan recreëren, gevolgd door gebieden die het motief “tussen uit” (42%) aantrekt. 33% van de gebieden wordt gebruikt door respondenten met het motief “opgaan” en 28% met het motief “interesse”. Van alle 226 genoemde gebieden trekt 26% respondenten aan die met het motief “uitdaging” gaan recreëren.

Tabel 16 verdeling (%) genoemde gebieden per motief door respondenten

Motief	N	Percentage
Gezelligheid	111	49
Tussen uit	94	42
Interesse	63	28
Opgaan	74	33
Uitdaging	59	26
Totaal	226	

Uit de tabel blijkt dat eenzelfde gebied recreanten met verschillende motieven aantrekt, omdat het totaal boven de 100% komt. Al deze 226 gebieden en/of locaties liggen niet alleen in Midden-Delfland, maar ook in een straal van circa 15 km rond de bufferzone.

3.6 Vraag en aanbod

Wanneer de vraag van de respondenten wordt vergeleken met het aanbod dat respondenten gebruiken, dan blijkt er een verschil te zijn. Overigens moet hierbij wel benadrukt worden dat het onderzoek onder de respondenten voor het aanbod niet representatief is voor de hele bevolking in en rond Midden-Delfland. De vraag naar motieven is afkomstig van een ander onderzoek, namelijk een secundaire analyse uit het Motivaction onderzoek.

Tabel 17 Vraag en aanbod (%) van genoemde gebieden per motief door respondenten

Motief	Aanbod	Vraag
	Percentage	Percentage
Gezelligheid	28	29
Tussen uit	23	35
Interesse	16	13
Opgaan	18	15
Uitdaging	15	8
Totaal	100	100

Uit tabel 17 blijkt dat het aanbod aan gebieden dat met de motieven “Interesse”, “opgaan” en “uitdaging” door de respondenten gebruikt wordt groter is dan de vraag. Voor het belangrijkste motief in omvang, namelijk “tussen uit” is de vraag groter dan het aanbod. Er zouden dus in en rond Midden-Delfland meer gebieden met een belevingssfeer moeten komen dat aansluit op dit motief. In het volgende hoofdstuk wordt een aanzet gegeven hoe een dergelijk gebied er uit zou kunnen zien.

4 Additieven en belevingssferen

4.1 Inleiding

Aan respondenten is gevraagd om beeldmateriaal te verzamelen voor alleen die motieven waarmee ze gaan recreëren. De foto of illustratie moest een sfeer oproepen die volgens de respondent past bij het motief. Op basis van deze foto's zijn in een workshop overeenkomstige eigenschappen geanalyseerd. Op basis van de overeenkomstige eigenschappen is per motief een ontwerp geschetst van een bepaald gebied in Midden-Delfland. Deze ontwerpen zijn vervolgens in een driedimensionaal animatiefilmpje vertaald. Aan de respondenten is naar hun mening over deze filmpjes gevraagd, waarbij de respondent niet weet bij welk motief het filmpje hoort.

4.2 Overeenkomstige eigenschappen bij het beeldmateriaal

Zoals in Hoofdstuk 1 is vermeld hebben 35 respondenten beeldmateriaal opgestuurd. Dit leidde tot in totaal 250 foto's. Op de website www.yo2.nl is voor elk motief een map gemaakt. De respondenten konden hun foto's uploaden naar de daarvoor bestemde map, waarbij ook teksten konden worden ingevoerd. De meeste foto's zijn onder het motief "er tussen uit" geplaatst, namelijk 63. Het motief "Interesse" volgt met 51 foto's en "opgaan in planten- en dierenwereld" met 50 foto's. Het motief "gezelligheid" leverde 49 foto's op en het motief "uitdaging" sluit de rij met 37 foto's. Wel moet worden opgemerkt dat sommige respondenten dezelfde foto bij verschillende motieven hebben geplaatst. Deze respondenten vonden blijkbaar dat de sfeer op de foto bij meer dan één motief kan horen. Al dit materiaal is via een workshop beoordeeld en er is een classificatie gemaakt.

Er zijn verschillende manieren om foto's te classificeren. Uit de literatuur blijkt dat Hunter (2008) een classificatie hanteert naar "space" en "subject". Space wordt vervolgens verdeeld naar natural landscapes, cultural landscapes, heritage and material culture en tenslotte tourism products. Subject wordt onderverdeeld naar no human subject, tourist, host en tenslotte tourist and host. Oku en Fukamachi (2006) maken een indeling naar "object", "events" en "place". Deze indelingen zijn gedeeltelijk overgenomen. Op basis van de foto's van de respondenten is een indeling gemaakt naar:

- mensen
- activiteit
- objecten
- ruimte
- temporeel
- vista
- natuur

Deze hoofdindeling is vervolgens weer in diverse subindelingen verdeeld. Bij activiteiten is een onderscheid gemaakt naar georganiseerde activiteiten (zoals een rondleiding) en niet georganiseerd. De objecten op de foto zijn in verschillende

categorieën geclassificeerd, van cultuurhistorische gebouwen tot een informatiepaneel. De ruimte is verdeeld in de subcategorieën stad/bebouwd, landschap, water en reliëf. Bij temporeel is een onderscheid gemaakt naar seizoenen en tijdelijke attracties zoals een corso. Vista geeft aan dat er sprake is van een vergezicht of uitzicht op de foto. Bij natuur staan vooral bloemen en dieren op de foto of andersoortig beeldmateriaal. Niet zelden is er sprake van een micro-opname.

Ten slotte is ook nog bekeken of er melding is gemaakt waar de foto genomen is. Er is een onderscheid gemaakt naar foto's gemaakt in Midden-Delfland, ergens in Nederland, ergens in het buitenland en onbekend. Van de meeste foto's (53%) is onbekend waar de foto is gemaakt. Wel valt op dat er relatief veel landschappen op staan die in Midden-Delfland voorkomen, maar het kunnen ook andere gebieden in Zuid-Holland zijn of ergens anders. 22% van de foto's zijn afkomstig uit Midden-Delfland. Van de foto's is 20% genomen op locaties ergens in Nederland, waarbij ook vaak een gebied rond het bufferzonegebied Midden-Delfland (de zee en duinen, Haagse parken) als locatie is gekozen. Ten slotte is 5% van de foto's afkomstig van een locatie in het buitenland.

Het blijkt dat op bijna 45% van alle foto's mensen staan (tabel 18) en dat dit met name bij de motieven "gezelligheid" en "uitdaging" is en nauwelijks bij het motief "Opgaan". Bij het motief "Gezelligheid" staan vaak meer dan 2 mensen op de foto. Bij de andere motieven meestal 1 of twee mensen, zoals bij het motief "Tussen uit" waar de partner is gefotografeerd. Kinderen staan met name bij het motief "Gezelligheid" op de foto. Niet-georganiseerde activiteiten staan veel vaker op de foto of in de tekst beschreven dan georganiseerde activiteiten, waarbij wandelen en fietsen de meest gefotografeerde activiteit is. Wandelen is bij bijna elk motief meer gefotografeerd dan fietsen, behalve bij het motief "Gezelligheid". De activiteit "zitten" komt vrijwel alleen voor op foto's bij het motief "gezelligheid". Meer sportieve activiteiten komen, zoals verwacht met name bij het motief "Uitdaging" voor. De georganiseerde activiteiten komen vooral bij het motief "Interesse" voor. Het gaat hier meestal om een rondleiding op een agrarisch bedrijf.

Objecten zijn vooral bij het motief "Interesse" gefotografeerd en dan vooral cultuurhistorische. "Barrières" zoals een brug, pontje of overstaphekje komt relatief veel voor bij het motief "Uitdaging".

Bij de hoofdingeling "Ruimte" valt op dat vooral landschappen en water veel voorkomen op de foto's. Maar ook hier weer duidelijke verschillen tussen de motieven. Terrasjes als onderdeel van bebouwing komt alleen voor bij het motief "Gezelligheid" en gebouwen (vooral cultuurhistorische) bij het motief "Interesse". Bebouwing komt niet sterk zichtbaar voor op de foto's bij de motieven "opgaan" en "uitdaging". Onder de typen landschap komt grasland het meeste voor en dan met name bij het motief "Tussen uit". Bossen zijn vaak gefotografeerd bij de motieven "Interesse" en "Tussen uit" en staat daarmee op de tweede plaats van alle landschapstypen. Een park en duin-, zand- en heidegebieden staan relatief vaak op foto's bij het motief "Tussen uit". Natte natuur komt relatief veel op de foto's voor bij het motief "Opgaan" en opvallend ook bij het motief "gezelligheid".

Tabel 18: Verdeling classificatie foto's per motief*

Categorie	subcategorie	Element	Motief					Totaal	%
			G	T	I	O	U		
Mensen		volwassenen	37	20	22	5	27	111	44.4
		kinderen	6	4	4	3	3	20	8.0
Activiteit	niet-georgan.	Varen/zeilen	4	3	2	1	1	11	4.4
		wandelen	7	19	15	8	15	64	25.6
		fietsen	11	8	4	1	10	34	13.6
		Zitten	20	4	1			25	10.0
		paardrijden		1				1	0.4
		Raften					1	1	0.4
	georganiseerd	kanoen					1	1	0.4
		skeelers/skaten					3	3	1.2
		Golf					1	1	0.4
		Skien/langlaufen					3	3	1.2
		excursie	1	1	4			6	2.4
		paardentram	1					1	0.4
Objecten		Cultuur-historisch	3	5	12	1	2	23	9.2
		Kunst	1		1		1	3	1.2
		infoborden	1	1	3	2		7	2.8
		(kinder)boerderij		1	3	1		5	2.0
		Dijk		4	2		1	7	2.8
		brug/pont/hekje	1	2	1	3	5	12	4.8
Ruimte	stad/bebouwd	gebouwen	5	5	10	1	2	23	9.2
		Terras	12					12	4.8
		zwembad	1					1	0.4
	landschap	agrarisch waarvan:							
		1) grasland	4	18	12	8	7	49	19.6
		2) boomgaard	1		1			2	0.8
		kleinschalig	1	1				2	0.8
		Park	4	7	2	2	3	18	7.2
		Natte natuur	4	3	2	4		13	5.2
		Bos	8	10	11	6	5	40	16.0
		duin/zand/hei		10	6		2	18	7.2
	water	kanaal/rivier	6	14	4	7	7	38	15.2
		Meer/plas	4	3	2	1	3	13	5.2
		Zee	3	6	1	2	5	17	6.8
Temporeel	relief	1	3	3	2	7	16	6.4	
	seizoen	1	6	1	4	3	15	6.0	
Vista		attractie	5	1	4		10	4.0	
Natuur		uitzicht	3	4	1	4	2	14	5.6
		Micro	2		8	24		34	13.6
		bloemen/bomen/paddestoel	1	5	6	13		25	10.0
		dieren	5	6	13	22	1	47	18.8
N foto's			49	63	51	50	37	250	

*G=Gezelligheid; T=Tussen uit; I=Interesse; O=Opgaan; U=Uitdaging

Kanalen en rivieren staan vaak op de foto bij elk motief maar vooral bij het motief "Tussen uit". Reliëf komt veel voor bij het motief "Uitdaging". Dit zijn meestal foto's van het buitenland.

Het blijkt dat een attractie vooral gefotografeerd is bij de motieven “gezelligheid” en “Interesse”, waarbij het wel andere type attracties zijn. Bij “gezelligheid” een attractie als het jaarlijkse corso en bij “Interesse” veel rondleidingen op boerderijen. Bij het motief “Tussen uit” zijn relatief veel foto’s uit de seizoenen.

Uitzichten en vergezichten staan bij alle motieven op foto.

Ten slotte is opvallend dat met name bij het motief “Opgaan” foto’s zijn ingestuurd met een micro-opname. Het betreft dan vaak een gedetailleerde foto van een bloem of een vlinder. Dieren en bloemen/bomen/paddenstoelen zijn veel gefotografeerd bij het motief “Opgaan”.

4.3 Redenen bij het beeldmateriaal

Wanneer alle foto’s worden bekeken dan valt op dat de foto’s duidelijk verschillen tussen de motieven. De inhoud van de foto’s komt redelijk overeen met wat verwacht mag worden op basis van de literatuur. Mensen, zitten en terrasjes bij “Gezelligheid”. Wandelen, landschap en water bij “Tussen uit”. Wandelen, cultuurhistorie en landschap bij “Interesse”. Dieren, micro-opname en water bij “Opgaan” en mensen, reliëf en allerlei activiteiten bij “Uitdaging”.

Bij de foto’s konden de respondenten ook aangeven wat de reden was waarom ze een bepaalde foto bij een motief hadden geplaatst. Deze mogelijkheid is veel gebruikt (zie bijlage 5). Een analyse van de redenen laat zien dat bij elk motief het woord “genieten” wordt gebruikt. De respondenten genieten echter van andere elementen. Sommigen genieten van de tocht of het wadlopen, anderen genieten van de natuur en landschap in het algemeen, of van de zee en de wind. Soms wordt er genoten van de variatie in bloemen en planten of van de vogels. Soms geeft men aan te genieten van het “buiten zijn”. Het woord “genieten” wordt dus volop gebruikt, maar krijgt bij elk motief een andere betekenis. Genieten van een tocht wijst naar het totale product “tocht”, waarin niet alleen het landschap een rol speelt, maar ook een terrasje pakken onderweg, ergens kunnen zitten waar wat te zien valt, een bereikbare parkeerplaats met voldoende ruimte etc. Dit zijn smaakmakers die opgenomen kunnen worden in een ontwerp. Genieten van een variatie aan planten en dieren betekent bijvoorbeeld dat er een biotoop ontwikkeld moet worden, waarin deze diversiteit tot uiting kan komen. Genieten van vogels, betekent dat er mogelijkheden in het landschap worden gecreëerd die vogels aantrekken etc. Landschapsarchitecten zullen dus met de verschillende betekenissen die aan “genieten” worden gegeven rekening kunnen houden bij hun ontwerp. Ook het woord “heerlijk” wordt bij elk motief genoemd. Een recreatief uitstapje roept blijkbaar dit gevoel op. Maar ook deze smaakmaker kan per motief anders beleefd worden. Wat voor de één geldt, hoeft niet voor de ander te gelden. Een heerlijk stevige wandeling bij “uitdaging” is iets anders dan heerlijk zitten bij “gezelligheid”. Wel valt op dat dit woord vooral bij het motief “tussen uit” wordt gebruikt.

Tabel 19 Aantal keren dat een reden bij meer dan één motief genoemd is

Reden	Gezellig	Tussen	Interesse	opgaan	uitdaging	Bij motief genoemd
genieten	3	8	2	7	3	5
heerlijk	3	8	1	1	2	5
natuur	2	5	3	4	1	5
stilte	1	3	1	2	1	5
leuk	4		2	1	1	4
mooi	2	4	2	6		4
ruimte	1	2		1	2	4
samen	4	1		3	1	4
struinen	1		1	1	1	4
uitzicht	2	2		2	2	4
bloeiend		1	1	1		3
dicht bij	3	6			1	3
even	2	3		1		3
groep	2		2		2	3
rust	2	13			1	3
spanning	2			1	1	3
wild	3	1		3		3
zien	2	1		3		3
Afwisseling		2	1			2
bijzonder			2	1		2
bloemen en planten			4	2		2
delen	1			1		2
extra			1	1		2
er op uit	2	1				2
ervaar		2	1			2
gevoel				3	2	2
gezin	4		1			2
Interessant			3	1		2
informatief	1		3			2
jaar		3		1		2
kijken	1			5		2
kinderen	2			2		2
koeien			1	1		2
Knooppunten	1	1				2
langs		1		2		2
Mogelijkheid			1	1		2
Ontdekken			2	1		2
opgaan		1		2		2
ommetje	1	1				2
Ontspannen		1			1	2
prachtig			1	3		2
prettig	2				1	2
ruig			1	1		2
stevig		1	1			2
tocht langs	1				1	2
uitrusten	2	1				2
uitleg			1		1	2

Reden	Gezellig	Tussen	Interesse	opgaan	uitdaging	Bij motief genoemd
Verschillende			1	1		2
verkennen	1		1			2
vrienden	2				2	2
verdwalen		1			1	2
veel			1		1	2
waant		1		1		2

Ook het woord “natuur” onderscheid niet tussen de motieven. Het wordt overal genoemd. Maar ook hieraan wordt een andere betekenis per motief gegeven. Soms zeer algemeen, soms in relatie tot bepaalde planten en dieren. Ook het woord “stilte” is bij elk motief genoemd en is blijkbaar een algemene waarde. Maar ook hier wordt het woord meer gebruikt bij de motieven “tussen uit” en “opgaan”.

Sommige respondenten gebruiken het woord “kijken” en anderen het woord “zien”. Het verschil is dat kijken min of meer passief is, terwijl voor zien meer moeite moet worden gedaan.

Opvallend is dat de respondenten min of meer dezelfde woorden gebruiken bij verschillende motieven zoals uit tabel 19 blijkt. Dit lijkt er op te wijzen dat de motieven geen afgescheiden eenheden zijn, maar in elkaar overlopen. Het kan er ook op wijzen dat respondenten met verschillende motieven een uitstapje maken. In paragraaf 3.3 en tabel 6 kwam dit al aan de orde.

4.4 Eigenschappen per motief

Behalve een classificatie is het ook nuttig om juist de combinatie van de subindelingen te beoordelen, samen met de redenen waarom respondenten dit beeldmateriaal hebben gebruikt om een belevings sfeer te duiden die past het motief.

Binnen één motief is vervolgens gezocht naar overeenkomstige eigenschappen wanneer naar de foto's en de uitleg wordt gekeken.

Op basis van de foto's, de redenen en elementen uit de literatuur is in samenwerking met landschapsarchitecten een eerste aanzet gemaakt tot een schematische verdeling van concepten en eigenschappen. Deze kunnen vertaald worden naar bepaalde additieven en attributen. Deze vertaling moet gezien worden als een ‘best professional judgement’. Dit ‘best professional judgement’ is vervolgens getoetst. Dit wordt in het volgende hoofdstuk beschreven. Het schema moet zeker niet opgevat worden als een blauwdruk; andere landschapsarchitecten zouden tot andere additieven en attributen kunnen komen. Hierdoor kunnen landschappen er toch anders uit gaan zien en wordt voorkomen dat het overal hetzelfde wordt.

In het schema dat per motief is opgesteld, staan verschillende concepten waaruit gekozen kan worden. De concepten binnen een motief kunnen gecombineerd worden, maar dat hoeft niet. Opgemerkt moet worden dat de schema's gebaseerd zijn op het onderzoek in Midden-Delfland. Nader onderzoek moet uitmaken of de schema's veranderen als de methode in een ander landschapstype (bijvoorbeeld de zandgronden) wordt toegepast. Dan pas kan iets gezegd worden over de algemene bruikbaarheid van de schema's.

4.4.1 Eigenschappen bij het motief “gezelligheid”

Het motief “gezelligheid” leverde 49 foto’s op. In tegenstelling tot de foto’s van de meeste andere motieven zijn er redelijk veel mensen gefotografeerd bij het motief “gezelligheid”. Op 75% van de foto’s staan mensen. Dit past bij het belangrijk gegeven dat het motief “gezelligheid” vooral met anderen wordt beleefd zoals bij de redenen vaak genoemd wordt (tabel 20). In totaal wordt dit 14 keer genoemd in allerlei bewoordingen zoals “gezin”, “vrienden” en “groep”.

De belangrijkste activiteiten (gefotografeerd en beschreven) zijn zitten op een terras en fietsen. Ook wandelen wordt vaak genoemd als recreatieactiviteit, maar minder dan fietsen. Dieren staan soms ook op de foto. Een plas of een meer staat in verhouding tot andere motieven, meer op de foto. Dit heeft te maken met de activiteit varen met een boot.

Op de foto’s staan vooral bossen en water (veelal een kanaal), maar ook attracties en gebouwen. Het recreatief uitstapje moet vooral “gezellig” zijn, “leuk” en “lekker” en met anderen. Men gaat graag ergens naar toe.

Tabel 20 Aantal keren dat een reden genoemd is bij het motief “gezelligheid”*

Reden	N	Reden	N
Gezellig	7	combinatie	1
Gezin	4	Delen	1
Lekker	4	Elkaar	1
Leuk	4	geen filefietsen	1
Samen	4	geen massa	1
Bijkletsen	3	gelegenheid	1
dicht bij	3	in de stad	1
Drankje	3	informatief	1
ergens naartoe	3	kennis te maken	1
Genieten	3	Kijken	1
Heerlijk	3	knooppunten	1
wild/bezienswaardigheid bekijken	3	koffietijd	1
Zitten	3	ommetje	1
er op uit	2	ook wel spannend	1
Even	2	Rennen	1
Groep	2	Ruimte	1
Kinderen	2	Stilte	1
Mooi	2	struinen	1
Natuur	2	tocht langs	1
pannekoekenrestaurant	2	toegankelijk	1
Prettig	2	uitrusten	1
Rust	2	uitrustplaats	1
Uitzicht	2	Uniek	1
Vrienden	2	verkennen	1
zien en horen	2	vermakelijk	1
Authenticiteit	1	voorpret	1

* activiteiten en landschappen die beschreven zijn, zijn opgenomen in tabel 18

Sommige respondenten hebben het als volgt verwoord.

Het varende corso wat door het Delfland vaart is zeker een element van lekker in de zon zitten en een wijntje drinken. Je hoeft alleen maar te zitten en te kijken.

Laatst ben ik met mijn verjaardag naar theetuin de Horsten gegaan in Wassenaar. Wij zaten met een grote groep midden voor aan de grote tafel. Het was zo gezellig dat we vergeten zijn een foto te nemen. Vandaar dit printje van de website

Portugal 2006. Op een terrasje uitrusten van bezienswaardigheden bekijken en even bijkletsen

Een bezoek aan een pannenkoekenhuis ervaar ik als een prettige afsluiting van een heerlijke wandeling met elkaar in het bos

Een wandeling of fietstochtje in combinatie met een drankje op een gezellig zonnig terras met mooi uitzicht voor een lekker middagje weg dicht bij huis

De foto's en redenen inspireerden de landschapsarchitecten op de workshop tot de volgende uitspraken:

- Vooral de details zijn bruikbaar omdat het landschap er voor dit motief in mindere mate toe doet. Met betrekking tot het landschap zijn de mogelijkheden heel divers.
- Kruisende routes zodat mensen contact kunnen zoeken maar elkaar niet in de weg zitten.
- Ontmoeten: gericht op gelijkgestemden
- Georganiseerd en ook doelgericht: bijvoorbeeld een aantrekkelijke plek niet onmiddellijk bij de parkeerplaats aanbieden, maar zo dat er eerst een stukje lopen mogelijk/nodig is.
- Mooi weer/zon: dit kan misschien vertaald worden in comfort, comfortabel zitten

Samengevat zijn er de volgende smaakmakers bij het motief "gezelligheid":

samen	service
leuk	met verhaal thuis kunnen komen
ontmoeten	voorspelbaar
gezellig	ondergaan
gemak	plekken
overzicht	bereikbaar
controle	veilig
duidelijkheid	eenvoud
arrangement	ordening
iets extra's	

De belangrijkste smaakmakers zijn activiteiten die:

- samen te doen zijn
- leuk zijn en in een landschap met
- ontmoetingsplekken

Zoals in Hoofdstuk 3 al naar voren kwam, speelt het landschap bij het motief gezelligheid een minder grote rol en gaat het vooral om plekken. De additieven slaan bij dit motief dan ook meer op de plekken dan op het landschap.

Concept	Eigenschap	Additief	Attribuut
Comfortabel tochtje	Service zoals goede ontsluiting en parkeer mogelijkheden	Aantrekkelijke, <u>bewegwijzerde</u> , (voorspelbaar) veilige <u>routes</u>	<u>Verbinden</u> , routes (over water) maken die van A naar B gaan (ook stedelijke gebieden ingaan / aandoen), verharde paden
Vooraf herinnering aan de vorige keer dat het zo leuk was op die plek	Je moet onderweg 'iets' leuks tegenkomen, focuspunten, verblijfsplekken, iets te bieden en (samen) te beleven	Een plek om 'gezellig' te zitten	<u>Pleisterplaats</u> , horeca, (land)winkel, theetuin, zit plekjes, (verwarmd) terras met karakter, <u>woonbebouwing uit het zicht</u> , veel andere bezoekers
Een gevoel van lekker genieten en iets beleefd te hebben	Ondergaan, beleven, extra's	Uitgesproken plekken	Brug met een mooie leuning, <u>ensembles</u> van bankje met kunstwerk, gebruik historische aanleidingen, plekken om een boot te water te laten, verhuur van boten, aanlegplaatsen, ligplaatsen, speelweiden, strandjes, picknick / BBQ plekken Attracties
Onbezorgd genieten	Ordering, controle, gemak, eenvoud	Plekken waar zorg en aandacht uit spreekt. Recreatiegebied Stadspark Arcadisch landschap, houtwallen	Weilandje, hekje, schaapje goed onderhouden grasvelden, paden, ligweiden, strandjes, voorzieningen (toiletgebouwen). <u>Arrangement</u> van een mooi gerestaureerd dorpsplein of het theehuis / bezoekerscentrum in de oranjerie van een oud landgoed of een stadsboerderij met zelfgemaakt ijs en jonge geitjes, keurmerk voor het gebied
Pret hebben met elkaar	Samen zijn, vertier	Plekken die zich lenen om (gelijkgestemde) anderen (toevallig) te ontmoeten en ervaringen te delen	Pontje, terras, honden speelterrein, verkoop van producten langs de straat, <u>paden die samenkomen</u> <u>attracties</u>

4.4.2 Eigenschappen bij het motief “Tussen uit”

De respondenten hebben 63 foto's en andersoortig beeldmateriaal ingeleverd bij het motief “Tussen uit”. Wat opvalt is de diversiteit aan landschapstypen. Zowel weidse landbouwgrond als bossen als duin-, zand- en heidegebieden staan op de foto's. In verhouding tot andere motieven komen bij dit motief parken ook vaak voor. Ook water komt veelvuldig voor in de vorm van een kanaal, vaak de Vlaardingervaart, maar ook de zee. De activiteit wandelen is verreweg de favoriete bezigheid, maar ook fietsen wordt genoemd. Op een derde van de foto's zijn mensen zichtbaar. De seizoenen worden vaak genoemd.

Als verreweg de belangrijkste reden is rust genoemd. Ook de melding dat de activiteit en foto dicht bij huis is genomen komt veel voor. Dit komt ook terug in het gebruik van het woord “even”. De woorden “mooi” en “stilte” blijken eveneens belangrijk. Zoals de foto's laten zien, wordt als reden ook vaak de seizoenen genoemd. De diversiteit in landschappen komt terug in het woord “afwisseling”. Verder worden er zintuiglijke woorden gebruikt als “ruiken”, “voelen” en biologische producten proeven. Zoals verwacht komen woorden in de vorm van stressreductie ook regelmatig voor als contrast met het dagelijkse leven.

Tabel 21 Aantal keren dat een reden genoemd is bij het motief “Tussen uit”*

Reden	N	Reden	N	Reden	N
Rust	13	beslotenheid	1	Samen	1
Genieten	8	biologisch	1	Schitterend	1
Heerlijk	8	bloeiend	1	Stedelijk	1
dicht bij	6	bloempjes	1	Stevig	1
Natuur	5	dit soort plekjes	1	Stress	1
Mooi	4	dood en leven	1	Stukje	1
Even	3	er op uit	1	Uitrusten	1
Jaar door	3	geen zorgen	1	Uitwaaien	1
Stilte	3	happening	1	uren ronddwalen	1
Afwisseling	2	knooppunten	1	Vaak	1
alleen maar groen	2	langs	1	veel toeschouwers	1
Echt	2	moment voor jezelf	1	Verdwalen	1
Ervaar	2	nauwelijks voorstelbaar	1	Vergeet	1
Ruiken	2	niemand tegenkomen	1	Verkwikkend	1
Ruimte	2	ommetje	1	Want	1
Vergezicht	2	onbekommerd	1	weg van de paden	1
Voelen	2	onderzoek	1	wild bekijken	1
Weg van de rest	2	ontspannen	1	zien veranderen	1
af en toe	1	opgaan	1	zinnen verzetten	1
Alleen	1	relaxen	1		

* activiteiten en landschappen die beschreven zijn, zijn opgenomen in tabel 18

Sommige respondenten hebben het als volgt verwoord.

Een dag samen naar het bos. Even in een andere wereld, vooral als je verder weinig tot niemand anders tegen komt, ervaar ik dat sterk. Dat je je samen alleen waant in het bos. Het geruis van de bladeren, het gezang van de vogels, de geur van het bos. Het werkt voor mij zeer verkwikkend. En als er dan ook nog wild, een bijzondere vogel of prachtige paddenstoel tegenkomt is dat een o zo mooi extraatje

Heerlijk wandelen en fietsen in Midden Delfland. De Woudse Polder is als het ware onze achtertuin. Het hele jaar door geniet ik van dit landschap, met zijn planten en dieren. Zo dicht bij huis om even tot rust te komen ; even de zinnen verzetten ; even een moment voor jezelf.

Omgeving van een grootschalig parklandschap waar de seizoenen (herfst in dit geval) zo duidelijk 'voelbaar' zijn (en te ruiken)

Haagse Beek, dicht bij huis even een ommetje om bij te tanken. Korte wandelingen in een stadspark, met voldoende openheid/natuur om van te genieten. Ockenburg: stukje oud binnenduïnbos vlak bij huis

Rust, stilte, afwisseling, bos, beslotenheid

De foto's en redenen inspireerden de landschapsarchitecten op de workshop tot de volgende uitspraken:

- Het moment, een plek in het landschap om bij stil te staan is belangrijk; om weg te kunnen mijmeren, naast het onderweg zijn in het landschap
- Van tevoren de verwachting dat je gaat genieten, je weet van te voren ook waarvan je gaat genieten, in combinatie met 'gewoon om de hoek', en 'dan waan je jezelf alleen'.
- Herhaling, seizoenen: ook weer om de hoek, of juist iets langer bijvoorbeeld naar zuid Limburg
- Het landschap is vooral weids, open met relatief veel water, niet te bedacht, informeel van karakter, straalt rust uit
- Voor dit motief is het misschien meer aan de orde om vooral dingen weg te halen in plaats van toevoegen. Er moet vooral een contrast zijn met de dagelijkse (meestal stedelijke) omgeving.

Samengevat zijn er de volgende smaakmakers bij het motief "Tussen uit":

rust	seizoenen	onthaasten
mooi	genieten	natuurlijk
dicht bij	illusie alleen te zijn	veilig
contrast	keuze	zintuigen
authentiek	informeel	bereikbaar
afwisseling	geheel	
herhaling	storende zaken weghalen	

De belangrijkste smaakmakers zijn landschappen die:

- rust uitstralen
- mooi en
- dicht bij zijn en
- een contrast met (meestal stedelijke) dagelijkse omgeving

Op basis van het voorgaande kan het volgende schema worden samengesteld.

Concept	Eigenschap	Additief	Attributen
Gevoel hebben niemand anders tegen te komen (illusie creëren)	Alleen wanen Contrast	Rust, groen, ruimte, stilte Afwisseling in begroeiing, ronde vormen, reliëf	Trapje op, hekje over, plank over sloot ⁵ .
Landleven beleven	Minder de plek, meer landschap	Uitkijken over de weilanden, seizoenen beleven, <u>natuurlijk aandoende beplanting</u> (wild plantverband, gemengde leeftijd plantmateriaal)	Buitengebied (boerenland) / authentiek
Genieten van de rust	Weidsheid	Zichtlijnen, grote waterplas, grote ruimtes	<u>Storende zaken weghalen</u> , met waterlijn meekijken – dus pad op kade, paden verheven boven omgeving
Veilig voelen (oriëntatiemogelijkheden en overzicht), herkenbaarheid	Herhalingsbezoek (dicht bij huis)	<u>Lopend te bereiken, alle uren van de dag. Barrières weghalen in het landschap</u>	<u>Ommetjes maken, niet te veel keuzemomenten in route</u>
Uitwaaien, beweging	Ontstressen / opladen, elementen ervaren (seizoenen, weertypen)	afwisseling, water verveelt niet snel	Netwerk van onverharde paden Rondje dat niet gaat vervelen
Afwisseling	Mooi Verrassing	Refereren aan historische beplanting	Erfbeplanting, lanen, knotwilgen langs sloten, boom naast hek op toegangsdam, pestbosjes, eendenkooien, weilanden, slootjes, etc.
Seizoenen beleven	Zintuigen prikkelen: horen, ruiken, voelen, zien, proeven	Voorjaarsbloei, herfstkleuren, noten / kastanjes / eikels / beukenootjes / populieren paddenstoelen	<u>tracé pad t.o.v. wind om tegen in te fietsen</u> hoge bruggetjes om er onder door te kunnen schaatsen
<u>Natuurlijk</u>	<u>Mooi licht</u>	<u>Open plekken in bosjes</u> waar het licht door kan vallen	Gebruik stand van de zon, <u>tracé pad t.o.v. zon en bomen</u>

4.4.3 Eigenschappen bij het motief “Interesse”

Er zijn 51 foto's ingeleverd bij dit motief. Wat direct opvalt zijn de vele foto's en andersoortig beeldmateriaal met cultuurhistorische gebouwen, zoals een molen of een stadspoort maar ook een ruïne. Er zijn dan ook enkele foto's bij van steden en dorpjes. De landschappen op de foto's zijn zowel weidse landschappen als bossen. Er staat relatief weinig water op de foto's. Ook bij dit motief wordt wandelen het meest gedaan. Op ongeveer de helft van alle foto's staan mensen, meestal de partner

⁵ Een extra inspanning vragen om ergens te komen (minder voor de hand liggende routes naast hoofdstroom route)

of een excursiegroepje. Een rondleiding bij een boerderij is dan ook een enkele keer genoemd. Bij dit motief staan ook vrij veel dieren op de foto.

Bij dit motief wordt vaak als reden het woord “leren” gebruikt. Maar ook woorden als bloemen en planten, geschiedenis en cultuurhistorie. Deze respondenten willen graag ontdekken en vragen om informatie over interessante plekken, natuur- en cultuurelementen.

Het woord “veenweide” wordt nooit genoemd, maar men heeft het wel over open landschappen.

Tabel 22 Aantal keren dat een reden genoemd is bij het motief “Interesse”*

Reden	N	Reden	N	Reden	N
Leren	6	Behoud	1	mogelijkheden	1
bloemen en planten	4	Beklimmen	1	naar toe	1
Geschiedenis	4	Bijwonen	1	nieuwe dingen	1
Historisch	3	Bloeiend	1	nieuwsgierig	1
Informatie	3	boomgaard	1	ontstaan	1
Interessant	3	Eigen	1	opgaan	1
Natuur	3	Ervaring	1	prachtig	1
Bekijken	2	Extra dimensie	1	ruig	1
Bijzonder	2	Gelegen	1	ruine	1
Cultuur	2	Geweldig	1	stevige	1
Dateert	2	Gezin	1	stilte	1
Genieten	2	Handig	1	struinen	1
Groep	2	Heerlijk	1	te woord	1
industrieel/cultureel erfgoed	2	Imposant	1	tijd stilstaan	1
Leuk	2	indrukwekkend	1	uitleg	1
Mooi	2	Intact	1	uitstekend	1
Ontdekken	2	kan je er in	1	veel	1
welke... is dit	2	Koeien	1	verkenning	1
Afwisseling	1	Kunst	1	verrassend	1
Architectuur	1	Lijkt	1	verschillend	1
				zoekplaatje	1

* activiteiten en landschappen die beschreven zijn, zijn opgenomen in tabel 18

Sommige respondenten hebben het als volgt verwoord.

Met het hele gezin een eekhoorn-route door het bos

In het centrum van Schipluiden lijkt te tijd te hebben stilgestaan

Hoe is het landschap ontstaan bv van nationale parken

Leren door vooral zelf te ontdekken, niet in grote groepen

Als ik een gebied bezoek, vind ik het leuk om ter plaatse te worden geïnformeerd over de flora, fauna en cultuur. Als ik een informatiepaneel in zicht krijg tijdens een wandeling of fietstocht, wil ik graag even voor stilstaan. Het geeft voor mij een extra dimensie aan de verkenning van een gebied

De foto's en redenen inspireerden de landschapsarchitecten op de workshop tot de volgende uitspraken:

- Een moeilijk punt is dat cultuurhistorische objecten er wel of er niet zijn. Als ze er niet meer zijn kun je er wel leuk over vertellen maar dan ben je meer bezig met informatievoorziening dan met een ruimtelijk ontwerp. Ontsluiting biedt misschien wel mogelijkheden
- De optie 'opnieuw ontwerpen van het oude' levert enerzijds een neplandschap, anderzijds is het een manier van een verhaal vertellen, maar dan niet authentiek. Verhalen van een plek geven aanknopingspunten, daar is een voorbeeld van te ontwerpen

Samengevat zijn er de volgende smaakmakers bij het motief "Interesse":

leren	benadrukken
interessant	informatie
authentiek	begrijpen
cultuur	weetjes
historie	genieten
biodiversiteit	kennis opdoen
verhaal	regels
rust	kijken
verbazing	aandacht

De belangrijkste smaakmakers zijn landschappen die:

- interessant
- cultuurhistorisch en authentiek zijn
- biodiversiteit opleveren en
- waar iets te leren valt

Op basis van het voorgaande kan het volgende schema worden samengesteld.

Concept	Eigenschap	Additief	Attributen
Het verleden ⁶ beleven	Cultuurhistorie Authentiek	Cultuurhistorisch landschap benadrukken zoals Veenweide landschap, arcadisch landschap	Pad op kade, kerkepaden gebruiken tbv <u>netwerk van paden</u> <u>Storende elementen weghalen</u>
Verwijzingen 'echte natuur'	Interessant	Biotopen creëren	Vogelkijkhutten, verbod en gebodsborden (en toezicht daarop) Contact met dieren en planten
Ontstaanswijze van het landschap (incl. bebouwing) kennen	Begrijpen wat je ziet vergroot de waardering	Boerderijen, erfgoed, dorpjes in de omgeving	Informatiepanelen, kinder leer plekken <u>info</u> /bezoekers centrum POI's
Kunst en cultuur	Kijken, leren	Behoud (landschaps) element met verhaal	Moderne kunst, tentoonstellingen, beelden Cultuurhistorische objecten, rondleiding

⁶ Verhalen van een plek bieden aanknopingspunten voor ontwerp

4.4.4 Eigenschappen bij het motief “Opgaan”

In totaal zijn er 50 foto's en andersoortig beeldmateriaal voor dit motief opgestuurd. Opvallend zijn de vele foto's met een micro-opname van een dier of plant. Alleen bij dit motief komt dit zeer vaak voor. Aan de andere kant zijn er ook foto's met weidse landschappen en vergezichten. Ook natte natuur staat vaak op de foto. Opvallend is dat er nauwelijks mensen op de foto's staan en activiteiten niet vaak genoemd zijn. Wandelen wordt nog het meest genoemd.

Genieten wordt vaak genoemd bij dit motief. Men geniet van de mooie planten- en dierenwereld. Deze respondenten kijken aandachtig naar de natuur en zien van alles, van vogels, wild tot diersporen. Dat roept veelal gevoelens op wat in verschillende woorden wordt uitgedrukt. Ze willen dit ook graag delen met andere gelijkgestemden of met (klein)kinderen. Ze nemen de tijd om die andere wereld gade te slaan en te beleven.

Tabel 23 Aantal keren dat een reden genoemd is bij het motief “Opgaan”*

Reden	N	Reden	N	Reden	N	Reden	N
Genieten	7	uitzicht	2	hoofd leeg	1	Ruimte	1
Mooi	6	vergrootglas	2	in ga	1	soorten	1
Kijken	5	volledig	2	interessant	1	spanning	1
Natuur	4	aanraking met	1	inventarisaties	1	spectaculair	1
Vogels	4	andere wereld	1	Jaar	1	spotten	1
Gevoel	3	beleven	1	kinderboerderij	1	struinen	1
Prachtig	3	bewust	1	klassiek	1	Tegen komen	1
Samen	3	bijzonder	1	koeien	1	tot bodem kijken	1
Wild	3	bloeiend	1	leuk	1	uitzoeken	1
Zien	3	buiten	1	Los	1	variatie	1
Aandacht	2	delen	1	mogelijkheid	1	verrekijker	1
Biotoop	2	details	1	natuurstudie	1	verrukking	1
Diersporen	2	Dicht bij natuur	1	neem de tijd	1	verschillende	1
Kinderen	2	een keer	1	Niet gebaande	1	verwijderd van	1
Langs	2	Even	1	wegen	1	bewoonde wereld	1
nadere beschouwing	2	Extra	1	Niet	1	vrijheid	1
Natuur	2	fotograferen	1	verrommeld	1	Vroeg	1
Opgaan	2	gadeslaan	1	oeverranden	1	Want	1
Plant-en dieren wereld	2	gelijkgestemden	1	ontdekken	1	zelden	1
Special	2	geordend	1	onverwacht	1	zoeken	1
Stilte	2	heerlijk	1	Oud	1	zoemend	1
			1	overzicht	1		
			1	Ruig	1		

* activiteiten en landschappen die beschreven zijn, zijn opgenomen in tabel 18

Sommige respondenten hebben het als volgt verwoord

Samen in de vroege ochtendschemer het bos in om wild te spotten. De spanning die ik voel als ik merk dat we waarschijnlijk wat op het spoor zijn. De verrukking vervolgens om ze vlak voor me te zien fourageren zonder dat ze ons in de gaten hebben. Momenten die ik nooit zal vergeten. Het is het vroege opstaan meer dan waard geweest

Details van de natuur, daar kan ik volledig in opgaan. Zoals bijvoorbeeld het korstmos op bovenstaande illustratie. Ik vind het ook ontzettend leuk om details vast te leggen op foto. Bij thuiskomst wil het nog wel eens gebeuren dat ik de boeken in duik om nader uit te zoeken wat het nu precies was, wat ik heb waargenomen. Op die manier de natuur beleven doe ik meestal alleen met gelijkgestemden. Wel heb ik gemerkt dat degenen die de natuur niet beleven op de manier zoals ik die beleef, het toch vaak leuk vinden als ik ze wijs op de dingen die we tegen komen tijdens een tocht.

Samen met mijn kleinzoon van 4 jaar met een vergrootglas naar de mieren kijken en met de verrekijker bij de kijkmuur naar de aalscholvers in het duingebied van Solleveld. We hebben daar ook een keer een vosje gezien

De foto's en redenen inspireerden de landschapsarchitecten op de workshop tot de volgende uitspraken:

- Voor een ontwerp voor dit motief is ook behoefte aan ecologische kennis omdat speciale biotopen nodig zijn voor de benodigde soorten rijkdom
- Deze groep legt de grootste afstand af, gaat het verst het landschap in. Aan de andere kant is ook juist de micro beleving belangrijk, en is deze groep in staat de interessante details ook in een minder interessante context te zien. Het een voedt mogelijk het andere: speciale gebieden waar je bijzondere dingen ziet maken dat je gefascineerd raakt en ook in mindere bijzonder context oog voor de bijzondere dingen hebt.
- Belangrijk: tijd en geduld, de rust ervoor nemen; weten wat je ziet; meer passie, meer emotie bij de beleving, het gaat dus ook meer om het prikkelen van je zintuigen

Samengevat zijn er de volgende smaakmakers bij het motief "Opgaan":

Uniek	ontdekken
Micro	ruig
Macro	contact met dieren
Alleen	doolhof
Emotie	verbijzondering
Oorspronkelijk	zien
Kennis	storende elementen weghalen
Biodiversiteit	Geen voorzieningen

De belangrijkste smaakmakers zijn landschappen die:

- Uniek zijn
- biodiversiteit opleveren en
- waar iets te ontdekken valt

Op basis van het voorgaande kan het volgende schema worden samengesteld.

Concept	Eigenschap	Additief	Attributen
Gevoel van vrijheid	Kijk-, ontdek- en struinnatuur	Aandacht voor biodiversiteit Fruit- en vruchtdragende bomen en struiken Paddenstoelen	Kleur, detail, emotie, <u>onverharde paden</u> , weinig menselijke invloeden, lange wandelingen, ongebaande paden Mogelijkheden om vruchten te plukken
Micro/macro	Je verliezen in de grootheid en in de details	Maak een uitzondering, een foutje, een <u>verbijzondering</u> , dingen waar je blik op blijft hangen, die de aandacht trekken als je goed kijkt.	Groene Beuk in laan van rode Beuken.
Opmerkelijk	Uniek, zien	Werk met vormen, patronen, reeksen, structuren	Bomen in het gelid vanuit een bepaald gezichtspunt, reeks van bruggen over een waterloop, een doolhof
Het waterleven	Contact met water	Dicht bij waterkant kunnen komen	Plank over de sloot
Verantwoord	Natuurgebied of authentiek historisch gebied	<i>Niet</i> een gebied dat speciaal voor hen is gemaakt.	Boerenbedrijf in werking, snackbar met alleen biologisch eten/drinken Verrommeling tegengaan eenheid
Opgaan	Contact met plant en dier Gevoelens	Habitats	Kinderboerderij voor kinderen, kenniscentrum, kruidentuin, maar ook ruigere natuur

4.4.5 Eigenschappen bij het motief “Uitdaging”

In totaal hebben de respondenten 37 foto's ingeleverd bij dit motief. Wat opvalt is de grote hoeveelheid aan activiteiten dat gefotografeerd en verwoord. Wandelen, fietsen en andere sporten passeren regelmatig de revue. Van alle foto's staat op bijna 75% minimaal één persoon. Objecten zijn nauwelijks gefotografeerd, behalve die objecten die een “uitdaging” vormen zoals overstaphekje of een pontje. In tegenstelling tot de andere motieven zijn landschappen niet erg vaak specifiek gefotografeerd. Foto's met landschappen komen bijna evenveel voor als foto's met water. Van de landschappen zijn open landschappen en bossen het meest gefotografeerd en van water de kanalen en de zee. Wat wel opvalt is dat veel foto's reliëf vertonen. Dit heeft te maken dat veel foto's in het buitenland zijn genomen.

Uitdaging is het woord dat bij dit motief veel wordt gebruikt als reden voor de foto. Maar ook termen als een lange en stevige tocht, refererend aan “afzien”. Men is vaak met anderen sportief en fysiek bezig en geniet van de inspanning en de beloning aan het eind van de prestatie. Een avontuur gaan ze niet uit de weg.

Tabel 24 Aantal keren dat een reden genoemd is bij het motief "Uitdaging"*

Redden	N	Redden	N	Redden	N
uitdaging	6	bijna	1	prettig	1
aanzienlijk/stevig	5	dagen	1	primitief	1
genieten	3	décor	1	rondgaand	1
inspanning	3	dicht bij	1	rustig	1
sportief	3	doen	1	samen	1
af en toe uitrusten	2	doorgaan	1	simpel	1
beginnen	2	gids	1	spanning	1
beloning	2	groot gebied	1	stilte	1
beweging	2	klim	1	struinen	1
bezig	2	leuk	1	tocht	1
fysiek	2	liefhebbers	1	uitleg	1
gevoel	2	luisteren	1	uitweg zoeken	1
groep	2	natuur	1	veel	1
heerlijk	2	onbetreden	1	ver weg	1
ruimte	2	ontspanning	1	verdwalen	1
uitzicht	2	opnemen	1	voldoening	1
vrienden	2	overbrugd	1	wadlopen	1
anderen	1	prestatie	1	wind	1
beleving	1				

* activiteiten en landschappen die beschreven zijn, zijn opgenomen in tabel 18

Sommige respondenten hebben het als volgt verwoord

Met een groepje vrienden verdwalen en een uitweg zoeken in bijna onbetreden gebieden, gecombineerd aan een forse wandeling. Heerlijke spanning gecombineerd met een fikse wandeling

Geen extreme inspanning, maar vooral genieten van beweging

Ik houd van wandelvakanties en van het maken van lange wandeltochten tijdens vakanties waarin ook ruimte is voor andere bezigheden. De hele dag op pad met eten en drinken in de rugzak. Naast de behoorlijke afstand die wordt afgelegd, zijn wat uitdagingen onderweg altijd welkom. Zoals een steile beklimming en barrières die overbrugd moeten worden. De omgeving waarin dit zich afspeelt maakt het tot een zeer prettige inspannende ontspanning

De ruimte van het Hollandse landschap daagt uit (onder alle weersomstandigheden) tot fysieke inspanningen (bv Nordic walking, fietsen, hardlopen, wandelen)

De foto's en redenen inspireerden de landschapsarchitecten op de workshop tot de volgende uitspraken:

- Het landschap dat naar voren komt is erg divers (dit motief heeft ook als enige veel buitenlandse foto's)
- Mogelijk moet hier meer dan bij andere motieven het bestaande landschap als uitgangspunt worden genomen
- Een keuze maken voor welke activiteit je gaat inrichten
- Er is meer informatie nodig voor er iets mee gedaan kan worden
- Beloning: kunst gebruiken als beloningsitem? Of bv een ligbankje
- De samenstelling van de respondentengroep was beperkt. Vooral de jeugd mist (speelbossen?). Optie is om niet zozeer per leeftijdsgroep iets te ontwerpen, maar per groep hetzelfde door middel van een ander verhaal aan te bieden.
- Digitale ontwikkelingen kwamen in het fotomateriaal niet aan bod.

Samengevat zijn er de volgende smaakmakers bij het motief "Uitdaging":

Kicken	inspanning
Uitdaging	verbinden
Adrenalide	ruig en/of aangelegd
Doelgericht	overbrugbare barrières
Doorgaan	geen obstakels
Concentratie	aanleggen
Afstanden	bereikbaar
Gerichte voorzieningen	gericht veilig
Avontuur	"stempel" plekken

De belangrijkste smaakmakers zijn landschappen die:

- uitdagen
- een doel hebben
- fysieke prestatie

Op basis van het voorgaande kan het volgende schema worden samengesteld.

Concept	Eigenschap	Additief	Attributen
Gevecht met elementen en jezelf	Uitdaging Concentratie kicken adrenaline	Uitdagend landschap barrières	Polstokspringen, poldermarathon Zware uitdagende routes, met een eindpunt en een beloning
Persoonlijk doel bereiken in snelheid, tijd, afstand, gezondheid	In beweging blijven Ontspannen door inspannen beloning	Geen obstakels in landschap	(fiets) Geen gedoe, functioneel, <u>geen haakse bochten in pad</u> , gevoel voor richting bewaken (<u>niet teveel verandering van richting</u>) Wegen die een beetje op hun doel afgaan
Prestatie leveren	Lange afstanden doen	Afwisseling	(wandelaar ⁷) <u>routes die doorlopen (verbinden)</u> , van kerktoren / centrum naar kerktoren / centrum, thema routes. Gescheiden paden voor verschillende groepen, afstand aangeven op lange stukken asfalt
Avontuur	Onbetreden uitdaging	“primitief” landschap Woeste gronden “ondoordringbaar” Reliëf	Buitenaccommodatie zonder lidmaatschap, met polstok en gids de polder door, nachtelijke kanotochten

⁷ Wandelaars zoeken uitdaging in het landschap – het landschap nodigt uit tot... Sporters zoeken uitdaging in inspanning – zoeken daar een omgeving bij (ijs / glad asfalt om te schaatsen / skeeleren in een berg om te beklimmen)

5 Animatiefilmpjes en waardering

5.1 Inleiding

Op basis van de smaakmakers en additieven hebben landschapsarchitecten een animatie videofilmje gemaakt per motief. Hierbij was er dus de mogelijkheid om hun eigen creatieve ideeën in te brengen. De bedoeling was om meer filmpjes per motief te laten maken, maar gezien de tijdrovende bezigheid van een filmje kon uiteindelijk maar één filmje per motief worden gemaakt. Het voordeel van een filmje ten opzichte van foto's is dat je in een landschap kunt bewegen en rond kunt kijken. Iets dat bij de statische foto's niet kan. Ook geeft een filmje de mogelijkheid om geluiden toe te voegen, dat voor een bepaalde sfeer kan zorgen. Ook dat is bij een foto niet mogelijk.

Allereerst zijn er locaties gekozen in Midden-Delfland waar het landschap zou kunnen veranderen afhankelijk van het motief. Het bestaande landschap is als uitgangspunt genomen en via GIS (Geografisch Informatie Systeem) geselecteerd. De bestanden uit de GIS (zoals bomen, water) zijn vervolgens "omhoog getrokken" en als 3D in het animatieprogramma ingevoerd. Het animatieprogramma dat gebruikt is heet Visual Nature Studio; een 3D Landscape Design & Visualization Software (www.3Dnature.com). In het programma is het mogelijk om allerlei soorten bomen, struiken, bloemen, paden, water, bruggetjes etc. te selecteren en zelf bijvoorbeeld 3D gebouwen toe te voegen. Nadeel is echter dat mensen niet kunnen bewegen.

Omdat niet alle additieven en attributen in een beeld gevangen kunnen worden, is er per motief een verhaaltje geschreven als een soort brochuretekst om een product neer te zetten. Alle filmpjes beginnen met deze tekst, vervolgens wordt via Google Earth aangegeven waar de locatie is in Midden-Delfland en wordt er ingezoomd en wordt het filmje afgespeeld. De filmpjes duren in totaal 2 minuten waarbij 1 minuut voor het verhaaltje. De filmpjes zijn bewerkt zodat ze op YouTube konden worden gezet (www.youtube.com/martingoossen).

Hoewel het werken met Visual Nature Studio een nuttige exercitie is geweest, heeft het niet helemaal een belevingssfeer opgeleverd wat verwacht werd. Het komt toch een beetje te gekunsteld over. Dit komt met name omdat het bewerken toch heel veel tijd in beslag neemt en er geen bewegende mensen kunnen worden ingevoerd.

De respondenten uit de eerste enquête zijn gevraagd om via Internet een vragenlijst in te vullen via <http://www.studentenonderzoek.com>. In de vragenlijst is een link naar de filmpjes gemaakt. De filmpjes zijn ontdaan van een titel en heten gewoon filmje 1, filmje 2 etc. Dit om een relatie met een motief te voorkomen. De volgorde zoals in dit rapport is beschreven, is echter wel gevolgd. Dit kan mogelijk van invloed zijn geweest op de beantwoording van de vragen. Aan het begin van de vragenlijst is duidelijk aangegeven dat de veranderingen die op de filmpjes staan niet in werkelijkheid zullen worden doorgevoerd. Maar dat dit onderzoek als enig doel heeft meer inzicht te krijgen in de koppeling tussen motieven waarmee mensen gaan recreëren en gebieden met een bepaalde belevingssfeer.

Op basis van de schema's uit het vorige hoofdstuk is een aantal stellingen bij een filmpje gecreëerd die een duidelijke relatie zouden moeten hebben met een motief. Onderzocht is of die relatie ook inderdaad bestaat.

In totaal hebben 65 respondenten deze tweede enquête ingevuld. Deze respondenten moesten dus wel over een internetverbinding beschikken. Het laden van de filmpjes gaf bij een enkeling problemen, waardoor ze gestopt zijn met het invullen van de enquête. Van de respondenten had 77% ook de eerste enquête ingevuld. Bijna 17% wist het niet meer en 6% had de eerste enquête niet ingevuld. Ook in de tweede enquête is (voor de zekerheid) gevraagd naar een verdeling van de motieven. Ook nu konden de respondenten 100% verdelen over de vijf motieven. De verdeling wijkt een klein beetje af van de verdeling uit de eerste enquête (tabel 11)

Tabel 25 Gemiddelde verdeling (%) naar motieven van de respondenten van de eerste en tweede enquête en het aantal respondenten dat nooit met het motief recreëren

Motief	1 ^e enquête		2 ^e enquête	
	Gemiddeld (%)		Gemiddeld (%)	Nooit (N)
Gezelligheid	15		17	5
Even tussen uit	34		37	0
Interesse	19		18	1
Opgaan in andere wereld	19		18	6
Uitdaging	13		9	16
N	117		65	

De gemiddelde leeftijd van de respondenten van deze tweede enquête was 54 jaar (jongste was 32 jaar en oudste was 81 jaar) en de verdeling naar geslacht was ongeveer gelijk (man 52%, vrouw 48%).

5.2 Algemene stellingen zonder relaties met de filmpjes

In de vragenlijst is, op basis van de eigenschappen, begonnen met stellingen en is gevraagd in hoeverre de respondenten daar mee eens zijn op een 7-punt schaal waarbij een 1 staat voor geheel niet mee eens en een 7 voor geheel mee eens. De hypothese is dat er een relatie bestaat tussen een stelling en de mate waarmee de respondenten voor een motief kiezen.

In tabel 26 staat de gemiddelde score over alle respondenten per stelling vermeld. Tevens staat vermeld bij welke motief of welke motieven er een relatie zou moeten bestaan. Deze kan zowel positief als negatief zijn

Uit tabel 26 blijkt dat de respondenten het met de meeste stellingen min of meer eens zijn. De stelling "Diverse soorten bomen en struiken maken een gebied aantrekkelijk om te zien" heeft gemiddeld de hoogste score en de stelling "Ik hou van strakke lijnen in een gebied" de laagste. Belangrijker is echter of er een relatie bestaat met het motief/ven waarvoor de stelling bedacht is. Daarvoor is de Spearman Correlation gebruikt. Dit blijkt niet altijd het geval te zijn. Van de 25 stellingen zijn er 11 waar geen statistische relatie gevonden is met het motief waarvoor het ontwikkeld is; en ook niet met een ander motief. Deze zijn in tabel 12 schuin afgedrukt. Waarschijnlijk zijn deze stellingen te algemeen gesteld. Van deze 11 stellingen zijn er 4 die voor

meer motieven een relatie zouden moeten hebben. Enkele stellingen zijn gebaseerd op uitkomsten van het literatuuronderzoek (Goossen & de Boer, 2008) waar wel een relatie was gevonden.

Tabel 26 Gemiddelde score over alle respondenten per stelling op een 7-puntschaal*

Stelling	score	Motief* *
<i>Diverse soorten bomen en struiken maken een gebied aantrekkelijk om te zien</i>	5.71	I, T, O
Als ik ga recreëren wil ik geen storende elementen horen of zien	5.49	T
Een bos- en natuurgebied moet in eerste instantie voor de flora en fauna functioneren, daarna voor de mens	5.45	O
<i>Geurende en/of bloeiende struiken maken een gebied zeer aantrekkelijk</i>	5.38	T, I, O
Ik vind het belangrijk dat een bos- of natuurgebied er ruig en robuust uit ziet.	5.35	O, I, G
Routes moeten aan elkaar gekoppeld worden zodat ik flinke afstanden kan afleggen	5.19	U
<i>Als ik ga recreëren wil ik zo min mogelijk andere recreanten kunnen zien</i>	5.11	T
<i>Open gebieden in een bos maken een bos aantrekkelijk</i>	4.98	T, I
Als ik ga recreëren wil ik verrast worden door dingen die ik nog niet weet	4.91	I
<i>In een gebied moet je kunnen zien dat er nog relaties met vroegere tijden zijn.</i>	4.89	I
Ik vind het wel aantrekkelijk als een pad moeilijk begaanbaar is	4.81	O, G
Het gebied waar ik recreër moet een contrast zijn van mijn dagelijkse woonomgeving	4.80	T
Als ik ga recreëren wil ik graag informatie krijgen over bijzondere planten, dieren en cultuurhistorische elementen	4.78	I
Als ik ga recreëren wil ik veel afwisseling in typen landschappen hebben	4.77	T, I
<i>Veel paden om uit te kunnen kiezen maken een gebied aantrekkelijk</i>	4.55	T
<i>De mogelijkheid om lekker in de zon te zitten maken een gebied aantrekkelijk</i>	4.49	G
<i>Als ik ga recreëren vind ik het leuk om naar een specifieke plek te gaan</i>	4.45	G
Gebieden moeten bepaalde ijkpunten bezitten om naar toe te gaan	4.14	U
<i>Een gebied is voor mij al aantrekkelijk als er een beschermde natuursoort voorkomt.</i>	4.11	O
<i>Als ik ga recreëren pluk ik heel vaak vruchten (zoals bramen, bessen) of verzamel ik bladeren etc.</i>	4.08	O, I
<i>In bos en natuurgebieden moeten paden breed genoeg zijn om minstens met twee personen naast elkaar te wandelen of fietsen</i>	3.86	G
Ruimte om te kunnen voetballen, spelen met kinderen, vliegeren etc. maken een gebied aantrekkelijk	3.58	G
Ik vind het heel vervelend om niet precies te weten waar ik ben	3.32	G, O
Een gebied moet mij uitdagen om te sporten	3.09	U
Ik hou van strakke lijnen in een gebied	2.45	U

*1= geheel niet mee eens; 7= geheel mee eens

**G=Gezelligheid; T=Tussen uit; I=Interesse; O=Opgaan; U=Uitdaging

In tabel 27 staan de stellingen waar wel een relatie met een motief is gevonden. Een + geeft aan dat het een positieve relatie is; een – geeft aan dat het een negatieve relatie is. Een positieve relatie wil zeggen dat hoe meer een respondent met een bepaald motief gaat recreëren, hoe meer hij/zij het met de stelling eens is. Een negatieve relatie wil zeggen hoe meer een respondent met een motief gaat recreëren, hoe minder hij/zij het met de stelling eens is. De meeste stellingen geven een relatie met een motief zoals verwacht mag worden. Het motief “Tussen uit” heeft maar één significante relatie met een stelling (contrast), maar wel een positieve zoals verwacht. Het motief “Gezelligheid” heeft met vijf stellingen een negatieve relatie. De meeste

zijn ook wel begrijpelijk. Ruig en robuust past niet helemaal bij dit motief, evenals flinke afstanden, verrassing en moeilijk begaanbaar pad. De negatieve relatie met afwisseling is wel verrassend. De positieve relatie met spelen met kinderen is ook zoals verwacht. De positieve relatie met strakke lijnen is onverwacht.

Het motief “Interesse” heeft met één stelling een positieve relatie (informatie), maar wel verwacht. De negatieve relaties (flinke afstanden en uitdagen) zijn ook begrijpelijk. Verrassend is de negatieve relatie met storende elementen. Uit het literatuuronderzoek komt daar juist een positieve relatie naar voren.

De motieven “opgaan” en “Uitdaging” hebben significante relaties met stellingen die verwacht mogen worden.

*Tabel 27 Significante relatie tussen stelling en motief**

Stelling	G	T	I	O	U
Als ik ga recreëren wil ik geen storende elementen horen of zien			-0.280		
Een bos- en natuurgebied moet in eerste instantie voor de flora en fauna functioneren, daarna voor de mens				+0.252	
Ik vind het belangrijk dat een bos- of natuurgebied er ruig en robuust uit ziet.	-0.411#			+0.429#	
Routes moeten aan elkaar gekoppeld worden zodat ik flinke afstanden kan afleggen	-0.270		-0.274		+0.370#
Als ik ga recreëren wil ik verrast worden door dingen die ik nog niet weet	-0.259				
Ik vind het wel aantrekkelijk als een pad moeilijk begaanbaar is	-0.274				
Het gebied waar ik recreër moet een contrast zijn van mijn dagelijkse woonomgeving		+0.295			
Als ik ga recreëren wil ik graag informatie krijgen over bijzondere planten, dieren en cultuurhistorische elementen			+0.310		
Als ik ga recreëren wil ik veel afwisseling in typen landschappen hebben	-0.323#				
Gebieden moeten bepaalde ijkpunten bezitten om naar toe te gaan				-0.270	
Ruimte om te kunnen voetballen, spelen met kinderen, vliegeren etc. maken een gebied aantrekkelijk	+0.288			-0.454#	
Ik vind het heel vervelend om niet precies te weten waar ik ben				-0.303	
Een gebied moet mij uitdagen om te sporten			-0.274	-0.277	+0.500#
Ik hou van strakke lijnen in een gebied	+0.346#			-0.295	

* G=Gezelligheid; T=Tussen uit; I=Interesse; O=Opgaan; U=Uitdaging

op 0.01 niveau; de overige op 0.05 niveau

5.3 Filmpje Gezelligheid

Het 3D animatiefilmpje dat voor het motief “Gezelligheid” is gemaakt, duurt 1,48 minuten. Het begint met een geschreven verhaaltje van 50 seconden. Figuur 6 laat het verhaal zien en een screenshot van het filmpje. Elke respondent heeft dit filmpje beoordeeld op passendheid, aantrekkelijkheid en kernwoord. Tevens is een mening gevraagd naar een aantal stellingen die gemaakt zijn om te onderzoeken of de eigenschappen uit de lijst voor “Gezelligheid” herkend worden. Bij de stellingen zijn er twee die niet op het motief “Gezelligheid” betrekking hebben, maar op een ander motief.

Gemiddeld zijn de respondenten het min of meer eens met de meeste stellingen, behalve met de stellingen die niet op het motief “gezelligheid” betrekking hebben.

Verwacht mag worden dat hoe meer de respondent met het motief “gezelligheid” gaat recreëren, hoe meer hij/zij met de stellingen eens is. Dit is echter nauwelijks het geval. Er bestaat alleen een significante relatie (op 0,05 niveau) met de stelling dat er thuis iets te vertellen valt over de belevenissen.

Het familie-uitje begint in het rietmoeras van de Vlietlanden. Na het parkeren van de auto start de wandeling met een trekponddje. In groepjes van maximaal 6 steek je de Noordvliet over. Wat volgt is een slingerende route over een knuppelpad door het rietmoeras. Op verschillende plekken is het, afhankelijk van het seizoen, mogelijk om het pad even te verlaten, ook al loop je dan kans op een nat pak. Na een wandeling van een half uurtje kom je uit bij de Foppenplas. Het knuppelpad gaat over in een brug die naar het ‘N.A.P.-restaurant’ leidt, een restaurant op zeeniveau. Dit gebouw laat zien hoe ver het veenweidelandschap in de loop der eeuwen is ingeklonken. Het bijzondere gebouw vormt een knooppunt van allerlei routes. Wandelaars, kanovaarders en zeilers komen hier samen om bij te komen van hun tocht, te lunchen, of om gezellig bij te praten. In het kleine haventje is altijd bedrijvigheid en er is een waterspeeltuin voor de oudere kinderen. Jongere kinderen kunnen op het boventerras in het zicht van de ouders ravotten. Vanaf het zonnige terras heb je uitzicht op het uitgestrekte veenweidelandschap.

Fig. 6 Screenshots van het motief “Gezelligheid”

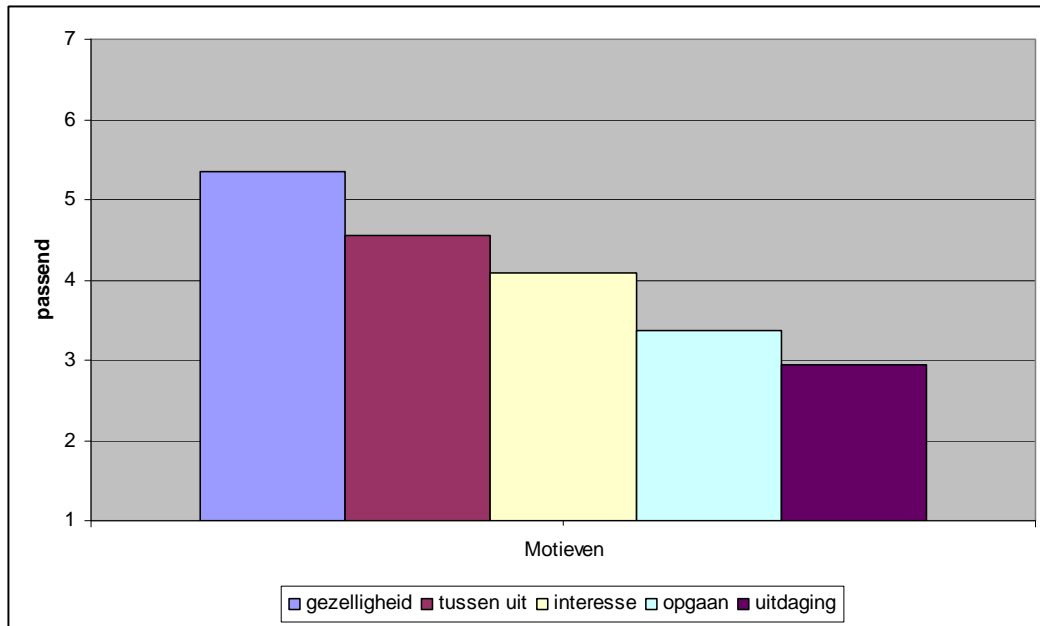
Er is een negatieve relatie met de veiligheid. Blijkbaar vinden de respondenten die vaker met het motief “gezelligheid” gaan recreëren, de knuppelroute nog iets te spannend, waarschijnlijk omdat in het verhaal gerefereerd wordt aan de mogelijkheid om een nat pak te krijgen. Dat is wellicht te veel van het goede.

Tabel 28 Gemiddelde op stellingen behorend bij filmpje Gezelligheid (schaal 1-7)*

Stelling bij Filmpje Gezelligheid	
In de omgeving is een duidelijke ontmoetingsplek gemaakt	6,2
Echt een plek om met het gezin of vrienden heen te gaan	5,3
Het gebied heeft iets extra's om naar toe te gaan	5,2
De omgeving komt overzichtelijk over	5,1
De route komt veilig over	5,1
Het ziet er gezellig uit om even te zitten	4,8
Ik heb thuis echt iets te vertellen wat ik beleefd heb	3,8
Verdwalen is goed mogelijk	2,3
Het gebied ziet er heel natuurlijk uit	3,8
Ik kan hier helemaal wegdromen	3,3

*1= geheel niet mee eens; 7= geheel mee eens

De respondenten vinden dat het filmpje gemiddeld het meest bij het motief “Gezelligheid” hoort (figuur 7) en het minst bij het motief “Uitdaging”. Op een 7-puntschaal waar een 1 staat voor past helemaal niet en een 7 voor past helemaal, scoort het filmpje een 5,4 voor “Gezelligheid”. Geconcludeerd kan worden dat het gelukt is om een sfeer te creëren dat past bij het motief “Gezelligheid”.

Figuur 7 Gemiddelde passendheid van filmpje Gezelligheid

Het filmpje scoort gemiddeld op aantrekkelijkheid, namelijk een 4,3 op een 7-puntschaal waar een 1 staat voor zeer onaantrekkelijk en een 7 voor zeer aantrekkelijk. Opvallend is dat er geen significante relatie is tussen de motieven en de aantrekkelijkheid van het filmpje. Ook niet voor die respondenten die meer met het motief “Gezelligheid” recreëren. In bijlage 6 staan de opmerkingen van de respondenten bij dit filmpje.

Tabel 29 Verdeling (%) kernwoorden bij filmpje Gezelligheid

Kernwoord	%
Leuk	56.3
Mooi	14.1
Interessant	21.9
Uniek	7.8
Kicken	0
N	64

Uit tabel 28 blijkt dat de respondenten van mening zijn dat “Leuk” het kernwoord is dat het meest bij dit filmpje over Gezelligheid hoort.

5.4 Filmpje Tussen Uit

Bijna 1,50 minuten duurt het 3D animatiefilmpje dat voor het motief “Tussen uit” is gemaakt. Het begint met een geschreven verhaaltje van 1 minuut. Figuur 8 laat het verhaal zien en een screenshot van het filmpje. Elke respondent heeft dit filmpje beoordeeld op passendheid, aantrekkelijkheid en kernwoord. Tevens is een mening gevraagd naar een aantal stellingen die gemaakt zijn om te onderzoeken of de eigenschappen uit de lijst voor “Tussen uit” herkend worden. Bij de stellingen zijn er

twee die niet op het motief “Tussen uit” betrekking hebben, maar op een ander motief.

Het fijne is dat je lopend vanuit je huis al na vijf minuten het gevoel hebt dat de drukke dag van je afvalt. Via een logische route loop je vanuit de wijk het park in. Al snel kan de hondenriem los. Open en gesloten plekken wisselen elkaar af. Zo nu en dan kruisen de gescheiden routes voor wandelaars, fietsers, paardrijders, en skeelers elkaar. Door de gecreëerde hoogteverschillen en de slimme routing heb je soms het gevoel helemaal alleen te zijn. De geïntegreerde led-verlichting in de (wandel)routes zorgen ook in het (schemer)donker voor een aangename sfeer. Het voelt veilig, zodat je niet alleen overdag, maar ook 's avonds gemakkelijk en aangenaam er even tussenuit kunt. Op windluwe plekjes zijn zitmogelijkheden gerealiseerd waar het in het vroege voorjaarszonnetje heerlijk toeven is. De schaduwrijke plekken lenen zich meer voor een zonovergoten zomermiddag. Bijzondere plekken in het gebied zijn gemarkeerd met beelden van diverse kunstenaars. Voor de echte doorloper zijn er ook routes vanuit het bosgebied door het aanpalende agrarische landschap.

Fig. 8 Screenshots van het motief “Tussen uit”

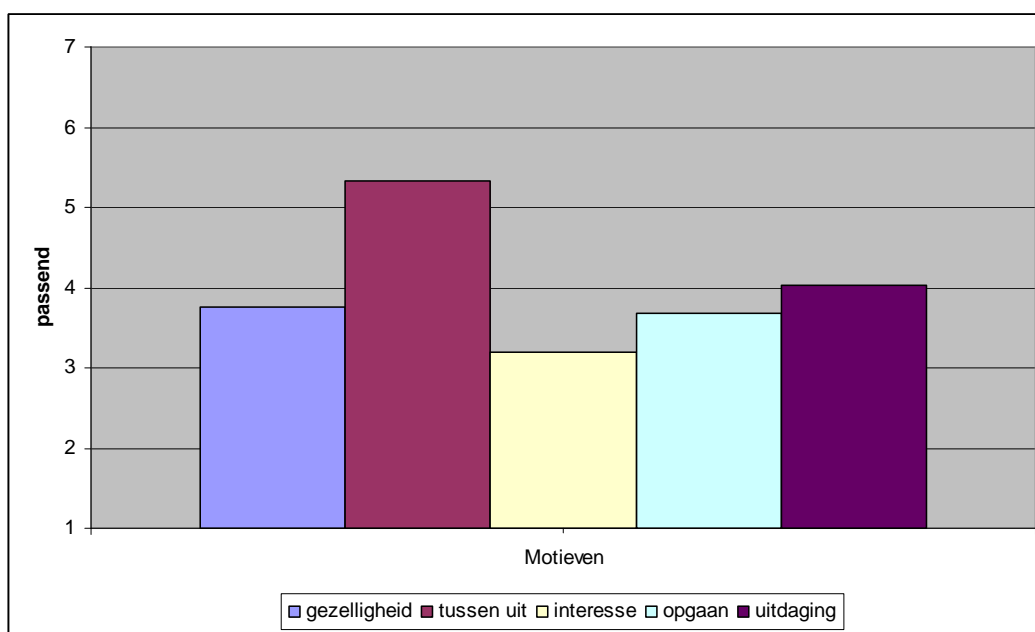
Gemiddeld zijn de respondenten het min of meer eens met de meeste stellingen, behalve met een stelling die niet op het motief “Tussen uit” betrekking had, maar op het motief “Opgaan”. Van de stellingen die op dit motief betrekking hebben, scoort de stelling over drukte gemiddeld het laagst.

Tabel 30 Gemiddelde op stelling (schaal 1-7)*

Stelling bij Filmpje Tussen uit	
Ik kan hier op elk moment naar toe	5,6
Er zijn veel paden waar ik uit kan kiezen	5,4
Het is een duidelijk contrast met de stad	5,2
Ik kan hier heerlijk tot rust komen	5,1
Ik kan hier genieten van de seizoenen	4,9
Het ziet er afwisselend uit	4,6
Alle zintuigen worden hier geprikkeld	4,4
Als er veel mensen zijn, lijkt het toch niet druk	4,3
Ik kan hier goed sporten	4,6
Het gebied geeft een wildernis ervaring	2,6

*1= geheel niet mee eens; 7= geheel mee eens

Verwacht mag worden dat hoe meer de respondent met het motief “tussen uit” gaat recreëren, hoe meer hij/zij met de stellingen eens is. Dit is echter alleen het geval met de stelling over “elk moment naar toe” (op 0,05 niveau). Hoe meer de respondent met dit motief gaat recreëren, hoe meer hij/zij het met deze stelling eens is. Er is geen significante relatie gevonden tussen de stellingen en andere motieven.

Figuur 9 Gemiddelde passendheid van filmpje Tussen uit

De respondenten vinden dat het filmpje gemiddeld het meest bij het motief “Tussen uit” hoort (figuur 9) en het minst bij het motief “Interesse”. Op een 7-puntschaal waar een 1 staat voor past helemaal niet en een 7 voor past helemaal, scoort het filmpje een 5,3 voor “Tussen uit”. Geconcludeerd kan worden dat het gelukt is om een sfeer te creëren dat past bij het motief “Tussen uit”.

Het filmpje scoort gemiddeld redelijk op aantrekkelijkheid, namelijk een 4,9 op een 7-puntschaal waar een 1 staat voor zeer onaantrekkelijk en een 7 voor zeer aantrekkelijk. Opvallend is dat er geen significante relatie is tussen de motieven en de

aantrekkelijkheid van het filmpje. Ook niet voor die respondenten die meer met het motief “Tussen uit” recreëren, waarbij verwacht werd dat er een positieve relatie zou zijn. In bijlage 6 staan de opmerkingen van de respondenten bij dit filmpje.

Tabel 31 Verdeling (%) kernwoorden bij filmpje Tussen uit

Kernwoord	%
Leuk	29.5
Mooi	45.9
Interessant	13.1
Uniek	9.8
Kicken	1.6
N	63

Uit tabel 31 blijkt dat de respondenten van mening zijn dat “Mooi” het kernwoord is dat het meest bij dit filmpje over Tussen uit hoort.

5.5 Filmpje Interesse

Het 3D animatiefilmpje dat voor het motief “Interesse” is gemaakt, duurt 1,52 minuten. Het begint met een geschreven verhaaltje van 51 seconden. Figuur 10 laat het verhaal zien en een screenshot van het filmpje. Elke respondent heeft dit filmpje beoordeeld op passendheid, aantrekkelijkheid en kernwoord. Tevens is een mening gevraagd naar een aantal stellingen die gemaakt zijn om te onderzoeken of de eigenschappen uit de lijst voor “Interesse” herkend worden. Bij de stellingen zijn er twee die niet op het motief “Interesse” betrekking hebben, maar op een ander motief.

De educatieve fietsroute slingert door het door bemaling verzonken landschap. De route kent verschillende opstappunten langs uitvalswegen, maar ook de treinstations van de omliggende steden bieden speciale OV-fiets dagabonnementen om de route op diverse plaatsen te kunnen starten en beëindigen. Hoogtepunt in de route is het informatiepunt ‘het verzonken land’, waar de Slinksloot het A4-tracé kruist. Deze ‘installatie’ vertelt het verhaal van het inklinkende veen en de noodzaak van het pompen. Je kunt aan den lijve ervaren wat er voor nodig is om het steeds terugkerende water weg te pompen. De installatie bestaat uit een zuil met een wenteltrap waarbij op verschillende niveaus in diverse prenten het inklinkende landschap vanaf de 16e eeuw wordt getoond. Eenmaal boven kijk je vanaf een platform uit op het veenpakket van de 21e eeuw. De zuil staat in een bassin dat door een ‘lek’ steeds volloopt. Bij voldoende wind maalt de geïntegreerde molen de ‘polder’ eromheen droog. Bij te weinig wind moet de bezoeker zelf aan de slag. Spelenderwijs kunnen kinderen/volwassenen met een waterpomp het waterpeil verlagen, zodat stapstenen verschijnen en hij/zij met droge voeten de informatiezuil kan bereiken.

Fig. 10 Screenshots van het motief “Interesse”

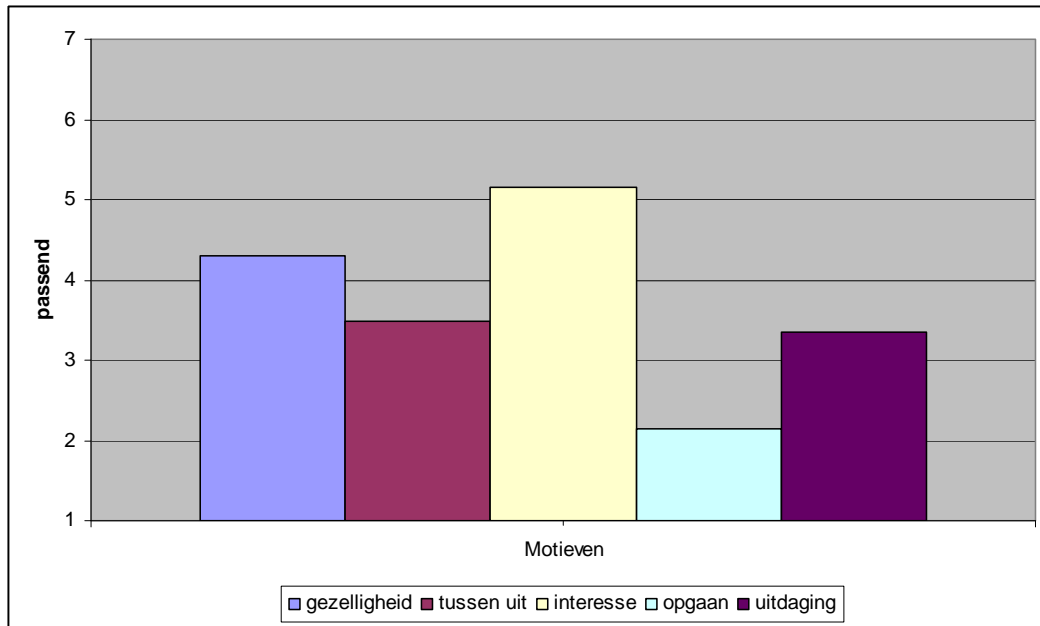
Gemiddeld zijn de respondenten het redelijk eens met de meeste stellingen, behalve met de stellingen die niet op het motief “Interesse” betrekking hebben. De stelling over een leerzame route scoort gemiddeld het hoogst en de stelling over het landleven het laagst.

Tabel 32 Gemiddelde op stelling (schaal 1-7)*

Stelling bij Filmpje Interesse	
De route is leerzaam	5,1
Ik kom allerlei dingen te weten over dit landschap	4,9
Een goed voorbeeld van informatie en entertainment	4,9
Het oorspronkelijke landschap is goed te herkennen	4,2
Het gebied blijft me verbazen	4,0
Het gebied trekt mijn aandacht	3,9
Ik kan hier genieten van het landschap	3,8
Het landleven komt hier goed tot zijn recht	3,2
Het is een uitdagend landschap	3,4
Ik kan hier gezellig even zitten	3,3

*1= geheel niet mee eens; 7= geheel mee eens

Verwacht mag worden dat hoe meer de respondent met het motief “Interesse” gaat recreëren, hoe meer hij/zij met de stellingen eens is. Ook nu is dit niet het geval. Ook met de andere motieven is geen significante relatie gevonden.

Figuur 11 Gemiddelde passendheid van filmpje Interesse

De respondenten vinden dat het filmpje gemiddeld het meest bij het motief “Interesse” hoort (figuur 11) en het minst bij het motief “Opgaan”. Op een 7-puntschaal waar een 1 staat voor past helemaal niet en een 7 voor past helemaal, scoort het filmpje een 5,2 voor “Interesse”. Geconcludeerd kan worden dat het ook nu gelukt is om een sfeer te creëren dat past bij het motief “Interesse”.

Het filmpje scoort gemiddeld op aantrekkelijkheid, namelijk een 4,1 op een 7-puntschaal waar een 1 staat voor zeer onaantrekkelijk en een 7 voor zeer aantrekkelijk. Opvallend is dat er dit keer wel een significante relatie (0,34 op 0,01 niveau) is tussen het motief “Interesse” en de aantrekkelijkheid van het filmpje. Hoe meer de respondenten met het motief “Interesse” recreëren, hoe aantrekkelijker ze het filmpje vinden. In bijlage 6 staan de opmerkingen van de respondenten bij dit filmpje.

Tabel 33 Verdeling (%) kernwoorden bij filmpje Interesse

Kernwoord	%
Leuk	20,3
Mooi	1,7
Interessant	61,0
Uniek	16,9
Kicken	0,0
N	62

Uit tabel 33 blijkt dat de respondenten van mening zijn dat “Interessant” het kernwoord is dat het meest bij dit filmpje over Interesse hoort.

5.6 Filmpje Opgaan

Bijna 1,50 minuten duurt het 3D animatiefilmpje dat voor het motief “Opgaan” is gemaakt. Het begint met een geschreven verhaaltje van 1 minuut. Figuur 12 laat het verhaal zien en een screenshot van het filmpje. Elke respondent heeft dit filmpje beoordeeld op passendheid, aantrekkelijkheid en kernwoord. Tevens is een mening gevraagd naar een aantal stellingen die gemaakt zijn om te onderzoeken of de eigenschappen uit de lijst voor “Opgaan” herkend worden. Ook nu zijn er twee stellingen die niet op het motief “Opgaan” betrekking hebben, maar op een ander motief.

Gemiddeld zijn de respondenten het zeer eens met de meeste stellingen, behalve met de stelling dat het vanuit de stad snel te bereiken is. De stelling over een echt onderdeel van de natuur scoort gemiddeld het hoogst en de stelling over ingericht voor recreatie het laagst.

Vroeger lagen deze weidestroken met de rug tegen elkaar, gescheiden door een wetering. Vee dat stierf door de pest werd op het einde van de kavel begraven. Om deze plek te markeren werd er bos geplant. Deze ‘pestbosjes’ vormen tegenwoordig samen met de door het vee vertrapte oevers van de wetering een interessante verstilte groene oase in het open landschap. Vooral de ware kenner komt op deze ecologisch bijzondere plekken, die bovendien moeilijk bereikbaar zijn. De bosjes zijn goed bereikbaar voor kanovaarders. Wandelaars die de hond op het erf van de boer hebben getrotseerd moeten van goede huize komen als ze zonder nat pak de wetering over weten te steken. Voor kanovaarders biedt het pestbosje een heerlijke plek om uit te rusten en te genieten van de bijzondere planten en het rijke waterleven. Er zijn geen voorzieningen, zoals bankjes en prullenbakken. De plek is nagenoeg vrij van menselijke invloeden. Je hoort de winterkoning en de zanglijsters, en tussen de boomtoppen vliegt een havik.

Tabel 34 Gemiddelde op stelling (schaal 1-7)*

Stelling bij Filmpje Opgaan	
Ik ben hier echt een onderdeel van de natuur	5,7
Ik kan hier allerlei plantjes en dieren ontdekken	5,5
Het gebied is een eenheid	5,4
Ik kan hier in contact komen met de dieren	5,3
Het is er ruig	5,2
Dit gebied roept allerlei emoties bij me op	5,0
Het gebied is geschikt om in te struinen	4,9
Het is ingericht voor recreatie	3,7
Het verhaal achter het landschap komt duidelijk in het beeld over	5,0
Het is vanuit de stad snel te bereiken	3,9

*1= geheel niet mee eens; 7= geheel mee eens

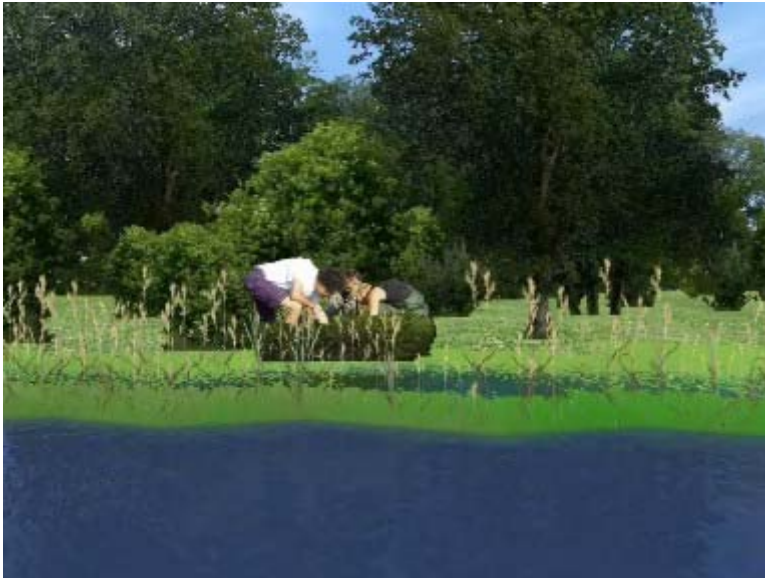
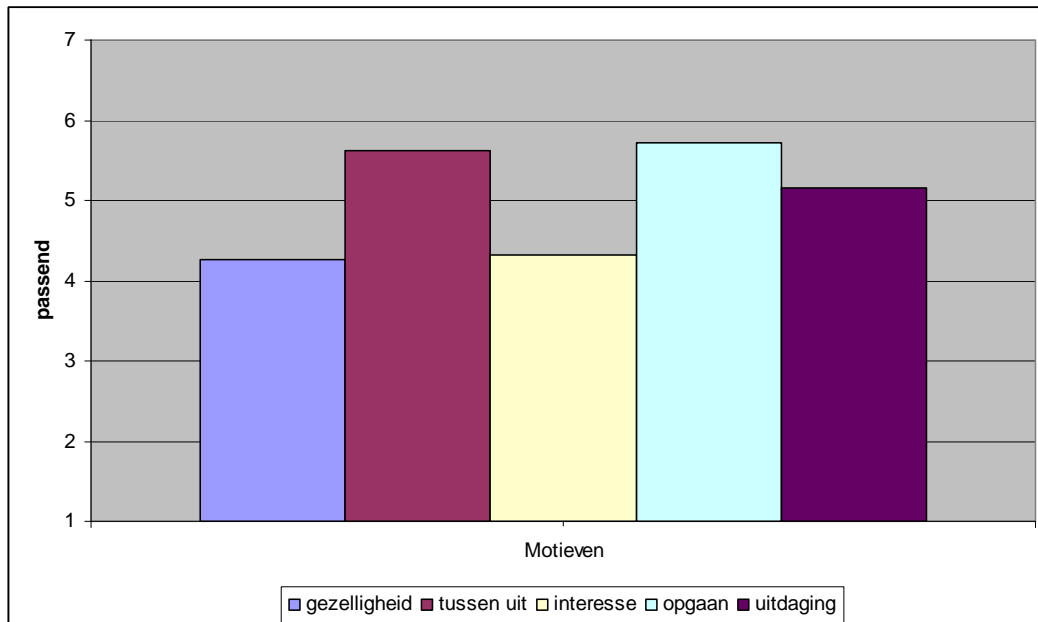

Fig. 12 Screenshot van filmpje “Opgaen”

Er is een significante relatie gevonden tussen de stelling over ruigheid en het motief “Opgaen”. Hoe meer de respondenten met het motief “Opgaen” recreëren, hoe meer eens ze zijn met deze stelling. Opvallend is dat er bij bijna elke stelling (behalve bij de stelling over bereikbaarheid, ontdekken, recreatie en struinen) een negatieve relatie gevonden is met respondenten die meer met het motief “gezelligheid” recreëren.

Figuur 13 Gemiddelde passendheid van filmpje Opgaen

De respondenten vinden dat het filmpje gemiddeld het meest bij het motief “Opgaen” hoort (figuur 13) en het minst bij het motief “Gezelligheid”. Ook scoort het filmpje hoog op de motieven “Tussen uit” “Uitdaging”. Blijkbaar vinden relatief

veel respondenten dat dit filmpje ook bij deze motieven past. Op een 7-puntschaal waar een 1 staat voor past helemaal niet en een 7 voor past helemaal scoort het filmpje een 5,7 voor “Opgaan” en een 5,6 voor “Tussen uit”. Geconcludeerd kan worden dat het niet gelukt is om een sfeer te creëren dat exclusief past bij het motief “Opgaan”.

Het filmpje scoort gemiddeld hoog op aantrekkelijkheid, namelijk een 5,7 op een 7-puntschaal waar een 1 staat voor zeer onaantrekkelijk en een 7 voor zeer aantrekkelijk. Opvallend is dat er geen significante relatie is met het motief “Opgaan”, maar wel een negatieve significante relatie (-0,291 op 0,05 niveau) tussen het motief “Gezelligheid” en de aantrekkelijkheid van het filmpje. Hoe meer de respondenten met het motief “gezelligheid” recreëren, hoe minder aantrekkelijk ze het filmpje vinden. In bijlage 6 staan de opmerkingen van de respondenten bij dit filmpje.

Tabel 35 Verdeling (%) kernwoorden bij filmpje Opgaan

Kernwoord	%
Leuk	12,9
Mooi	24,2
Interessant	19,4
Uniek	38,7
Kicken	4,8
N	62

Uit tabel 35 blijkt dat de respondenten van mening zijn dat “Uniek” het kernwoord is dat het meest bij dit filmpje over Opgaan hoort.

5.7 Filmpje Uitdaging

Het 3D animatiefilmpje dat voor het motief “Uitdaging” is gemaakt, duurt 2 minuten. Het begint met een geschreven verhaaltje van 46 seconden. Figuur 14 laat het verhaal zien en een screenshot van het filmpje.

In het Broekpolderbos is een openbare skeeler- en schaatsbaan gerealiseerd, geïnspireerd op het 'Jac. P. Thijsse-lint' in de Vinex-wijk Leidsche Rijn. Deze 4m brede asfaltbaan slingert ongehinderd door ander verkeer door een deel van het gebied. Soms langs het water, langs weides en door het bos. Vanaf het vroege voorjaar is de bijna 7km lange baan een verzamelplek voor skeelerfanaten uit Midden-Delfland en ver daarbuiten. In het hoog- en naseizoen worden er diverse wedstrijden verreden. Delen van het parcours zijn voorzien van permanente tribunes, welke zich overigens ook prima lenen voor een zomerse picknick. Deze plekken zijn een integraal onderdeel van een fiets en wandelpaden netwerk dat de skeelerbaan via sierlijke bruggetjes kruist. In de winter tovert het ingenieuze bewateringssysteem de skeelerbaan, met zijn vlakke ligging en opstaande randen, al na twee dagen nachtvorst om in een perfecte schaatsbaan. Bij langere vriesperiodes zijn de diverse kleine 'meertjes' bij uitstek geschikt als oefenplek voor jong en oud. In de weekeinden worden verschillende Broekpolderbosse schaatswedstrijden verreden.

Fig. 14 Screenshot van filmpje "Uitdaging"

Elke respondent heeft dit filmpje beoordeeld op passendheid, aantrekkelijkheid en kernwoord. Tevens is een mening gevraagd naar een aantal stellingen die gemaakt zijn om te onderzoeken of de eigenschappen uit de lijst voor "Uitdaging" herkend worden. Bij de stellingen zijn er twee die niet op het motief "Uitdaging" betrekking hebben, maar op een ander motief.

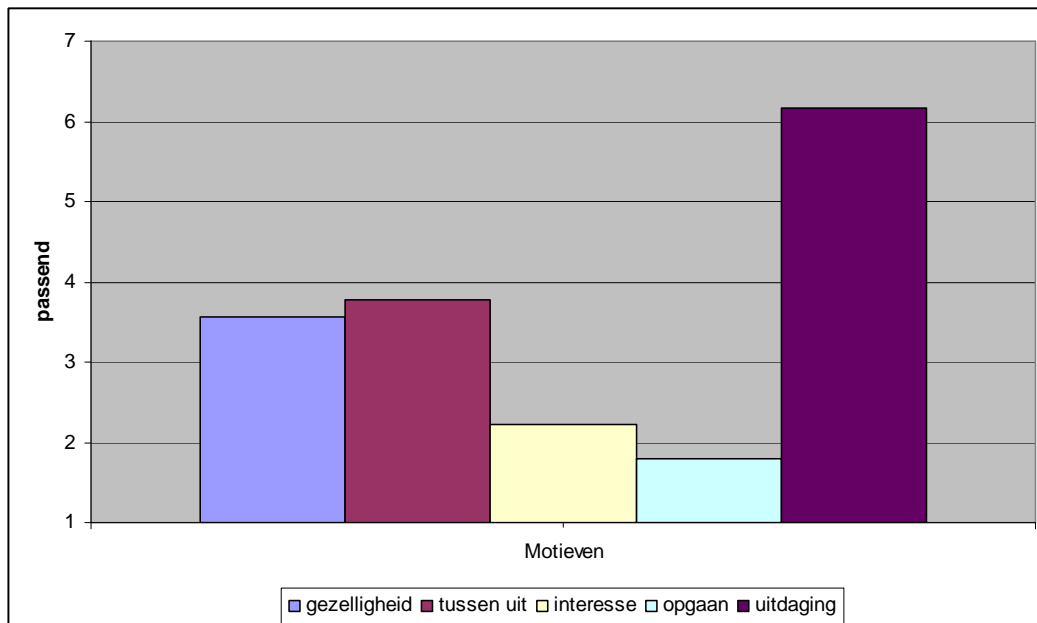
Gemiddeld zijn de respondenten het zeer eens met de meeste stellingen, behalve met de stellingen die niet voor dit motief bedoeld zijn. De stelling over uitdagendheid scoort gemiddeld het hoogst en de stelling over uren doorgaan het laagst.

Tabel 36 Gemiddelde op stelling (schaal 1-7)*

Stelling bij Filmpje Uitdaging	
Gebied is uitdagend voor de sportieve recreant	6,0
Een gebied om te ontspannen door inspanning	5,8
Het is voor de activiteit mooi aangelegd	5,5
Er zijn geen obstakels die de activiteit hinderen	5,4
De voorzieningen passen bij de activiteit	5,2
De activiteit kan ongestoord door andere recreanten beoefend worden	4,8
Verbindingen tussen routes zijn goed	4,4
Ik kan hier uren doorgaan	3,4
Een plek om mensen te zien	4,8
Het verhaal over het landschap is opgenomen	2,9

*1= geheel niet mee eens; 7= geheel mee eens

Verwacht mag worden dat hoe meer de respondent met het motief “Uitdaging” gaat recreëren, hoe meer hij/zij met de stellingen eens is. Dit is echter niet het geval. Er zijn wel significante relaties gevonden met de motieven “Tussen uit” en “Opgaan”. Hoe meer de respondent met het motief “Tussen uit” gaat recreëren, hoe meer hij/zij met de stellingen over uitdagendheid (0,302 op 0,05 niveau), inspanning (0,275 op 0,05 niveau) en doorgaan (0,276 op 0,05 niveau) eens is. Tussen het motief “Opgaan” bestaat een significante negatieve relatie met de stellingen over inspanning (-0,304 op 0,05 niveau) en mooi aangelegd (-0,268 op 0,05 niveau).

Figuur 15 Gemiddelde passendheid van filmpje Uitdaging

De respondenten vinden dat het filmpje gemiddeld het meest bij het motief “Uitdaging” hoort (figuur 15) en het minst bij het motief “Opgaan”. Op een 7-puntschaal waar een 1 staat voor past helemaal niet en een 7 voor past helemaal, scoort het filmpje een 6,2 voor “Uitdaging”. Geconcludeerd kan worden dat het gelukt is om een sfeer te creëren dat past bij het motief “Uitdaging”.

Het filmpje scoort gemiddeld op aantrekkelijkheid, namelijk een 4,2 op een 7-puntschaal waar een 1 staat voor zeer onaantrekkelijk en een 7 voor zeer aantrekkelijk. Opvallend is dat er geen significante relatie is met het motief “Uitdaging”, maar wel een negatieve significante relatie (-0,257 op 0,05 niveau) tussen het motief “Opgaan” en de aantrekkelijkheid van het filmpje. Hoe meer de respondenten met het motief “Opgaan” recreëren, hoe minder aantrekkelijk ze het filmpje vinden. In bijlage 6 staan de opmerkingen van de respondenten bij dit filmpje.

Tabel 37 Verdeling (%) kernwoorden bij filmpje Uitdaging

Kernwoord	%
Leuk	32,2
Mooi	8,5
Interessant	11,9
Uniek	15,3
Kicken	32,2
N	62

Uit tabel 37 blijkt dat de respondenten van mening zijn dat “Leuk” en “Kicken” de kernwoorden zijn dat het meest bij dit filmpje over Uitdaging hoort. Wellicht dekt het woord “Kicken” de lading niet.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Dit onderzoek heeft verschillende resultaten opgeleverd. Het is te verdelen in de resultaten met betrekking tot een schema met concepten om landschappen voor recreatieve doeleinden te ontwerpen en te beheren. De enquête heeft verschillende resultaten opgeleverd met betrekking tot het recreatiegedrag en wensen van de respondenten in Midden-Delfland die aan het onderzoek hebben meegedaan. Het onderzoek geeft ook een eerste aanzet tot een vraag-aanbod confrontatie op het gebied van recreatie. Tenslotte zijn er conclusies te trekken met betrekking tot de methodiek.

Schema met concepten:

Het onderzoek heeft aangetoond dat het mogelijk is om richting te geven aan een vraaggestuurde recreatieplanning. De ontwikkelde schema's met concepten kan gebruikt worden om een landschap recreatief aantrekkelijk te maken, waarbij rekening wordt gehouden met verschillende recreatiemotieven. Landschapsarchitecten kunnen hieruit productattributen en landschapsadditieven selecteren om een product te maken. De schema's zijn ontwikkeld op basis van toegestuurde foto's, redenen waarom een foto gekozen is, elementen uit de literatuur en interpretatie van onderzoekers, beheerders en landschapsarchitecten.

Wanneer alle foto's worden bekeken dan valt op dat de foto's duidelijk verschillen tussen de motieven. De inhoud van de foto's komt redelijk overeen met wat verwacht mag worden op basis van de literatuur. Mensen, zitten en terrasjes bij "Gezelligheid". Wandelen, landschap en water bij "Tussen uit". Wandelen, cultuurhistorie en landschap bij "Interesse". Dieren, micro-opname en water bij "Opgaan" en mensen, reliëf en allerlei activiteiten bij "Uitdaging".

Het schema moet zeker niet opgevat worden als een blauwdruk; andere landschapsarchitecten zouden tot andere additieven en attributen kunnen komen. Van de meeste foto's is onbekend waar de foto is gemaakt, maar relatief veel foto's zijn afkomstig uit Midden-Delfland. Een ander onderzoeksgebied levert mogelijk andere foto's op.

Landschapsarchitecten waren bij het begin van dit project betrokken. Er is niet getest of niet-betrokken landschapsarchitecten met deze schema's uit de voeten kunnen. Voor beheerders van gebieden lijken deze schema's te abstract en zouden meer concrete beheersmaatregelen moeten worden opgesteld. Voor het beleid geven de schema's richting bij het formuleren van een beleidsopgave en bij het opstellen van programma van eisen voor bepaalde gebieden.

Opvallend is dat de respondenten in de woordkeuze soms dezelfde woorden gebruiken bij verschillende motieven. Dit lijkt er op te wijzen dat de motieven geen

afgescheiden eenheden zijn, maar in elkaar overlopen. Het kan er ook op wijzen dat respondenten met verschillende motieven een uitstapje maken. Het blijkt dat dezelfde “smaakmakers” bij meer motieven worden gebruikt. De eigenschappen en redenen op en bij de foto’s zijn dus niet exclusief gekoppeld aan één motief. Er is meer sprake van een continuüm.

De belangrijkste smaakmakers bij het motief “Gezelligheid” zijn:

- samen activiteiten kunnen doen
- leuke activiteiten
- ontmoetingsplekken

De belangrijkste smaakmakers bij het motief “Tussen uit” zijn:

- rust
- mooi
- dicht bij
- een contrast met (meestal stedelijke) dagelijkse omgeving

De belangrijkste smaakmakers bij het motief “Interesse” zijn:

- interessant
- cultuurhistorisch en authentiek
- biodiversiteit
- waar iets te leren valt

De belangrijkste smaakmakers bij het motief “Opgaen” zijn:

- Uniek
- biodiversiteit
- waar iets te ontdekken valt

De belangrijkste smaakmakers bij het motief “Uitdaging” zijn:

- uitdagen
- doel hebben
- fysieke prestatie

Om het schema met concepten te toetsen, is er per motief een 3D animatiefilmpje met een inleidend verhaaltje gemaakt via het programma Visual Nature Studio. De respondenten vinden dat alle filmpjes passen bij het motief waarvoor het gemaakt is. Blijkbaar is het gelukt om een sfeer te creëren dat past bij het motief. De respondenten herkennen de smaakmakers van de motieven in het filmpje. Alleen bij het motief “Interesse” iets minder. Er is echter geen relatie gevonden tussen de mate waarmee respondenten met een motief recreëren en de passendheid van het bijbehorende filmpje. Dit betekent dat een filmpje niet expliciet aan één motief kan worden toegeschreven, maar dat de respondenten elementen van verschillende motieven herkennen. Dit ondersteunt de gedachte dat de motieven in elkaar overlopen. Dit kan ook de reden zijn waarom er nauwelijks een relatie gevonden is tussen het motief waarmee respondenten recreëren en de aantrekkelijkheid van het bijbehorende filmpje. De filmpjes waren blijkbaar niet exclusief genoeg voor één motief. Deze relatie is alleen gevonden bij het motief “Interesse” en het daarbij horende filmpje. Een negatieve relatie is gevonden tussen het motief “gezelligheid” en het filmpje dat voor het motief “opgaan” gemaakt is. Van alle filmpjes wordt het filmpje dat voor het motief “Opgaen” is gemaakt gemiddeld het meest gewaardeerd en het filmpje voor het motief “Interesse” het minst.

Het ingeleverde beeldmateriaal had sterk de betrekking op het landschap en in rond Midden-Delfland. Een deel van de schema's met concepten is hierop gebaseerd. Een ander type landschap (bijvoorbeeld droge zandgronden) zou mogelijk andere schema's hebben opgeleverd. Het is daarom nu te vroeg om te concluderen dat deze schema's voor elk gebied in Nederland toegepast kunnen worden.

De respondenten en hun motieven

De verdeling naar motieven van bufferzonegebied Midden-Delfland wijkt niet af van het landelijk gemiddelde. Het motief "even tussen uit" wordt gemiddeld het meest gekozen, gevolgd door het motief "gezelligheid". De combinatie gezelligheid met een ander motief wordt veelvuldig gekozen, met name de combinatie waarbij in ieder geval het motief "tussen uit" gekozen is. Ook de combinatie "even tussen uit" met een ander motief komt regelmatig voor. Hoe meer stedelijk de postcode van de inwoner in en rond dit bufferzonegebied is, hoe meer men met het motief "Tussen uit" gaat recreëren.

De verdeling van de respondenten aan de enquête is echter wel afwijkend. Weliswaar is ook nu het motief "Tussen uit" gemiddeld het belangrijkste, maar het motief "gezelligheid" staat op de een na laatste plaats. De motieven "Interesse", "Opgaan" en "Uitdaging" zijn in omvang groter dan het landelijk en regionale beeld. Dit betekent dat de onderzoekspopulatie niet representatief is. Voor dit onderzoek is dit minder van belang, omdat naar relaties gezocht wordt. Bij een beleidsmatige vertaling van de resultaten van dit onderzoek, moet hier echter wel rekening mee worden gehouden.

Vraag en aanbod

Op basis van dit onderzoek kan niet beoordeeld worden of Midden-Delfland nu volledig aan de recreatievraag voldoet, omdat de onderzoekspopulatie niet representatief is. Een meerderheid (65%) van de respondenten geeft aan dat ze alle activiteiten kunnen ondernemen in Midden-Delfland. Dit zijn met name de activiteiten fietsen en wandelen. Maar ook op het terras zitten en streekproducten kopen worden veel genoemd, evenals het bezoeken van een heemtuin of bezoekerscentrum. Toch geeft bijna een derde aan dat er activiteiten zijn die men in het bufferzonegebied Midden-Delfland niet kan ondernemen omdat daarvoor de mogelijkheden ontbreken of te weinig ontwikkeld zijn of verboden zijn, terwijl men deze wel wilt ondernemen.

De respondenten geven aan dat het motief "even tussen uit" het belangrijkste is. Dit komt overeen met het landelijke beeld. De respondenten kiezen voor bijna alle motieven relatief vaak "ergens anders in Nederland" om te recreëren. Dit is wellicht ook een signaal dat het aanbod niet helemaal overeen komt met de vraag. Het gemiddelde rapportcijfer van een 5,5 voor het landschap bevestigt dit vermoeden. Voor het motief "Uitdaging" kiest men echter wel vooral voor Midden-Delfland. Midden-Delfland doet het in verhouding ook redelijk voor de motieven "gezelligheid" en "tussen uit". Men wil blijkbaar dicht bij huis blijven als men gaat recreëren met deze motieven. Bij het motief "gezelligheid" wordt ook vaak de eigen stad of het eigen dorp genoemd. Deze twee motieven zijn regionaal de grootste

“vragers”. De noodzaak om gebieden aan te bieden met een belevings sfeer die passen bij deze motieven is dan ook essentieel. Met name omdat uit het onderzoek blijkt dat hoe meer de respondent met het motief “Tussen uit” recreëert, hoe meer hij/zij aangeeft niet alle activiteiten te kunnen ondernemen. Dit betreft vooral wandelen over dijken en in polders, rustig kunnen fietsen en zeilen. Er is blijkbaar een tekort. Dit wordt bevestigd door het feit dat de regionale vraag naar dit motief groter is dan het aanbod dat de respondenten (kunnen) gebruiken. Terwijl het aanbod aan gebieden dat met de motieven “Interesse”, “opgaan” en “uitdaging” gebruikt wordt, groter is dan de vraag. Er zouden dus in en rond Midden-Delfland meer gebieden met een belevings sfeer moeten komen dat aansluit op het motief “Tussen uit”.

Opvallend is dat de experts echter aangeven dat er relatief veel gebieden zijn met een belevings sfeer voor “tussen uit”. Maar ook voor “interesse” en “uitdaging” en relatief weinig voor “opgaan”. Blijkbaar schatten de experts de belevings sfeer anders in dan de respondenten. Het kan ook zijn dat de respondenten de gebieden niet kennen. Het gegeven dat de respondenten twee keer zoveel meer gebieden noemen dan de experts, lijkt hier echter niet op te duiden. Van 25 gebieden kan gesteld worden dat ze onder de respondenten een goede mate van bekendheid hebben, want ze worden minimaal 7 keer genoemd. Delftse Hout is het meest bekend en wordt 39 keer genoemd. Hierna wordt “fietsen in heel Midden-Delfland” vaak genoemd, Meijndel, het strand, Abtswoudse Bos en De Balij. Opvallend is ook dat zeer veel respondenten ergens anders in Nederland kiezen om te gaan recreëren met het motief “Interesse”. Dit kan zijn omdat ze de (verhalen over) Midden-Delfland al goed kennen en op zoek zijn naar nieuwe ervaringen. Het kan ook zijn dat de informatie over Midden-Delfland niet interessant gebracht wordt of slecht gecommuniceerd.

Volgens de respondenten zijn er 7 gebieden in en rond het bufferzonegebied Midden-Delfland dat voor elk motief gebruikt wordt. Dit zijn de gebieden Kraaiennest/de Lier, poldergebied tussen Schipluiden en Maassluis, de Balij, Delftse Hout, fietsen in heel Midden-Delfland, Meijndel en Abtswoudse Bos.

Methodiek

Verhaaltjes bij de vraag naar verdeling van de motieven kunnen sturend zijn geweest voor het opsturen van het beeldmateriaal. Daarmee bestaat het gevaar van een cirkelredenering. In het verhaaltje bij Gezelligheid wordt gesproken over terrassen. Vervolgens worden er veel foto's met terrassen opgestuurd en wordt er geanalyseerd dat terrassen belangrijk zijn bij dit motief. Het weglaten van de verhaaltjes geeft echter ruimte voor eigen interpretatie van de respondent, zonder een mogelijkheid van de onderzoeker op controle. De verhaaltjes zijn indertijd geconstrueerd naar aanleiding van een factoranalyse die uitgevoerd is op een 20-tal stellingen. De reden was om een eenvoudige vraag te maken in plaats van elke keer die 20 stellingen te laten beantwoorden door respondenten. Het voordeel van de verhaaltjes is dat ze duidelijk communiceren. Respondenten begrijpen wat bedoeld wordt.

Hoewel het werken met Visual Nature Studio een nuttige exercitie is geweest, heeft het niet helemaal een belevings sfeer opgeleverd wat verwacht werd. Het komt toch een beetje te gekunsteld over. Dit komt met name omdat het bewerken toch heel veel tijd in beslag neemt en er geen bewegende mensen kunnen worden ingevoerd. Als voordeel boven het gebruiken van foto's is dat met dit programma de camera kan worden bewogen, zodat het lijkt alsof je wandelt en het toevoegen van geluid.

6.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten en conclusies zijn er aanbevelingen voor Midden-Delfland, maar ook voor het beleid, ontwerp, beheer en onderzoek in het algemeen.

Midden-Delfland

De grote groep recreanten die met het motief "Tussen uit" gaat recreëren, zou beter bediend moeten worden in en rond het bufferzonegebied Midden-Delfland. De belangrijkste smaakmakers voor dit motief zijn een mooi landschap, rust, dichtbij en een contrast met de stedelijke omgeving. Dit kan zich vertalen in een betere ontsluiting in en naar het gebied om rust te creëren, geluidswallen en bossen om stilte te creëren en een afwisselend landschap met meer bos, water en open plekken met wandel- en fietspaden. Uit de analyse van de bezoekers van de website www.daarmoetikzijn.nl in dit gebied, blijkt dat er een voorkeur is voor 34% aan bos in hun ideale landschap. Het huidige areaal aan bos in het landelijk gebied van 30 km rond het centrum van Midden-Delfland bedraagt echter 12%. De bossen ten zuiden van Delft en ten noorden van Schiedam zouden uitgebreid kunnen worden. Deze bossen zouden tevens een functie kunnen vervullen om de geluidsbelasting van de komende verlengde A44 te beperken.

De recreatieve potentie voor het motief "interesse" van Midden-Delfland zou nader onderzocht moeten worden om te achterhalen waarom een deel van de mogelijke bezoekers aangeeft voor het motief "Interesse" andere gebieden in Nederland te bezoeken. In deze studie zou ook onderzocht moeten worden waarom er verschillen zitten in de gebieden die door de experts worden genoemd en door de respondenten.

Beleid

Uitgaan van een meer vraaggerichte planning, inrichting en beheer betekent dat de vrager (een recreant) centraal staat. Zijn of haar recreatielandschap zal 10 à 15 km rond zijn/haar woning liggen. Binnen dit gebied moet er dus een scala aan belevings sferen worden aangeboden, zodat er wat te kiezen valt. Hiermee wordt tevens de vrijetijdsmobiliteit afgeremd, omdat recreanten voor een bepaalde sfeer niet naar een ander deel van Nederland hoeven te rijden. Daarbij moet echter wel bedacht worden dat de ultieme inrichting voor iedereen niet bestaat. Dit betekent dat in het recreatiebeleid moet worden gestreefd naar een diversiteit van het recreatieve aanbod conform de verdeling van de (regionale) recreatieve vraag.

Het beleid zal zich vooral moeten richten op de belevings sferen "gezelligheid", "tussen uit" en "uitdaging" in de directe omgeving van stedelijke agglomeraties. De

belevingsferen “Interesse” en “opgaan” kunnen iets verder van de stad tot ontwikkeling worden gebracht.

Met de resultaten van dit onderzoek heeft het Rijk een basis voor de gesprekken over recreatie en landschapsbeleving met de regio's in het kader van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport, het programma Mooi Nederland en het meerjarenprogramma Vitaal Platteland. Een nadere uitwerking van regionale vraag-aanbod verhoudingen kan als input dienen bij het onderbouwen van een financiële investeringsopgave.

Beheer

De keuze voor een bepaalde belevingsfeer door een beherende instantie hangt af van het overig aanbod aan belevingsferen in de regio. Mogelijk zal een in het ene gebied meer moeten worden gekozen voor “gezelligheid” omdat gebieden voor “er tussen uit” al veelvuldig voorkomen. In een ander gebied zal een beherende instantie kunnen kiezen voor bijvoorbeeld “opgaan” omdat “gezelligheid” al voldoende (in de actieradius van een potentiële recreant) wordt aangeboden. Nader onderzoek moet duidelijk maken wat “voldoende” is. De omvang van de motiefgroepen zou bijvoorbeeld wel richtinggevend kunnen zijn voor de omvang (aantal ha) van gebieden met een bepaalde belevingsfeer.

Voor beheerders van natuur- en recreatiegebieden zou van de schema's met concepten een vertaling moeten worden gemaakt naar concrete beheersmaatregelen en de kosten daarvan.

Ontwerp en onderzoek

Dit onderzoek zou in een ander type landschap (bijvoorbeeld droge zandgronden) opnieuw moeten worden uitgevoerd om te achterhalen of dezelfde schema's met concepten kunnen worden gemaakt of dat er andere eigenschappen naar boven komen drijven. Dezelfde resultaten als in Midden-Delfland geeft een bewijs dat de schema's in elke regio in Nederland toegepast kunnen worden. Bij een ander resultaat zal de methodiek per regio toegepast moeten worden.

Ook zal onderzocht kunnen worden of er een kaart te maken valt waarin alle groene gebieden naar (potentiële) motiefgroepen/belevingsferen worden ingedeeld. Op basis van deze kaart kan dan conclusies worden getrokken over diversiteit van het recreatieaanbod binnen regio's.

De vertaling van een schema met concepten naar een 3D-design was moeilijk. Vanuit de landschapsarchitectuur zal meer ervaring met deze werkwijze nodig zijn om goed te kunnen toepassen.

Een combinatie met echte filmopnames en bewegende mensen en virtuele elementen via Visual Nature Studio of andersoortig programma zoals 3Dmax kan mogelijk een betere belevingsfeer creëren. Deze visualisaties kunnen gebruikt worden bij het overleg met burgers en partijen over de (her)inrichting van gebieden.

Literatuur

Brinkhuijsen, M., V. Bezemer, R. van Dam, P. Visschedijk & N. vd Windt, 2003. Zappen door het Landschap. Regionale parken en variatie in vrijetijdsbeleving. Alterra, Wageningen en Okra landschapsarchitecten, Utrecht.

CVTO, 2008. Continu Vrije Tijds Onderzoek 2006-2007. Stichting Continu Vrije Tijds Onderzoek, Leidschendam.

Goossen, C.M., J.Vreke & T.A. de Boer, 2007. De recreatieve en economische betekenis van het Zuiderpark in Den Haag en het Nationaal Park De Hoge Veluwe. WOT-rapport 40, Wageningen

Goossen, C.M., F. Langers & J.F.A. Lous, 1997. Indicatoren voor recreatieve kwaliteiten in het landelijk gebied. Wageningen, DLO-Staring Centrum. Rapport 584

Goossen, C.M. & T.A. de Boer, 2008. Recreatiemotieven en belevingsferen in een recreatief landschap; Literatuuronderzoek. Wageningen, Alterra. Alterra-rapport 1692.

Goossen, C.M., 2009. Monitoring recreatiegedrag van Nederlanders in landelijke gebieden. Jaar 2006/2007. Werkdocument 146. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur en Milieu, Wageningen.

Hunter, W. C. (2008). "A typology of photographic representations for tourism: Depictions of groomed spaces." *Tourism Management* 29 (2008) 354-365.

Jensen, R., 1999. De Droommaatschappij, Elmar, Rijswijk

Kenniscentrum Recreatie, 2008. Toekomstige recreatievraag in rijksbufferzones
Behoefteraming van de grootstedelijke bevolking

Office of regional planning and urban transportation, 2005. Social values in urban green areas The Stockholm region: a green metropolitan area. Stockholm.

Oku, H., K.Fukamachi (2006). "The differences in scenic perception of forest visitors through their attributes and recreational activity." *Landscape and Urban Planning* (75 (2006)): 34-42.

Pine, B.J. & J.H. Gilmore, 1999. The Experience economy. Harvard Business School. Press: Harvard.

Research voor Beleid, 2001. Recreatieonderzoek Midden-Delfland

Bijlage 1 Toepassing Social Values

De social value “Facilities and meeting places” heeft veel overeenkomsten met het motief gezelligheid. Deze belevingssfeer bestaat uit elementen als comfort, toiletten, kleedhokken, café, warme schuilplaatsen. Goede toegang tot gevarieerde paden en routes. Betrouwbare wegwijzers en infopunten, bewegwijzerde routes. Goede toegang, ruimte om van alles te doen. Mogelijkheden om activiteiten met de familie te doen, kinderspeelplaatsen. De passende omgeving bestaat dan ook uit verschillende recreatievoorzieningen, parkeerplaatsen, goede bereikbaarheid en toegankelijkheid, aangelegd gebied met goede service. Kenmerken als ontmoetingsplaatsen, informatieborden, huurfaciliteiten, horeca en barbecueplaatsen zijn belangrijk. Slecht onderhoud van paden en voorzieningen, slechte informatie en slechte service (bijv. openingstijden) leidt tot verstoring van de belevingssfeer.

De social value “woodland harmony” en de social value “open views and open landscapes” hebben veel overeenkomsten met het motief “even tussen uit”. Het gebied moet een uitstraling hebben zodat je het gevoel krijgt in een andere groene wereld te stappen. Het is er sereen, stil en rustig, alleen vogelgeluiden, het ruiken van boslucht, de seizoenen ervaren, aanwezig zijn van oude bomen en het gevoel hebben van ruimte, eenheid, vrijheid, maar ook van panoramische vergezichten, afwisseling van flora, fauna en landschappen. Contrasten en overgangen tussen landschappen zijn hierbij belangrijk. Het aanbieden van een gemengd bos, beekjes, plassen, uitzichtpunten is essentieel waarbij het gebied op enig afstand moet liggen van de bebouwde omgeving. Activiteiten die hier bij passen zijn wandelen en fietsen, fruit plukken, excursies, picknicken, vissen, pootje baden, zwemmen en relaxen. Versturende elementen zijn lawaai, stank, afval, horizonvervuiling, lichten van de stad en industrie en alles wat de sereniteit verstoort. Maar ook intensieve bosbouw en andere storende landgebruikfuncties zoals grootschalige landbouw zijn niet gewenst evenals niet toegankelijke (natuur)gebieden.

De social value “Cultural history and living rural environments” uit het Zweedse onderzoek heeft veel overeenkomsten met het motief “interesse”. De Zweden stellen dat het hierbij vooral gaat om cultuurlandschappen met een historische referentie, authenticiteit, verwijzingen naar het verdelen en identiteit. Elementen hierbij zijn grazende koeien, boerenland, cultuurhistorische elementen zoals ruines, kastelen, oude gebouwen, monumenten, molens, streekproducten. Het gaat om de ervaring van cultuurhistorie in een werkend agrarische omgeving op menselijke maat, maar ook om natuurstudie en informatie opdoen en leren. Wandelen en fietsen zijn belangrijke activiteiten maar ook het houden van dieren en hobbyboeren. Versturende elementen zijn grootschaligheid, industrialisatie, lelijke en grote landbouwinstallaties, lawaai, ondoordachte ontwikkelingen en inadequaat beheer van gebouwen en landschap.

De social values “untouched green spaces” en “biodiversity and lessons from nature” hebben veel overeenkomsten met het motief “opgaan in andere wereld”. Het gaat hierbij om oerbossen, verlatenheid, stilte, origineel en niet man-made of gepland, biodiversiteit, het gevoel van onderdeel zijn van een ecosysteem, magisch en opwindend, het ontdekken van zeldzame en verschillende flora en fauna. Echt een wildernis waar omgevallen bomen blijven liggen, ver weg van gebouwde omgeving

en weinig of geen voorzieningen en paden, gewoon struinen maar wel toegankelijk. De belevings sfeer biedt mogelijkheden voor natuurstudie, excursies, struinen of natuurpaden, observeren en leren. Versturende elementen zijn lawaai, stank, afval, horizonvervuiling, lichten van de stad en industrie en alles wat niet past in een oerbos waaronder intensief bosbeheer.

De social value “activities and challenges” heeft ten slotte veel overeenkomsten met het motief “uitdaging”. In het Zweedse onderzoek gaat het hier vooral om sportieve recreatie activiteiten zoals jogging, bergbeklimmen, watersport, mountainbiken. Het gaat om het gevecht met de natuurelementen en de uitdaging en opwinding. Het gevoel van overwinning. Bij de sportieve recreatie horen daartoe speciale voorzieningen zoals een uitdagende mountainbikeroute en watersportvoorzieningen. Ook een golfterrein valt er onder. Versturend is afval, slecht onderhouden en slecht beheerde voorzieningen en paden.

Bijlage 2 Niet vervulde wensen Midden-Delfland

Wat meer (randen van) weilanden beschikbaar stellen door middel van boeren(klompen)paden, zodat de wandelmogelijkheden kunnen worden uitgebreid zonder gebruik te hoeven maken van asfalt.

aantrekkelijke fietsroutes die aansluiten op het fietspadennet in de stedelijke gebieden

Authentiek landschap, bossen, struwelen

buiten zwembad

de mogelijkheden om onverhard te wandelen (over kaden, door weilanden) zijn te beperkt.

Er zijn in mijn beleving grote delen onbereikbaar, ik ben slecht ter been en parkeergelegenheid ontbreekt of is niet te vinden

Er zijn nog steeds geen mooie bike routes in het Midden Delfland gebied.

fietsknooppunten

Geen idee, want wij zijn meer georiënteerd op Noordzijde Den Haag

Ik kom bijna nooit in Midden Delfland

Ik mis het kunnen struinen, dwz bij mijn weten mag het niet. daarbij gaat er veel gebouwd worden, hopelijk blijft het rondom t woudt zoals het is want er is rondom delft veel gebouwd en gepland en bijna geen "lekker er tussenuit" meer te vinden

Ik weet het niet. Ik woon in Rotterdam, maar weet helemaal niets van Midden-delfland

Ik woon in Leidschendam en kom niet meer in Midden Delfland

In de toekomst wordt de recreatie tegengehouden, omdat er hoogspanningsmasten komen. Dit gaat tkv de volksgezondheid.

Een gedeelte gaat al onder de grond, maar langs Tanthof West niet. Vanwege geld gebeurt dit niet. Er wordt niet naar de mensen geluisterd

Informatiecentrum heldere route-aanduidingen; wandelen op dijken (lang niet overal mogelijk)

Ja, geocaches ontbreken er.

kunst??

meer educatie, goed museum, meer winkels, meer restaurants, theater, meer outdooractiviteiten

Meer losloopgebieden voor de honden. In ieder geval duidelijk aangegeven waar wel en waar niet zoals in Madestein, Den Haag

Meer plekken voor dieren die met rust gelaten moeten worden.

meer wandelen door de polder op alleen wandelpaden zoals bijvoorbeeld folderspad en kerkpad maasland, daarvan zouden meer mogelijkheden moeten zijn en op elkaar aangesloten.

Mountainbiken op onverharde paden

rust zoeken

rustiger kunnen fietsen, er zouden meer fietspaden moeten komen zonder in nieuwbouwwijken of drukke wegen uit te komen

struinen

te weinig uitzichtpunten

vanuit delft-zuid doorlopen tot vlaardingen aan de noordkant van het spoor

Vanuit mijn woonplaats die direct duidelijk hoe je daar met de fiets kan komen

Varen (zeilen) op ruim open water, zoals de Zeeuwse Delta
vissen vanuit roeiboort, mogelijkheden worden steeds minder.

Volkomen van de stilte genieten, het is te druk

wandelen door de weilanden zoals in Engeland kan met het systeem van public
foothpaths. Het Voddijkpad dat er is is maar een klein stukje en loopt niet rond.

Wandelen nu vaak erg verbonden aan recreatieterreinen. Meer paden over dijkjes,
door weiland etc. (zoals bv. in Engeland) zou leuk zijn

Waterleidingduinen na verandering moeilijk bereikbaar

weinig wandelmogelijkheden in bosgebieden

Wij hebben ons nog nooit verdiept in Midden Delfland. Heb zelfs op de website
moeten kijken wat Midden Delfland eigenlijk is en wie/wat daartoe behoort.

Wij zijn zo mobiel, dat we niet afhankelijk zijn van Midden Delfland en directe
omgeving

zeilen

Bijlage 3 Gebieden en/of locaties genoemd door de experts per motief

GEBIED	GEZELLIG	TUSSENUIT	INTERESSE	OPGAAN	UITDAGING
Abtswoudsebos	0	1	0	0	0
Ackerdijksepad	0	1	0	0	0
Ackerdijksepad_zorgboerderij	0	1	1	0	0
Ackerdijksepassen	0	0	1	1	0
Arboretum	0	0	1	0	0
Artcenter_Delft	0	0	1	0	0
Beerenstein	0	0	0	1	0
Berkenbos	1	1	1	0	1
Bieslandse bos	0	1	0	0	0
Bleiswijksezoom	1	1	1	1	1
Boulevard	1	0	0	0	0
Broekpolder	0	1	0	0	1
Broekweg	0	1	0	0	0
Centrum Delft	1	1	1	0	0
Centrum_Schiedam	1	1	1	0	0
Centrum_Vlaardingen	1	1	1	0	0
Clingendael	0	1	0	0	0
De Balij	0	1	0	0	0
De Bonte Haas	1	0	0	0	0
De Grote Plas	1	0	0	0	0
De Uithof	0	1	0	0	0
De Vlietlanden	0	1	0	0	0
De Wisselvalligheid	0	1	0	0	0
De Wollebrand	1	0	0	0	0
Deftsehout	1	0	0	0	0
Delflandhoeve	0	1	0	0	0
Dijkpolderpad	0	1	0	0	0
Dobbeplas	1	0	0	0	0
Dorpskern Schipluiden	1	0	1	0	0
Duindorp	0	1	0	0	0
Duinhoeve	0	1	0	0	0
Duinrell	1	0	0	0	0
Eendenkooi	0	0	1	0	0
Eikenhorst	1	0	0	0	0
Evenman_Outdoor	0	0	0	0	1
Floriadebos	1	1	1	0	1
Foppenplas	0	1	0	0	0
Haagsche Bosch	1	1	0	0	0
Hertenhorst	0	1	0	0	0
Hodenpijl	0	0	1	0	0
Hoek van Holland	1	0	0	0	0
HogeBergseBos	0	1	1	1	1
Hogeveen	0	1	0	0	0
Holierhoek	0	1	0	0	0
Huis ten Bosch	0	0	1	0	0
Kaasboerderij	0	0	1	0	0
Katwijkerlaan	0	1	0	0	0
Kijfhoek	0	0	0	1	0

Kijkduin	1	0	0	0	0
Kleiput	0	0	1	0	0
Kraayenstein	0	0	0	0	1
Krabbeplas	1	0	0	0	0
Kralingse Plas	1	1	0	0	1
Laarzenpad	0	0	1	0	0
LageBergseBos	1	1	0	0	0
Lange Land	0	1	1	1	0
Leidschendammerhout	0	0	1	0	0
Lickebaert	1	0	0	0	0
Maasland	0	0	1	0	0
Maaslandkering	0	0	1	0	0
Maassluis	1	1	1	0	0
Madestein	0	1	0	0	0
Meijendel	1	0	0	0	0
Molensloot	0	0	1	0	0
Monster	0	1	0	0	0
Naaldwijk	0	0	0	0	1
Naturistencamping	0	1	0	0	0
Natuurbelevingspad	0	0	1	0	0
NME	0	0	1	0	0
Noordeindseweg	1	0	0	0	0
Noordpolder	0	1	0	0	0
Ockenburgh	0	1	0	0	0
Oosterbeek	0	0	1	0	0
Oud Clingendaal	0	1	0	0	0
Overschie	0	0	1	0	0
Overvoorde	0	1	0	0	0
Palenstein	0	0	0	0	1
Pannekoekenboerderij	1	0	0	0	0
Poldervaart	0	1	0	0	0
Prielenbos	0	1	0	0	0
Rietputten	0	0	1	0	0
's Gravenduin	0	1	0	0	0
Scheveningsche Boschjes	0	1	0	0	0
Schielicht	1	0	0	0	0
Seringenberg	0	1	0	0	0
Skeelerbaan	0	0	0	0	1
Solleveld	0	0	0	1	0
Sprank A	0	0	1	0	0
Sprank D	0	1	0	0	0
Staelduinse Bosch	0	1	0	0	0
Starrevaart	0	1	0	0	0
Stompwijk	0	1	1	0	0
't Woudt	0	0	1	0	0
Tandhofkade	0	1	0	0	0
Veiling	0	1	0	0	0
Virullypad	0	1	0	0	0
Vlietlanden	0	0	0	1	0
Vlietzicht	1	0	0	0	0
Voddijkpad	0	1	0	0	0
Voorschoten	1	1	1	0	0

Vredelustlaan	0	0	0	1	0
Vrederust	0	0	0	0	1
Weidepad	0	0	1	0	0
Westerpark	1	1	1	0	0
Wielerbaan	0	0	0	0	1
Wilhelminapark	0	1	0	0	0
Woudhoek	0	1	0	0	0
Zevenhuizerplas	0	1	0	1	1
Zuidbuurt	0	0	1	0	0
Zuiderpark	1	1	0	0	1
Totaal	31	58	36	10	15

Bijlage 4 Overzicht gebieden en locaties genoemd door respondenten per motief

Gebied/locatie	Gezelligheid	Tussen uit	Interesse	Opgaan	Uitdaging	N	Niet in M-D
Achterhoek	0	0	1			1	1
Alblasserwaard	0	1				1	
Amsterdamse Waterleiding	0	0	0	1		1	1
B & B; hotels	1	0				1	
balij deel nieuwe of drooggemaakte polder	0	0	0	1		1	
Bezoek eendenkooi Schipluiden	1	0				1	
Bezoek eendenkooi Vlaardingen	1	0				1	
Binnenstad Den Haag	1	0				1	
Bleiswijksebos	1	0				1	
boerderij met horeca	1	0				1	
Boezemwater	0	1				1	
bosjes van pex	0	1				1	
bosjes van poot	0	1				1	
Boswandeling in Nederland	1	0				1	1
brabantse bossen	0	0	1			1	1
Brielse meer en omgeving	0	0	0	0	1	1	
Bunkerstelsel Duinen	0	0	1			1	
cafe restaurant a. h. water richting Vlaardingen	1	0				1	
cafe restaurant Het Rietendak	1	0				1	
Camping Bouwlust Maasland	1	0				1	
Centrum Maasland	1	0				1	
Centrum Schipluiden	1	0				1	
Clingendael	0	1				1	
culturele evenementen in en rond gebied	0	0	1			1	
dalfsen-vilsteren bos en veld	0	0	0	0	1	1	1
de "groenstrook" aan zuidkant Virulypad	0	0	0	1		1	
de lier	0	1				1	
De nieuwe tuinen	0	1				1	
De Rotte	0	0	0	1		1	
de Tempel Overschie wandelen	0	1				1	
delft (km hokken inventariseren met natuurver)	0	0	0	1		1	
Delft, Den Haag	0	0	1			1	
Delft, Prinsenhof	1	0				1	
diergaarde blijdorp	0	0	0	1		1	
Dijkpolder Maasland	0	1				1	
Div. Parken in Den Haag	0	0	0	1		1	
Driemolenspolder	0	0	0	1		1	
Duingebied Wassenaar	0	0	0	0	1	1	
eerbeek limburg	0	0	0	0	1	1	1
engbertsdijkse venen	0	0	0	0	1	1	
excursie heemtuin madestein den haag	0	0	0	1		1	
fietsen Akerdijkse plassen / bos	0	1				1	
fietsen bij Krimpen en Capelle a/d IJssel	0	1				1	1
Fietsen langs de Vliet	0	0	0	0	1	1	
fietsen -nootdorp-delft-hoek v holland-kijkduin	0	1				1	

Gebied/locatie	Gezelligheid	Tussen uit	Interesse	Opgaan	Uitdaging	N	Niet in M-D
fietsen polder Z-H	1	0				1	1
fietsen richting Zoeterwoude/ Leiden	0	1				1	1
Fietsen van Zoetermeer via de Molenlaan,	0	0	0	0	1	1	
fietsen wandelen Natuurmonumenten	1	0				1	1
fietsen wandelen SBB	1	0				1	1
Fietstochten: Zuid Hollandse eilanden	0	1				1	1
Flevopolder	0	0	1			1	1
Foppenpolder/foppenplas	0	0	0	0	1	1	
Gebied van de Oude Maas is prima fietsen.	0	0	0	0	1	1	
Golfclub Delfland	0	0	0	0	1	1	
golven Free Golf Vlaardingen	0	1				1	
groengebieden rond Delft	0	1				1	
Haagsche Bos	0	1				1	
haagse natuur	0	1				1	
heemtuin loosduinen	0	0	1			1	
Het is er overal aardig	0	0	0	0	1	1	1
Het woudt, schipluiden, maasland, berkel, de lier	0	0	0	1		1	
heuvel Abswoude	1	0				1	
hilversumse meent	0	0	1			1	1
hoekse waard	0	0	1			1	1
hof van delftpark	0	1				1	
Hyacintenbos e.o. Den Haag	0	0	0	1		1	
in den hoorn	0	0	0	1		1	
jachthuis	1	0				1	
Jachthuis Maasland	1	0				1	
Kasteel Duivenvoorde	1	0				1	
Katwijk/Noordwijk	0	1				1	1
kinderboerderij bijhoeve	0	0	1			1	
Klaas Engelbrechtspolder	1	0				1	
Landtong Rozenburg	0	0	1			1	
lopen naar maassluis	1	0				1	
Maasland, Den Hoorn, Schipluiden: jaarlijks diverse lezingen	0	0	1			1	
Meerweg, Boezemweg, paadje lang kanaal	0	0	0	0	1	1	
meijendel bezoekerscentrum en duintuin	0	0	1			1	
Midden-Delfland tussen Delft en Schipluiden	0	0	0	0	1	1	
millingerwaard	1	0				1	1
Monster / ter Heide.	1	0				1	
musea randstad	0	0	1			1	1
naar den hoorn lopen	0	0	0	0	1	1	
naar maassluis lopen	0	0	0	0	1	1	
Natuurgebied tussen Schipluiden en Vlaardingen b.v. rond het Bommeer	0	0	0	1		1	
Natuurgebiedje bij Willemsoordseweg Schipluiden	0	1				1	
nivon excursies	0	0	1			1	1
Noord-Brabant	0	0	1			1	1
Noord-Holland	0	0	1			1	1
Nootdorp centrum	1	0				1	
Omgeving Abtswoudseweg	0	1				1	
Omgeving Stompwijk	0	0	0	0	1	1	
		0				1	

Gebied/locatie	Gezelligheid	Tussen uit	Interesse	Opgaan	Uitdaging	N	Niet in M-D
Oranjeplassen	1	0	0	0	1	1	
Oude leede	0	0	0	0	1	1	
oude ns wandeling delft-zuid/maasluis	0	1				1	
overall in Nederland	1	0				1	1
overall op de fiets	0	0	0	0	1	1	1
overig groen in westland	0	0	1			1	
paddenstoelenexcursie Delftse Hout/KNNV	0	0	0	1		1	
Park Vreugd en Rust	0	1				1	
Parken langs de Lange klei	1	0				1	
Peel	0	0	1			1	1
pinduin	1	0				1	
polderlandschap Holy en Aalkeebuiten, Overschie.	0	0	0	1		1	
Polders	0	0	0	1		1	
polders Maasland	0	0	0	0	1	1	
recreatiegebied tussen L'dam en Leiden	1	0				1	1
richting Akerdijkse plassen	1	0				1	
Rondom golfbaan	0	0	0	1		1	
savelbos - limburg	0	0	0	1		1	1
scheveningsbos	1	0				1	
Skaten door Delfland	1	0				1	
Slufter	0	0	0	1		1	1
Sportief fietsen door geheel zuid holland en zeeland	0	0	0	0	1	1	1
starrevaart	0	0	0	1		1	
Statenkwartier Den Haag	1	0				1	
strand hoek van holland	1	0				1	
Strand Westduinpark	1	0				1	
Telingerbroekplas.	1	0				1	
terschelling	0	0	0	1		1	1
Uilenburg restaurant wandelen	0	1				1	
Utrecht	0	0	1			1	1
VAK Delft	0	0	1			1	
varen in de grachten van Schiedam	1	0				1	
varen op Bommeer en Foppenplas	1	0				1	
Varend Corso bekijken op de Vlaardingervaart	1	0				1	
Veluwe, Twente, Waddeneilanden, Amsterdam	0	0	1			1	1
Veluwezoom, Beekbergen	0	1				1	1
vierlingsbeek e.a. gebieden nijmegen e.o.	1	0				1	1
vinetaduin hoek van holland	0	0	1			1	
Vlietlanden Maasland / Jachthuis	1	0				1	
Voddijkpad Schipluiden	0	0	0	1		1	
voorster bos	0	0	1			1	1
waddeneilanden	1	0				1	1
Wandelen	1	0				1	
Wandelen en varen	1	0				1	
Wandelen om het golfterrein	1	0				1	
wandelen/fietsen omgeving Nootdorp	0	1				1	
wandelen/fietsen Reeuwijkse plassen	1	0				1	1
wandelen/fietsen Rottmeren	1	0				1	

Gebied/locatie	Gezelligheid	Tussen uit	Interesse	Opgaan	Uitdaging	N	Niet in M-D
wandlexcursie Broekpolder	1	0				1	
Maasland/Vlaardingen							
weipoort zoeterwoude	0	1				1	
Westduinpark	0	0	0	1		1	
Zandlichaam A4 (Zouteveensepolder)	0	0	0	1		1	
Zouteveensepolder	1	0				1	
Zuid-Holland	0	1				1	1
zuidkoop de lier	0	1				1	
zuid-limburg	1	0				1	1
Zuidplaspolder	0	1				1	
de 7 geiten H'dijk	0	2				2	
delft, wat drinken en wandelen in het centrum,	2	0				2	
fietsen en/of wandelen omgeving Woudweg	1	1				2	
fietspad langs de kandelaar tot delft en terg via de harreweg	0	0	0	0	2	2	
golfbaan	1	0			1	2	
groenchart	1	1				2	1
Hertenkamp	1	0		1		2	
ijsje halen, lunch in den hoorn	2	0		0		2	
Kerkpoldergebied	2	0				2	
Kethel/Kandelaar	1	1				2	
krimpener hout	1	1				2	1
Landgoed Dorrepaal	0	0	1	1		2	
langs de Meije	0	1	1			2	
langs de waterweg	2	0				2	
Limburg	0	0	2			2	1
Meer en Bos Den Haag	1	1				2	
Nijverdaal, Holterberg	0	1	1			2	1
Oeverbos Vlaardingen/Maassluis	0	2				2	
oostvoorne	0	1	1			2	1
richting Schiedam	0	0	0	1	1	2	
Rockanje	0	1			1	2	1
rondje wandelen vanuit schipluiden	1	0		1		2	
Rottmeren in Bleiswijk	1	0			1	2	
scheveningen haven en strand	1	1				2	
terrasje in Schipluiden	2	0				2	
Tramstation museum Schipluiden	0	0	2			2	
verspreid door heel nederland	0	1	1			2	1
vliet (fietsen)	0	2				2	
Volksbos	0	0	0	2		2	
Westland museum	0	0	2			2	
wollebrand	0	2				2	
Zegerplas Alphen	1	1				2	1
zuiderpark den haag	1	1				2	
bieslandsebos delft	1	0			2	3	
bossen wassenaar	0	1	1	1		3	
buitenpark Zoetermeer	1	1	1			3	
cafe vlietzicht	3	0				3	
De heemtuint in Vlaardingen West +	0	0	2	1		3	
elsenburgerbos	0	1		1	1	3	

Gebied/locatie	Gezelligheid	Tussen uit	Interesse	Opgaan	Uitdaging	N	Niet in M-D
hoek van holland	0	1		1	1	3	
Hoge/lage bergsche bos	1	1			1	3	
kijkduin	0	3				3	
kralingse bos	2	1				3	
landgoedernroute wassenaar	0	1	1	1		3	
langs de VL vaart	0	1		1	1	3	
Maasland	0	2		1		3	
Maasland, museum De Schilpen	1	0	2			3	
natuurgebieden	2	1				3	1
Nootdorpseplassen	1	0		2		3	
park kerkpolder	1	0	1	1		3	
reigersbergen	0	1	1	1		3	
Rietputten Maassluis	1	0		2		3	
SBB en Natuurmonumenten	0	1	1	1		3	1
sluis	0	1	1	1		3	
't Woud - café De Hooiberg	3	0				3	
Ternellaplas oostvoorne	0	1	1	1		3	1
utrechtse heuvelrug	1	0	2			3	1
via hof van delftpark delft/den hoorn	1	2				3	
voornse duin	1	1	1			3	1
Westland	1	1			1	3	
wijnboerderij	1	1	1			3	
Wilhelmina park Rijswijk	1	1			1	3	
De gedeelten die grenzen aan de zuid-kant van delft (tanthof)	0	1		2	1	4	
Duinen en strand Kijkduin	3	0			1	4	
Duinfietspad tussen H.v.H. en Wassenaar	0	0	0	0	4	4	
fietsen	3	1				4	
Fietsen/wandelen langs de Rotte en koffie bij de tentjes daar aangelegd	2	1			1	4	
het hele gebied tussen Vlaardingen	1	1	1	1		4	
krekengebiedje noordeindseweg en omgeving (Bieslandse bos)	1	1	1	1		4	
Nieuwkoopse plassen	1	1	1	1		4	1
Sorghvliet (Jacob Cats)	0	2	1	1		4	
strand bij Monster/'s-Gravenzande	0	0	2	2		4	
Vlietlanden bij Vlaardingen	0	0	0	4		4	
Zuidbuurt	2	0		1	1	4	
Aalkeetbuitenpolder	1	1	1	2		5	
Heel Midden-Delfland gebied op Midden-Delfland Dag (diverse activiteiten)	1	0	1	2	1	5	
ockenburg	2	0	2		1	5	
papaver delft	1	0	2	2		5	
Recreatie gebied "Solleveld"	0	2	1	2		5	
schipluiden	2	3				5	
t woudt	1	3			1	5	
veluwe	2	1	2			5	1
Westerpark in Zoetermeer	2	1	1		1	5	
Hodenpijl	3	0	3			6	
Landgoed Te Werve Rijswijk	0	2	1	2	1	6	
polders Z-H	0	2	2	1	1	6	1
uithof den haag	3	0	1	1	1	6	

Gebied/locatie	Gezelligheid	Tussen uit	Interesse	Opgaan	Uitdaging	N	Niet in M-D
botanische tuin papilion delft TU			7			7	
Duingebieden	0	0	2	3	2	7	
madensteijn denhaag	4	0	1	1	1	7	
Ackerdijkse plassen	0	0	2	3	3	8	
Kijfhoek bierlap	1	1	2	4		8	
wandelen in heel Midden-Delfland	4	0	1	2	1	8	
Woudse polder	0	2	2	2	2	8	
De Dobbeplass /Nootdorp	3	0	1	3	2	9	
De Zweth	0	3	2	2	2	9	
waterleidingduinen Den Haag tot Katwijk	1	3	3	2		9	
Kraaiennest/ de Lier	1	2	2	3	2	10	
staelduinsebos Hoek van Holland	2	2	4	2		10	
commandeurspolder/duifpolder	3	4		1	3	11	
de Horsten	2	5	2	2		11	
Broekpolder	3	6		1	2	12	
fietsen of wandelen in geheel midden-delfland	2	7			3	12	
Vlietlanden	4	5	5			14	
zwemplas Krabbeplass	6	6	1	1		14	
poldergebied Schipluiden tot Maassluis	1	3	4	5	4	17	
Bali	3	3	4	4	4	18	
abtsvoudebos	5	4	4	3	3	19	
Strand	3	10		1	5	19	
Meijendel	4	10	5	4	3	26	
Fietsen in Midden-Delfland	12	5	2	2	8	29	
Delfse Hout	11	10	3	6	9	39	
Totaal	202	190	133	128	108	761	55
Percentage	0.27	0.25	0.17	0.17	0.14		

Bijlage 5 Redenen bij de foto

De volgende redenen zijn door de respondenten opgeschreven bij de foto's met de verschillende belevingssferen. Kernwoorden en elementen zijn onderstreept.

Redenen bij motief "Gezelligheid" en de daarbij behorende belevingssfeer:

- met het hele gezin een lang weekend er op uit
- stil genieten van een tocht langs herten in het wild
- wat is er leuker dan gezamenlijk een terrasje pikken
- voorpret voor een dagje varen in Midden-Delfland
- gezelligheid met vrienden. Open tuinen dag in Delft
- wandeling met vrienden Pietersberg Maastricht. Koffietijd
- fietspaden los van autoweg. Prettig met kinderen
- met het gezin even wandelen zoals hier in de Japanse tuin in Clingendael
- een gezellige decemberdag. Links een geriefhoutbosje en rechts een oprijlaan met knotwilgen
- tijdens een wandeling is een gezellig pannenkoekrestaurantje een welkome uitrustplaats
- boerengolf is erg leuk, maar ook wel spannend tussen de koeien
- het varende corso wat door het Delfland vaart is zeker een element van lekker in de zon zitten en een wijntje drinken. Je hoeft alleen maar te zitten en te kijken.
- Delft is de gezelligste stad om een terrasje te pakken
- Buiten genieten
- De fluisterboot biedt geïnteresseerden een mooie gelegenheid kennis te maken met het natuur- en recreatiegebied De Vlietlanden
- Vanuit een deel van Midden-Delfland heeft men zicht op de kerktorens van Delft
- Ommetje in Hoenderloo
- Corso. Leuk dat dit door onze stad Delft komt
- Kasteel Groeneveld in Baarn. Hier is het heerlijk wandelen in de tuin of er omheen, het kasteel zelf, een restaurantje, en mijn favoriet: de appelgaarde en moestuinen. Heel vermakelijk, informatief en lekker
- Fietsen door gebieden met een wijds uitzicht zoals Midden-Delfland en de Z-H polders
- Met de fiets genieten van het open landschap
- Maar vooral geen massa's mensen en geen files op (fiets)paden
- Het is leuk om met meerdere mensen de omgeving te verkennen en wat je ziet en hoort te delen met elkaar
- Delftse Hout. De rust en stilte is hier ook nog te vinden vlak bij de stad
- Fietsen door gebieden van Nederland met de knooppuntenroutes
- Samen er op uit
- Er op uit in het bos met het gezin. Kinderen kunnen rennen en lekker struinen door het bos. Het bos is rustig en rustgevend. Je hoort de vogels fluiten
- Er op uit met gezin/familie in het bos en/of open omgeving. Lekker struinen over bospaadjes. Kinderen kunnen lekker rennen
- Deze foto heb ik gekozen omdat het gezellig is om met een excursiegroep even ergens neer te strijken voor een praatje en een drankje

- Dieren in het "wild" bekijken in gebieden van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten
- Dorpjes met unieke authenticiteit in de buurt en ook open en toegankelijk
- Laatst ben ik met mijn verjaardag naar theetuin de Horsten gegaan in Wassenaar. Wij zaten met een grote groep midden voor aan de grote tafel. Het was zo gezellig dat we vergeten zijn een foto te nemen. Vandaar dit printje van de website
- Portugal 2006. Op een terrasje uitrusten van bezienswaardigheden bekijken en even bijkletsen
- Een bezoek aan een pannenkoekenhuis ervaar ik als een prettige afsluiting van een heerlijke wandeling met elkaar in het bos
- Gezellig sfeer van sterk cultuur(park)landschap. Opname in wijkparkje in Rijswijk
- Een wandeling of fietstochtje in combinatie met een drankje op een gezellig zonnig terras met mooi uitzicht voor een lekker middagje weg dicht bij huis
- Zomaar een boom met parasieten in Alexanderpolder. Ook in de stad is er natuur, helaas te weinig
- Sfeer van in zekere mate cultuurlandschap zoals bij sprengen in gebied waterleidingduinen (opname in wijkparkje in Rijswijk)
- Heemtuin Vlaardingen west. Zo'n insectenhuis brengt mij op ideeën
- Met familie de natuur intrekken en dan heerlijk aan de Krabbeplas wat zitten praten en lezen en genieten van de ruimte aan de plas.

Redenen bij motief "Even tussen uit" en de daarbij behorende belevingssfeer:

- of het nu mooi weer is somber en mistig. Midden-Delfland is altijd genieten. Stevige wandeling langs de Vliet en alle stress is verdwenen.
- Alleen maar groen=natuur
- Heerlijk wandelen op de hei met kleinkind
- Het is nauwelijks voorstelbaar dat je middenin een stedelijke agglomeratie dit soort plekjes (het is de Vlaardingenvaart) hebt.
- Pieterpad in Zuid Limburg. Onbekommerd met rugzak, elke dag verder en steeds nieuw onderdak. Geen zorgen. Alles in die ene rugzak.
- Relaxen op Texel. Strandwandeling
- Het hoeft geen strandweer te zijn om van de natuur te genieten. Juist bijzondere (wolken)luchten zijn bij ons erg gewild, helemaal als die zich boven een mooi weids landschap ophouden. Dit is het Dwingelder Veld, waar je uren kunt ronddwalen, en juist in de herfst en de winter de kleuren zo mooi (warm) zijn.
- De tweede keer dat we het Krijtlandpad liepen, in Zuid-Limburg. Schitterend landschap, zgn holle wegen, en een foto voor de bloeiende kamperfoelie, waar we nooit langs kunnen lopen zonder even te ruiken.
- Echt weidegebied liever dan nieuw bedachte recreatieterreinen met aanplant.
- Hier vergeet je dat de stad maar een kwartiertje fietsen verderop is.
- Genieten van het landschap
- De natuur zien veranderen door het jaar heen
- Vergezicht
- Gras en bloempjes
- Een stukje Nederland
- Dood en leven

- De ruimte/rust
- Heerlijk Holland
- Even uitrusten
- Het varende corso is een jaarlijkse happening die voor heel veel toeschouwers langs de waterkant zorgt
- Stilte en rust
- Zo rustig.
- Heerlijk wandelen en fietsen in Midden Delfland. De Woudse Polder is als het ware onze achtertuin. Het hele jaar door geniet ik van dit landschap, met zijn planten en dieren. Zo dicht bij huis om even tot rust te komen ; even de zinnen verzetten ; even een moment voor jezelf.
- De boot biedt ook vele mogelijkheden om erop uit te gaan en de batterij weer op te laden. Een van die mogelijkheden is de boot voor anker te leggen. Bij mooi en rustig weer kun je dan al zwemmend jezelf ontspannen.
- kasteel broekhuijzen. Stiekem dacht ik: hier zou ik wel willen wonen
- Heerlijk om af en toe even alleen te genieten van de natuur, de stilte en het nog weidse landschap van Midden-Delfland
- rust, ruimte weids uitzicht
- rust
- je even boerin voelen met kippen om je heen
- Open omgeving met dijkje, bomen en groen en water. Heerlijk om 's avonds te wandelen
- Omgeving van een grootschalig parklandschap waar de seizoenen (herfst in dit geval) zo duidelijk 'voelbaar' zijn (en te ruiken)
- parkje vlak bij ons huis met gras en dieren en bomen. Heerlijk om 's avonds te wandelen
- Heemtuin Vlaardingen west. Hier kom ik vaak met mijn vriend
- Dieren in het "wild" bekijken in gebieden van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten
- Haagse Beek, dicht bij huis even een ommetje om bij te tanken. Korte wandelingen in een stadspark, met voldoende openheid/natuur om van te genieten. Ockenburg: stukje oud binnenduinbos vlak bij huis
- In een open en groen Nederland woont iedereen op loopafstand van de natuur
- Twee foto's van mijn favoriete wandelgebied. Je hebt er een speciale kaart voor nodig. Het is er extreem rustig. Alleen de omgeving, de wind, meestal zie ik een vos of ree, roofvogel of de paarden. Je bent hier echt weg van de rest van de wereld. Je kunt zelfs verdwalen als je op onderzoek uitgaat weg van de paden
- Tot rust kom ik het beste op het bankje bij het kerkje van 't Woudt en bij de pas gerestaureerde kerk Hodenpijl bij Schipluiden
- Afwisseling van ruim duinlandschap en zee
- Een dag samen naar het bos. Even in een andere wereld, vooral als je verder weinig tot niemand anders tegen komt, ervaar ik dat sterk. Dat je je samen alleen waant in het bos. Het geruis van de bladeren, het gezang van de vogels, de geur van het bos. Het werkt voor mij zeer verkwikkend. En als er dan ook nog wild, een bijzondere vogel of prachtige paddenstoel tegenkomt is dat een o zo mooi extraatje.
- Rust, stilte, afwisseling, bos, beslotenheid

- wat is er fijner dan een weiland waar je nog in alle rust kunt genieten van rennende lammetjes en spelende hazen. Laten we dat beschermen.
- De Delftlandhoeve tijdens fietstocht op de Middendelflanddag. Heerlijk al die biologische producten
- Fietsen door gebieden van Nederland met de knooppuntenroutes
- Genieten van een bosrijke omgeving en opgaan in de natuur, fietsend en/of wandelend
- heerlijk vind ik het om uit te waaien langs het strand. Ook als het wat drukker is met mensen op het strand ervaar ik er rust, door de weidsheid, de geluiden van de zee en de wind. Een frisse wind door mijn hoofd en ik ben weer klaar voor de nieuwe week.
- Zo zie ik Midden Delfland graag
- Op het water tot rust komen. Zeilen is daarvoor het summum

Redenen bij motief “Interesse” en de daarbij behorende belevings sfeer:

- de huidige Schaaapweimolen dateert van 1826 en is verplaatst vanwege de A4. Regelmatig kun je er in.
- Het varen biedt natuurlijk vele mogelijkheden om van alles te leren, over zeiltechniek, navigatie, het weer, reglementen, vaarpraktijk e.d. Met deze foto heb ik getracht daar een voorbeeld van te geven.
- De ruïne Valkenburg beklimmen en bekijken
- Met het hele gezin een eekhoorn-route door het bos
- Oostpoort, Delft daterend uit 1400, torens uit 1514 met redelijk intacte waterpoort
- In het centrum van Schipluiden lijkt te tijd te hebben stilgestaan
- Nollenproject Den Helder. Geweldig gelegen in duingebied. Rondleiding perfect. Kunst en natuur ineen.
- De slufter op Texel
- Een mooie wandeling bij het Kootwijkerzand. De heide bloede daar vorig jaar prachtig (en ook heel vroeg). Tegelijkertijd ook even naar radio Kootwijk gelopen. Indrukwekkende architectuur, bijzondere geschiedenis (“hallo, hier Bandoeng”)
- Behoud historische industriële resten ook in natuurgebied. Ze horen erbij.
- Boomgaard bij Schipluiden
- Zoekplaatje. Halsbandparkiet in zoete kers.
- Welke vlinder is dit? Het bleek de zomergeneratie van het landkaartje te zijn.
- Excursies over cultuurhistorische onderwerpen zijn erg leuk om bij te wonen
- Midden-Delfland is een uitstekend gebied om een stevige fietstocht te maken.
- Een excursie naar een boerderij is leuk en leerzaam.
- Op deze Midden-Delflanddag valt er veel kennis te vergaren over het gebied. De medewerker van de gemeente staat de geïnteresseerde te woord
- Dit plaatje (het ontdekken waard) geeft in een oogopslag weer wat er bedoeld wordt met dit motief. En na een fietstocht is het heerlijk wat bijkleuren in de najaarszon.
- 2x Nieuwsgierig
- Diverse informatie in de Woudse polder voor wandelaars en fietsers. Altijd handig en leerzaam om er wat over te lezen.
- Een mooie wandeling in de Alblasserwaard. Dit langwerpige gebouwtje waar we voor staan werd vroege gebruikt om reservemolenwieken in op te slaan.

Als er veel werk was (water 'uitslaan') en een wiek raakte defect, dan was er geen tijd om een nieuwe aan te voeren of zelfs te laten maken.

- Welke dieren en bloemen zijn er in het bos en omgeving
- Dit is de stilte en bloemen en planten van Hodenpijl buiten.
- Tussen Den Hoorn en Schipluiden. Ik hou ontzettende van bloemen
- Hoe is het landschap ontstaan bv van nationale parken
- Een heel stuk ruiger en imposanter dan Midden-Delfland. Dartmoor, waar ik een pelgrimage mee mocht maken en heel veel interessante en bijzondere ervaringen mee mocht maken
- Dieren in het 'wild' bekijken in de gebieden van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten
- Leren door vooral zelf te ontdekken, niet in grote groepen
- Waterduingebied Amsterdam. Ik ben hiernaartoe gegaan omdat er veel herten zouden zijn; en heb genoten van landschap, inrichting landschap, de mensen die daar ook waren en meegenoten, de herten, informatiecentrum
- In duingebied soms verrassende vegetatie van o.a. paddestoelen
- Af en toe met een groep struinen in de natuur. Toevallig was ik deze keer zelf de gids, maar ik loop graag af en toe mee om van anderen nieuwe dingen te leren.
- IVN natuurexcursies
- Als ik een gebied bezoek, vind ik het leuk om ter plaatse te worden geinformeerd over de flora, fauna en cultuur. Als ik een informatiepaneel in zicht krijg tijdens een wandeling of fietstocht, wil ik graag even voor stilstaan. Het geeft voor mij een extra dimensie aan de verkenning van een gebied
- Natuur en cultuur komen mooi samen bij de molens van Midden-delfland. De molen Groeneveld is voor mij de ultieme molen, met op de molendag uitleg van een 85 jarige vrouw die in de molen geboren is in de baby-bedstee.
- Weidegebied in Westland met verschillende cultuurhistorische kernen met hun eigen, interessante geschiedenis
- In Midden-Delfland lopen de koeien 's zomers buiten. Dat is door de boeren afgesproken.
- Aandacht voor cultureel erfgoed vind ik van groot belang. Ik vind een wandel- of fietsroute vaak nog interessanter als er naast flora en fauna ook aandacht wordt geschonken aan cultureel erfgoed. Het geeft een route meer afwisseling
- Fietsen en bezoeken van cultuurhistorische objecten. Terug in de geschiedenis
- Genieten van een bosrijke omgeving en opgaan in de natuur, fietsend en/of wandelend

Redenen bij motief “Opgaan in planten- en dieren wereld” en de daarbij behorende belevingssfeer:

- Lopen langs het strand en genieten van de zee en de wind. Vogels gadeslaan, schelpen, de duinen, zien wat er ligt aangespoeld zoals: skeletjes van stekelhuidigen op het strand.
- Met kleinkinderen naar de kinderboerderij
- Dierensporen zoeken
- Pyreneeën. Schapen en gieren in de wei. Ook veel gieren in de lucht. Spectaculaire stille natuur.

- Kew gardens. December 2007. Planten- en dieren wereld geordend.
- Voetpaden door het land geven extra gevoel van vrijheid
- Op het water, heerlijk om je hoofd leeg te maken
- Oeverranden zijn mooie biotopen om inventarisaties te doen. Hier o.a. de gele lis en de valeriaan.
- Mantelzoomen zijn interessante biotopen om aan natuurstudie te doen o.a. hop en echte koekoeksbloem
- Genieten van meer variatie in bloemen en planten
- Genieten van vogels
- Bewuster om me heen kijken en fijn bezig met fotograferen.
- Soms ben je letterlijk heel dicht bij de natuur om je mooiste foto te maken, hier van een vlinder
- Lopen over dijken en kades is vaak heel bijzonder en je waant je dan even in een andere wereld
- Elke keer weer is de zonopgang een feest. En of ik nu speciaal daarvoor de polder inga of op mijn fiets naar mijn werk zit. Ik neem de tijd om er volledig in op te gaan.
- Honderden vogels zie in de wintermaanden boven de weilanden van het Midden-Delfland en daar zitten heel veel verschillende soorten bij. Op de achtergrond de Waterweg maar het stoort niet.
- Deze foto geeft mooi beeld van de Vlaardingervaart met op de achtergrond het bos van de Broekpolder.
- Prachtig gezicht op de vaart richting Maasland; mooi om langs te wandelen.
- Ook in de winter biedt het gebied Holierhoek volop mogelijkheid om van het landschap te genieten.
- Aan de noordkant van de Ackerdijkse Plassen staat een uitkijktoren (zie het cirkeltje). Het stelt weinig voor, hooguit een meter of drie, maar het is net genoeg om wat overzicht te hebben. Maar het mooiste is niet het vergezicht, maar het feit dat je, als naar beneden kijkt, veel beter tot op de bodem van de sloot kunt kijken dan wanneer je gewoon langs de kant staat. Ooit zagen we hoe daar een snoek roerloos lag te wachten op een argeloos voorbijzwemmend visje, dat vervolgens met veel gespetter werd verschalkt. Ook het kijken naar de libelles (ook met de verrekijker) is hier een waar genot.
- Vogels kijken bezuiden het Virulypad (Noordkade). Ten zuiden van het Virulypad is een mooi gebiedje gerealiseerd. Op de plek die op de foto is aangegeven (roze dot met pijl voor de favoriete kijkrichting) gaan we altijd kijken naar de lepelaars die daar komen fourageren
- Op het water ben je ook in de natuur. Soms kom je daardoor in aanraking met vooral dieren. Deze duif streek vlak voor een zwaar weer op de fokkeschoot neer. Zo trok hij natuurlijk onze aandacht.
- Haagse parken: 's winters prachtig silhouetten van oude bomen en oude lanen. In de lente vogelzang en stinzenplanten. 's zomers bloeiende struiken, zoemende insecten. Herfst, vruchten, paddestoelen en (trek)vogels. Madestein: elk jaargetijde wel wat te beleven
- Zulke reuzen zie je bij Vlaardingingen en Delfland maar zelden. Kasteel Broekhuyzen (hardstikke mooi)
- Ontdekken hoe soms wilde planten ook in gecultiveerde omstandigheden terug komen

- Samen met mijn kleinzoon van 4 jaar met een vergrootglas naar de mieren kijken en met de verrekijker bij de kijkmuur naar de aalscholvers in het duingebied van Solleveld. We hebben daar ook een keer een vosje gezien
- Close-up van een wespennest
- Samen in de vroege ochtendschemer het bos in om wild te spotten. De spanning die ik voel als ik merk dat we waarschijnlijk wat op het spoor zijn. De verrukking vervolgens om ze vlak voor me te zien fourageren zonder dat ze ons in de gaten hebben. Momenten die ik nooit zal vergeten. Het is het vroege opstaan meer dan waard geweest
- Genieten van een prachtige zonsondergang
- Samen struinen in de natuur. Genieten van onverwachte mooie dingen. Samen delen. Daarom deze foto
- De reden dat ik deze foto hierbij heb uitgezocht is dat ik het liefst niet over gebaande wegen loop, geen asfalt dus. Valt in Midden-Delfland niet mee. Maar hoe ruiger, hoe liever. Daarbij fotograferen en (indien nodig) opzoeken.
- Dieren in het 'wild' bekijken in de gebieden van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten
- Koeien in de wei, niet op stal
- Details van de natuur, daar kan ik volledig in opgaan. Zoals bijvoorbeeld het korstmos op bovenstaande illustratie. Ik vind het ook ontzettend leuk om details vast te leggen op foto. Bij thuiskomst wil het nog wel eens gebeuren dat ik de boeken in duik om nader uit te zoeken wat het nu precies was, wat ik heb waargenomen. Op die manier de natuur beleven doe ik meestal alleen met gelijkgestemden. Wel heb ik gemerkt dat degenen die de natuur niet beleven op de manier zoals ik die beleef, het toch vaak leuk vinden als ik ze wijs op de dingen die we tegen komen tijdens een tocht.
- In herfst vaak de verwachte webstructuren die uitnodigen tot nadere beschouwing.
- Een gevelde reus waar ik een heel speciaal gevoel bij kreeg.
- En natuurlijk, de motieven overlappen elkaar: buiten, ruimte, stilte, vergezichten, vogelgeluiden, geritsel in en van het bos
- Verkavelingsgebied in omgeving Rijswijk, waar klassieke knotwilgen en kleine slootjes uitnodigen tot nadere beschouwing
- Wij stampen niet overal overheen, en schenken ook aandacht aan de kleine bewoners op deze aardbol.
- Geheel los en verwijderd van de bewoonde wereld. Een heel landschap dat niet is verrommeld of versnipperd

Redenen bij motief “Fysieke uitdaging” en de daarbij behorende belevings sfeer:

- Genieten van wadlopen langs de Friese kust: over het wad en door geulen. Luisterend naar de uitleg van een gids over het leven op het wad. Goed om zo in beweging te zijn.
- Af en toe uitrusten en je gelijk over laten zetten
- Tocht naar Compostela. Eigenlijk vallen alle 5 items hieronder. Maar fysieke uitdaging is aanzienlijk.
- Regen in Zuid Frankrijk. Veel modder op de wegen, geen uitzicht. Toch moet je door; de volgende slaappleats is nog ver weg en hopelijk is daar nog plaats.

- wekelijks een stevige wandeling maken door Midden-Delfland met anderen is sportief en recreatief
- kanoën is voor mij de uitdaging. Veel en rustig water, in de stilte. Deze kanoer geeft perfect dat gevoel weer.
- Alles kan en mag je doen in Midden-Delfland. Fietsen, skeeleren voor jong en oud. En velen doen dat ook graag. Dat geeft deze foto weer.
- Beloning na de klim
- In Midden-Delfland zijn 3 golfbanen gelegen.
- Samen met vrienden heerlijk wandelen in de bergen, in dit geval Noord-Italië. Soms best een hele sjuw om boven te komen; maar de beloning van de voldoening en het uitzicht is altijd weer groot.
- Een weekje vrij. Daarom de fietsen gepakt, en in vijf dagen via de (alternatieve) St. Jacobsroute naar Parijs gefietst. Daar twee dagen rondgewandeld en met de trein weer terug. Hier zijn we nog maar net begonnen, en passeren we Kinderdijk.
- Zeilen is ook sportief bezig zijn. Dat drukt deze foto uit.
- Op de piste bij Bad Kleinkirchheim
- Met een groepje vrienden verdwalen en een uitweg zoeken in bijna onbetreden gebieden, gecombineerd aan een forse wandeling. Heerlijke spanning gecombineerd met een fikse wandeling
- groene omgeving is decor
- Fietsen doe ik ook graag. Met de wind in de rug door de duinen naar Zandvoort en dan terug met de trein naar Den Haag. Of tegen de wind in langs de nieuwe waterweg. Met aan de overkant het Botleek gebied en bij Hoek van Holland de Maeslandkering. Dat is weer een heel andere natuur beleving en een fysiek uitdaging
- Wandelen in bos en open omgeving met leuke paden
- Bijna zonsopgang in een bos ergens in Nederland. Ik houd heel veel van het bos
- U zou het niet zeggen, maar dit is midden in Vlaardingen, de insulindesingel
- Om uit te rusten. Op Hodenpijl Schipluiden. Hier kun je de stilte voelen.
- Delft Den Hoorn. Dit is vlak bij ons huis waaruit de fietstochten naar Midden-Delfland beginnen.
- Het allerfijnste vind ik wandelen en fietsen. Deze foto is met een groepje de kerkpolder wandeling maken. In de verte het kerkje Hodenpijl
- Ook hier daagt de ruimte en het 'primitieve' landschap uit tot fysieke prestaties of simpelweg struinen door de duinen en over het strand (Waddeneilanden)
- Deze foto gekozen omdat veel mensen in Midden-Delfland willen recreëren zoals deze meiden. Dus behalve gras- en struipaden ook (beperkt) asfalt voor de liefhebbers
- Fietsen en wandelen in open omgeving met weilanden, dieren, huizen
- Geen extreme inspanning, maar vooral genieten van beweging
- Het hele gebied is gelukkig nog groot genoeg om de wandelaars, fietsers, roeiers, schaatsers enz enz tevreden te kunnen stellen. Deze foto omdat het op een heel simpele manier genieten kan zijn
- Bij langlaufen ben ik sportief bezig, maar zodanig dat ik toch ook nog voldoende kan opnemen van de omgeving. Helaas kan ik dit maar weinig in eigen land doen.

- Ik houd van wandelvakanties en van het maken van lange wandeltochten tijdens vakanties waarin ook ruimte is voor andere bezigheden. De hele dag op pad met eten en drinken in de rugzak. Naast de behoorlijke afstand die wordt afgelegd, zijn wat uitdagingen onderweg altijd welkom. Zoals een steile beklimming en barrières die overbrugd moeten worden. De omgeving waarin dit zich afspeelt maakt het tot een zeer prettige inspannende ontspanning
- De ruimte van het Hollandse landschap daagt uit (onder alle weersomstandigheden) tot fysieke inspanningen (bv Nordic walking, fietsen, hardlopen, wandelen)

Bijlage 6 Opmerkingen van de respondenten bij de filmpjes

Opmerkingen bij het filmpje "Gezelligheid"

de tekst klinkt aanlokkelijker dan het filmpje zelf, ik denk dat de horeca geluiden me teveel naar mijn zin aan een (te) grootschalig horeca doet denken.
met (jonge) kinderen is dit denk ik ideaal. voor de rustzoeker en de natuurgenieter lijkt het hierd alleen voor wandelaars
leuk voor een familie/vrienden uitje
na een aantrekkelijke wandeling door de rietlanden volgt een onaantrekkelijk mensenmassa die met veel lawaai gezellig zitten te zijn, doe dat in de stad. Bij buiten hoort rust.
Het ziet er heel gezellig uit, leuk voor een familie-uitje o.i.d., maar past niet helemaal bij mijn doel, nl. "even weg om de batterij op te laden"
Geschikt om heen te gaan met kinderen om hen wat over de natuur te leren, voor hen is het circus na afloop belangrijk.
Alles is te kunstmatig
Op drukke dagen onaantrekkelijk door massa publiek op concentratiepunten. Maar op dagen met minder goed weer en buiten de seizoenen waarschijnlijk wel aantrekkelijk.
Filmpje 1 is een kolfje naar m'n hand. Het nodigt inderdaad uit tot het maken van zo'n wandeling !!
Waar was het ook al weer ? En, is het met openbaar vervoer te bere
Natuurlijk is het bijzonder om door zo'n gebied te kunnen lopen, dus in dat opzicht is het filmpje wel leuk, vooral als er een mogelijkheid is om van het pad af te wijken, met het risico op een paar natte voeten. Ik moet er alleen niet aan denken dat zo
Het pad leek me heel leuk, het restaurant veel te commercieel en op het grote publiek gericht voor een echte natuur/cultuur beleving
Goede combinatie van ontspannen, bewegen, educatie over waternatuur en recreatie in het restaurant.
Weinig variatie aan echt natuur o.a. vogels enz. te zien!
niet iets waar mijn voorkeur van buiten zijn naar uitgaat
De hoogte van het NAP-restaurant is nogal storend in het horizonbeeld. Idee van NAP-restaurant is zeer aantrekkelijk, maar dan aan de randen van het gebied/recreatiezone.

Opmerkingen bij het filmpje "Tussen uit"

wat ik mis in dit gebied is wat ruigheid, het ziet er nog erg aangelegd uit, als het wat speelser zou zijn dan zou het (wat mij betreft) nog beter zijn om te onthaasten en te ontspannen.
wat uitgestrekt "veld" erbij zou ook leuk zijn (is er wel in waar d
afgrijselijk led-verlichting, laat het aub gewoon donker worden. dit breekt het natuurgevoel volledig af
weinig overzicht waar je bent-verdwalen?
De ledverlichting staat me heel erg tegen.
Het filmpje sluit wel aan bij mijn motief, maar ik zou een iets minder gekunstelde omgeving prefereren.
Een honden uitlaat filmpje of iets voor de jogger.
Past beter voor ons dan filmpje 1, maar lijkt toch nog iets kunstmatigs te hebben door de ledverlichting
Rustig en gevarieerd.
Heerlijk weg zijn uit die stad. Lekker rustig fietsen ergens in Nederland. DIT ! nodigt uit tot recreatie. Hiermee kan ik de batterij opladen. Overigens, als wij (gezin) op vakantie gaan gaan we juist zulke trips doen. Sportief? Nee, dat ben ik niet m
Als ik de beelden zie, zou ik daar best graag willen lopen, maar het is me toch allemaal net even te gladjes. Teveel keurig aangelegde paden, dus niet echt de natuurbeleving zoals ik die graag zie en wil ervaren.
Heeft veel van een prettig park, wat minder van natuurbeleving, doordat het zo 'beheerd' overkomt
Ik zie geen relatie tussen de vooraangaande tekst en het filmpje en heb dan moeite om de vragen te beantwoorden.
Echte natuurbeleving met soortenrijkdom of toch meer een gecultiveerde streek goed voor de stedeling. vooral voor recreatie???

Wat me aanspreekt in dit filmpje is de nabijheid van de stad. Je hoeft niet eerst te reizen om even buiten te zijn. Nadeel vind ik het parkachtige, nieuw-bedachte aan dit filmpje. Dat spreekt mij minder aan. Het oude wijde agrarische land is ook mooi, he
Schemerbeelden mogen wat mij betreft veel minder zijn. Recreatie is voor overdag. Dus ledlampjes zijn voor mij ook zeer overbodig.
Leuk om te joggen voor recreatie ga ik er niet naar toe. wel iets om dan tot rust te komen

Opmerkingen bij het filmpje "Interesse"

eerste indruk toen het filmpje begon, ik is wat bomen, maar die kwamen gelukkig later wel in beeld.
ook leuk voor met gezin, maar ook zonder
te vlak
te vlak
te open gebied
Een kunstmatige installatie in een polderlandschap stoort mij. Als leerobject voor kinderen geschikt, ook om aan buitenlandse gasten wat te laten zien over het "polderen".
leuk om eens een keer naar toe te gaan bv met (fiets)vrienden maar ook met de kleinkinderen. In het laatste geval; hoe goed is deze attractie te bereiken als (klein)kinderen niet graag fietsen?
Erg leuk idee, maar het lijkt me geen punt om meer dan eens te bezoeken
1e bezoek is interessant. Maar als het nieuwe eraf is, zal het me minder boeien.
Nou ja zeg !! Ik woon zelf in Midden-Delfland, maar DIT ken ik niet! Waar is dat dan ?
Jullie moeten eens meer reclame hier over maken ... Maar weer niet teveel, want zo'n plaats kán ook kwetsbaar zijn bij te veel toerisme. Maarre, 't-ziet er leuk uit.
Eigenlijk moet ik gruwelen van zo'n storend overheersend element in het agrarisch landschap.
Wel heel bijzonder zal het uitzicht zijn over het landschap, ook door de manier waarop je die gelegenheid krijgt. Toch maar niet...
een leuk concept, maar de vormgeving van de toren en de wal om het water vond ik niet mooi in het landschap en niet passen bij natuurbeleving. Dat zou me tegenhouden om er heen te gaan/ er naar terug te gaan. Leuk uitje voor als je visite uit een andere s
Het is wel leuk en interessant, maar het ziet er ook erg vlak en open uit. Dan trekt het alleen aan als het echt mooi weer is.
Deze constructie is veel te groot voor deze locatie. Kan wel aantrekkelijk zijn als educatief element indien kleinere opzet (moet niet te hoog boven het maaiveld uitsteken).
Lekker uitwaaien Omgeving is dan wel bepalend Maar nog meer het pad wat gefietst wordt.
Educatie blijft een punt waar je de route op kan bepalen
Er bestaan ideeën over een observatorium voor het landschap/water. Dit idee past daar naadloos in.

Opmerkingen bij het filmpje "Opgaan"

dit filmpje geeft alles wat ik zoek in de natuur
aantrekkelijk gebied
moet wel kunnen roeien/zwemmen
zou geweldig zijn wanneer er goede kanoroutes komen, zonder gemotoriseerde bierdrinkende westlanders.
Heerlijk ontspannen middenin de natuur.
Dit is mijn manier van ontspannen. Op eenzelfde wijze wandelen trekken dito.
Dit past erg bij me!
Wij zijn geen kanoers maar fietsers. Daarom toch wel mooi voor mensen die daarvan houden.
enige voorzieningen zoals prullenbakken lijken me wel nuttig om zwerfafval en daarmee schade aan de omgeving te voorkomen
Lijkt me minder toegankelijk voor publiek, maar daarom wel interessant. Niet voor hoogfrequent bezoek.
Ik wandel liever. Of fiets. Maar varen? No thankx. Jaaaaa, de Biesbosch, da's andere koek.
Overigens daar kán je je laten varen. Vind ik veel leuker, dan zelf doen.
Deze mogelijkheid zal ik niet doen. No way.
Ik ben geen kanoër. Zou het gebied het vroeger wel bezocht hebben.
Perfect!

Heeeeeeeeeerlijk

Evenwicht tussen natuur en recreatie.

Geweldig

Leuk en apart Doe dit soms met de kinderen maar dit vraagt altijd wat planning

Oppassen voor te veel bezoekers!

Opmerkingen bij filmpje “Uitdaging”

vooral het winterdeel vond ik interessant

leuk idee

als kunstschaatsbaan een aardig idee, wel zonde van de natuur die daaraan opgeofferd moet worden
goed idee

Het filmpje is aantrekkelijk maar bij drukte lijkt het me er erg vervelend.

Leuke omgeving om sportief bezig te zijn.

Als aanvulling op het sportveldencomplex wellicht een aantrekkelijke mogelijkheid.

Al ben ik meer een fietser, ik kan me dit wel goed voorstellen!

Voor de liefhebber interessant, maar je kunt er denk ik niet fietsen in de zomer.

Overigens zijn in dit gebied al veel mogelijkheden om te schaatsen, skileren en fietsen, zodat ik me afvraag of dit niet een te kostbare investering is gezien de reeds best

ik zou er zelf geen gebruik van maken, maar het idee vind ik wel leuk

Maakt goed beheer en goede programmering van activiteiten noodzakelijk ivm gemengd gebruik.

Het lijkt wat op de wielersbaan in Lickebaert bij Maassluis.

maar ik heb niets met skeeleren of met schaatsen!

Voor deze activiteiten geen natuurgebied opofferen! Ik krijg een heel onaangenaam gevoel als ik de tekst lees en naar dit filmpje kijk, hoe knap ik ook de combinatie vind het gebruik van de banen voor schaatsen en skeeleren. Deze gebieden zijn in Midde

Dit soort zware recreatie hoort niet in Midden-Delfland!

Heel bijzonder voor mijn kleinkinderen en een genietende opa

Skeelerbaan idee waar veel mensen wellicht behoefte aan hebben. Schaatsbaan komt qua natuurbeleving niet in de buurt van het schaatsen tussen het riet, op de aloude ijsbanen van Kerkpolder en vooral Schipluiden zoals afgelopen winter.

Ik fiets persoonlijk vaak door dit gebied. Dit gebied is een persoonlijk ergernis. Van loslopende honden en moeders met kids en beesten midden op het fietspad. Bij elk normaal onderbouwd commentaar wordt je als fiespad gebruiker nog geschoffeerd ook. Leuk

Prima plan. Doen.

Bijlage 7 Algemene opmerkingen van de respondenten over het onderzoek

Wat mij verbaast is dat u alleen uitgaat van een gezin. Er zijn duizenden alleenstaanden die of alleen of in een groep genieten van de natuur. Zo maken wij in Ommoord ieder jaar de Fietsvierdaagse 55+ die altijd door natuurgebieden gaat.

zo'n stukje in je woonomgeving is wel aantrekkelijk

leuk onderzoek, heb er graag aan meegewerkt, alleen waarvoor hebben we nu de foto's moeten opzoeken en opsturen. Die zie ik nergens in dit verhaal terug.

Ik mis een echt uitdagend landschap maar dat zal wel niet kunnen in midden Delfland. Een leuk onderzoek verder. Varen is tot nu toe het spannendste dat ik in midden Delfland heb gedaan en het stilste daar leent het gebied zich goed voor. Ook wandelen door

Ik vond de enquête een beetje voorspelbaar, in die zin dat de volgorde van de filmpjes paste bij de volgorde "Gezellig samen op stap", "Even weg om de batterij op te laden" etc.

Mooie initiatieven, en een goede weergave van de bedoelingen.

Mis in de filmpjes de mogelijkheden om te wandelen met hond en paard.

"Honden los" gebieden zijn voor veel mensen ook van belang evenals ruitersporen.

Prima onderzoek en ik ben benieuwd naar de resultaten!

Een goed onderzoek naar hoe mensen willen recreëren naar gelang hun tijd en wensen.

Mooie filmpjes. Succes verder.

Graag gedaan. 't-Was leuk.

Best een 'in spannend' onderzoek

Ik vond het heel interessant om te lezen en te zien welke ideeën er allemaal zijn bedacht.

Leuk om hieraan mee te doen.

Een leuke manier om aan een onderzoek mee te doen. Ik hoop dat dit onderzoek ook bijdraagt aan de vorming van een visie en besluitvorming over landschap en recreatie in Midden Delfland.

Complimenten voor het doorzettingsvermogen.

Veel succes gewenst.

Ik had graag meer aandacht in het onderzoek willen zien voor verschillende vormen van extensieve recreatie en educatie.

Bijzonder geïmponeerd door de grote variëteit aan aspecten, waarmee rekening wordt gehouden met velerlei soorten behoefte

Erg leuk om de filmpjes te bekijken, een andere blik op Midden Delfland en het mogelijke ruimtegebruik daar!

Kom zelf vaak in Kijfhoek Bierlap en ook het Wilhelmina park in Rijswijk. Sinds hier door de overheid meer sociale controle is ingevoerd heeft dit het plezier in deze gebieden laten terug komen. Uitlaat service, vandalen en homo ontmoetingsplaatsen hadden d

Hulde aan de onderzoekers. Spannende toekomstbeelden die exact de mogelijkheden van het gebied aangeven. Daarmee moet je meer doen. De boer op dus.

Bijlage 8 Deelnemers workshops

Workshop Beeldmateriaal

Beheerders:

Mevr. M Berndsén	Staatsbosbeheer
Hr. J. Blok	Staatsbosbeheer
Mevr. N. den Boon	Groenservice Zuid-Holland
Mevr. C. Lammerts	Groenservice Zuid-Holland

Landschapsarchitecten:

Mevr. L. Tummers	Dienst Landelijk Gebied
Mevr. R. Groot	Dienst Landelijk Gebied
Hr. M. Nolden	Bureau Freelandchap
Hr. J. Kruit	Alterra
Hr. B. van Rooij	Alterra

Onderzoekers:

Mevr. M. Veer	Dienst Landelijk Gebied
Mevr. T. de Boer	Alterra
Mevr. J. Donders	Alterra
Mevr. M. Brinkhuijsen	Wageningen Universiteit
Hr. M. Goossen	Alterra

Workshop Locaties

Mevr. N. den Boon	Groenservice Zuid-Holland
Mevr. J. van Leeuwen	Staatsbosbeheer
Hr. M. Goossen	Alterra

Bijlage 9 Uitkomsten workshop beeldmateriaal

Gezelligheid

Groep 1

ervaring/samen

Herinnering aan gezelligheid, gekoppeld aan de plek. NB niet herinnering aan plek

Gezelligheid gekoppeld aan motief er (samen) op uit/ samen interesse

Samen iets doen (in de natuur) buiten

Nostalgie – arcadische landschappen

Ervaringen delen – toevallige ontmoeting

Zitten** (horeca) – bankje, terras, bootjes (zeilboot, pondje sloep, corso), wandelen

Stedelijk & landelijk: gezellige plekken (winkels, kroegen, terrassen)

Cultuurlandschap ←→ tuinen

Mooi weer is een voorwaarde!

Discussie

Verzorgd landschap (zorg voor)*

‘voorspelbare’ veiligheid, maar dan op het randje, ‘wilde’ dieren va SBB & boerengolf tussen de koeien

Water(rand)

Kleur – mooi weer

Paden

* De meningen waren verdeeld over wat bedoeld werd met verzorgd landschap: Het gaat in ieder geval niet om aangeharkt landschap, wel dat je kunt zien dat iemand zorg voor het landschap heeft.

**zitten wordt herkend als moment, als bewust punt in de activiteiten, maar ook als activiteit op zich.

Groep 2

In de zon, wijntje drinken, gezelligheid

samen, gezelschap is meest belangrijk. Rest is aankleding

Evenementen en attracties

Zondagmiddagwandeling

Ontmoeten

Wellness

(Soms) mooie omgeving vlakbij

Zowel passief als actief

Activiteiten waarmee je vooral plezier hebt

Eigen sociale groep

Comfort, gemakkelijk begaanbaar, toegankelijk

Veilig

Landschap als mooi decor

Diverse landschappen interessant, - ook bebouwing ook parklandschap

Pleisterplaats, horeca, terrasje -> soms onderweg, soms als enige doel

Theetuin

Luieren

Water

Bootje varen (fluisterbootjes, sloepjes, motorbootjes)

Vooral luieren/zitten en wandelen*

Vermaak

Ook: wel rustige/mooie groene omgeving, maar samen met je eigen sociale groep (familie e.d.)

wandelen, maar in kader van vermaak: rondkuieren/zondagmiddag wandeling

Zowel in drukkere als rustigere gebieden. Mooi weer!

Groep 3

Terrasje

Stadster en wat meer bos

Druk

wel authentiek/ 'oud'

Zonnig

Kletsen

zitten*** → luieren

Delen

de activiteit m.n. op boten

Zitten*** en kijken

Gezellig samen exclusief zijn*

'drankje'

Georganiseerd gezellig**

Gezellig samen rusten / rustmoment

Familie / gezin

Evenementen

Georganiseerde locaties

Commercieel

Producten

Landschap is 'volgend' op sociaal wat primair is

Zekerheid

Doelgericht / arrangement

Stedelijk aspecten, maar ook relatief veel bos (mogelijk als meer intieme ruimte?)

*in groep en in relatieve rust

**georganiseerd karakter:: doelgericht met betrekking tot de plek (bv een café)

***2 manieren van zitten

Er tussen uit

Groep 1

Genieten

Mooi & slecht weer

Zorgen loslaten – ontstressen/ opladen

Elementen ervaren (horen/ruiken/voelen/zien) – seizoenen (cyclus dood & leven)

Minder de plek – meer landschap (divers)

Herhaling – vaker terug naar zelfde 'plekken'

Combinatie van verschillende aspecten -> seizoenen, weertypen

Dichtbij huis & verder weg

Weidsheid – veel luchten (horizon)
Weinig mensen – stil
Mooi licht (ochtend/avond)
Groen (kleur)
Wandelen & fietsen (zeilen zonder motor), schaatsen
Het weer is minder belangrijk

Groep 2
Veel natuur/groen
Weinig stad, zo min mogelijk bebouwing*
Zintuigen prikkelen
Rust – uitrusten
Rust – stilte*
Ruimte ‘van je afkijken’, weidsheid, vergezicht
Landleven (eten uit de omgeving)
Authentiek
Dieren zien (en bloemetjes)
Onverwachte ontmoetingen met de natuur
Agrarisch karakter
Niet te aangeharkt
De elementen voelen, bv ‘uitwaaien’
Iets anders doen dan je normaal doet
Een andere wereld verrassend dichtbij
Onbekommerd, geen zorgen
‘op pad’, in beweging
Natuur beleven, seizoenen beleven
Evenement (corso)
Informeel, niet bedacht (bv onverharde paden)
Ergens naar toe kunnen
Bos
Weg van de wereld
Afwisseling
Mooie plekken
Mooi licht en mooie luchten, maar ook mist en storm
Zowel alleen als samen
Water
’s avonds even wandelen (dichtbij) **

*rust in de vorm van stilte

**niet spectaculair, om de hoek s’avonds even wandelen/ weer van alle seizoenen
wat ruiger dan bij motief ‘gezelligheid’, niet te aangeharkt

Groep 3
Heerlijk genieten
Persoonsgerelateerde landschappen
Batterij opladen
voorkeuren
Uitzicht

Even in een andere wereld zijn
Water = rust
Tijdspannen: 1 uur – tijdloos
Verwikkend
Meer wijsheid dan beslotenheid
'samen alleen'
'Groen' = natuurlijk decor
niemand anders tegenkomen -> illusie is genoeg
sneeuw
'decor'= afdoende
(extreem) rust(ig)
herhaalbezoek/vaak
Weg kijken/ horizon / kijklandschap
Je hoeft niet te zien.....kijken is genoeg
Natuurelementen / stemmingssubjectief
voelen/ervaring
herkenbaarheid
Stilte
Korte afstand
Contrastrijk met eigen omgeving
Fietsen/wandelen
Zittend
Stationair
Seizoensbeleving
Ideaal
Rustplekken

Interesse

Groep 1
Dieren & Planten, natuur
Boerenleven
Cultuurhistorie
- Gebouwde objecten
- Landschappen
Groepsexcursies onder begeleiding
Alleen op pad
Jeugd & Natuur (Interesse?)
Begrijpen wat je ziet! → meer waarderen?
Details/onderdelen
Staan (bord lezen) — Fietsen & wandelen
Traditionele manier van informatieoverdracht

Groep 2
Flora en fauna, natuur
Leren over natuur
over voedsel/landbouw
over historie
Rondleiding --- excursies

*letterlijk fysiek plastische: is gekoppeld aan voorzieningen bijvoorbeeld
voorzieningen die de informatieoverdracht faciliteren, concrete cultuurhistorische
objecten waar je niet omheen kunt (niet de verhalen dus)
**oppervlakkigheid en diepgang: het kennisniveau blijft wat oppervlakkig, interesse
in veel verschillende dingen/ leuk en leerzaam

Opgaan

Groep 1

Je verliezen in de grootsheid & in details
Overweldigend/groots/spectakel*
Geen (weinig) mensen
Kleurrijke natuur (minder groen)
Aandacht voor details (soorten)
Ontdekken
Je laten verrassen – verwondering
Vormen & patronen & structuren
Inzoomen & uitzoomen

* voorbeelden van spektakel: een zonsondergang, de bloei van iets

Groep 2

Goed kijken
De diepte in, kennis vergaren
Geen gebaande wegen, geen asfalt
Details, maar ook vergezicht en overzicht
Passie, liefhebbers, emotie
Kenniservaringen delen met anderen
Oog voor de schoonheid van de natuur
Fascinatie
Betrokkenheid
Verscheidenheid en variatie
In een andere wereld wanen
Fotograferen
Soorten staan centraal
Begrip 'natuur' is heel breed (van aquarium en kinderboerderij tot ruige natuur)
Ontzag voor de natuur
Lol van een verrassende ontmoeting
Op zoek naar iets unieks, iets bijzonders
Natuurverschijnselen
Onverharde paden, struinweggetjes geven gevoel van vrijheid
Zintuigen prikkelen
Beleven van de seizoenen
Afwezigheid van menselijke activiteiten en bebouwing
Alleen of met kleine groepjes

Groep 3

Maat en schaal: Micro en Macro
Contact met dier, te voet

'Telelens – behoefte', close up
Planten en dieren → ecologie
Samenhang
Variatie
Spectakel
Geordend
Kennis, duiding
Biotoop
Kennisoverdracht (kinderen)
Puurheid, verstoringloos
Prikkelen alle zintuigen; horen, ruiken
Geen 'manmade' artefacten
Bewustzijn, weet wat je doet
Onverwacht mooie dingen
Tijd hebben
Uniek momentum
Eigen stilte, individueel
Zorg, betrokkenheid
Zelf ontdekken
Solo/duo
gelijkgestemden

Uitdaging

Groep 1

Bewegen, ieder op zijn eigen niveau
Zowel samen als alleen
Uitdaging in landschap & inspanning
Wandelaars zoeken uitdaging landschap → landschap nodigt uit tot...
Sporters zoeken uitdaging in inspanning → zoeken daar omgeving bij
rustpunten (uitzicht) na inspanning, beloning
jaar rond
niet opvallend extreem/gevaarlijk
comfort minder van belang
fysieke inspanning is leuk, maar tot op zekere hoogte (met de trein terug)
soms: afzien
ruimte voor verschillende activiteiten, die soms gebruik maken van dezelfde paden
en voorzieningen

Groep 2

actief, bewegen
wegen/ondergrond verschilt per activiteit
groene omgeving als decor (wel meer belangrijk dan bij gezelligheid)
niveau 'uitdagend' verschilt per persoon wandeling — triathlon
alle weersomstandigheden
vooruitzicht van beloning, doel bereiken
type landschap varieert (struinen in gebied zonder paadjes → cultuur-landschap met
goede paden)
vaak samen, groepjes

plekken om uit te rusten

uitdaging:

- spanning van het onbekende
- fysieke inspanning

attributen nodig

Groep 3

Inspannende ontspanning

Sport (moe worden), spel

Landschap lokt uitdaging uit

Verdwalen

Overbruggen afstanden

Omgeving als decor

Energie in de mens

Met anderen, delen van uitdaging, 'clubjes'

Na inspanning ontspanning → plek

Pret

Beloning

Eindpunt, doel

Aangepaste kleding; specifiek

Tas mee, eten/drinken -> zelfvoorzienend

Rustplek, moment

Routes, paden, 'toegankelijkheid'

Voorzieningen voor activiteit

Lang onderweg

Activiteit gekoppeld aan voorwaarden (fysiek, klimaat, enz.)

Algemeen:

- De foto's verschillen duidelijk per motief, maar soms is het verrassend in welke groep een foto door de respondent geplaatst is.
- In principe moeten er per motief ontwerpen worden gemaakt, tenzij blijkt dat combinaties makkelijk te maken zijn, en dat een kleine wijziging bijvoorbeeld al leidt tot een ontwerp voor een ander motief. Zonering is ook een optie om motieven met elkaar te combineren. (gezelligheidsgroep gaat bv niet verder dan ongeveer 2 km een gebied in)
- Het is de bedoeling dat de ontwerpen een vertaling zijn van de begrippen die verzameld zijn, naar een inrichting waarbij Midden Delfland de ondergrond is waarvan uitgegaan wordt.
- Kanttekening is dat een ontwerp vaak pas in de loop van 30 jaar tot volle wasdom komt en op dat moment is de vraag waarop het ontwerp gebaseerd wordt misschien weer veranderd.